

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิต
เกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน
อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร”

โดย

นางรุ่งลดา แพงยา และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

31 มีนาคม 2553

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ TREF/TO/0252/2554
วันที่รับ 22 JUL 2011

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิต
เกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน
อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร”

คณะผู้วิจัย

นางรุ่งลดา	แพงยา
นายสุทัศน์	วันเที่ยง
นางกนิษฐา	จันใด
นางนงคราญ	จันเหลือง
นางสาวเมษา	พงษ์สม
นางสาวจรียา	ป้องกัน
นางสาวอุไลพร	เขียวขำ
นางสาวนัตยา	ไชยงาม
นางสาวรุ่งทิวา	พันเหตุ
นายเทพพิทักษ์	จันใด

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก-ข
บทที่ 1 บทนำ	
- ความเป็นมาของโครงการ	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
- ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่วิจัย	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	24
บทที่ 4 ผลจากการศึกษาวิจัย	44
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	125
- บทเรียนจากการทำวิจัย	89
- ข้อเสนอแนะ	90
ภาคผนวก	
- แบบฟอร์มในการเก็บข้อมูล	91
- ภาพกิจกรรม	107
- ประวัติทีมวิจัย	114

บทคัดย่อ

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร” โดยนางรุ่งธดา แพงยา เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการในบ้านศรีฐาน 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 , หมู่ 2 , หมู่ 3 , หมู่ 4 ,หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานเป็นเยาวชน 30 คน ชาวบ้านที่เป็นผู้ผลิต 30 คน และชาวบ้านที่เป็นกลุ่มผู้บริโภค 30 คน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยจาก 6 หมู่บ้านๆ ละ 20 คน รวม 120 คน เมื่อ ปี พ.ศ.2542 มีเกษตรกรกรกลุ่มหนึ่ง ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายในระยะยาว จึงได้รวมกลุ่มกัน จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้นจำนวน 30 ครอบครัว ซึ่งเป็นการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี และต่อมาการทำ การเกษตรอินทรีย์ก็เป็นที่รู้จัก และทำกันแพร่หลายในชุมชนและเพิ่มจำนวนเป็น 70 ครอบครัวในปัจจุบัน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ก็มีหลากหลายชนิด ตามฤดูกาล เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วฟักยาว ถั่วเหลือง แตงกวา ฟักทอง กลั้ว ผือก มัน แต่ถ้าเป็นพืชสมุนไพรจะมีทุกฤดูกาล และมักจะปลูกเป็นพืชผักสวนครัว เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ใบย่านาง ดอกอัญชัน เสาวรส ฯลฯ ผลผลิต เหล่านี้จะมีมากแต่มีข้อจำกัดคือธุรกิจทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในวงแคบ ไม่แพร่หลาย และรู้จักกันวงกว้าง บางครั้งผลผลิตที่ได้ ขายหรือบริโภคไม่หมด ก็ทำให้เกิดการเน่าเสีย เสื่อมคุณภาพ จากสภาพดังกล่าวจึงนำมาซึ่งการทำงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม 3) เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน 4) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร คำถามวิจัย รูปแบบวิธีการจัดการ และเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร รูปแบบในการศึกษา ที่มิวิจัยร่วมกันทำการศึกษาข้อมูลของชุมชน โดยการสอบถามสัมภาษณ์ทั้งใช้แบบฟอร์ม การจัดเวที การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเฉพาะในส่วนของการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร โดยมีเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล เมื่อมีข้อมูลแล้วนำไปสู่การจัดเวทีวิเคราะห์ร่วมกับแกนนำชุมชน เพื่หารูปแบบและทดลองปฏิบัติการเรียนรู้การแปรรูปผลจากการศึกษา ทำให้ได้รูปแบบแนวทางในการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์ซึ่งแยกเป็น ประเภทขนม เครื่องดื่ม เครื่องเทศ ซึ่งการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์นั้นมีกลุ่มอินทรีย์เป็นหลักในการผลิตวัตถุดิบ ซึ่งการแปรรูปอาหารจากผลผลิตอินทรีย์ได้รับความสนใจจากกลุ่มแม่บ้าน เยาวชนเป็นอย่างมาก จากการเรียนรู้พบว่า เมื่อสามารถแปรรูปได้ทำให้ชุมชนเริ่มมองที่การจัดการด้านการตลาด เพราะการแปรรูปนอกจากเพื่อการบริโภคเองแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้ด้วย ทั้งนี้บ้านศรีฐานมีจุดเด่นในด้านการผลิต

หมอนจิด เป็นแหล่งศึกษาคูงาน ดังนั้นชุมชนจึงมีแผนทำเป็นร้านจำหน่ายของฝาก ควบคู่ไปกับการขายหมอนจิด รวมถึงการจัดตั้งเป็นกลุ่มแปรรูปผลผลิต ดำเนินการโดยทีมเยาวชนร่วมกับชาวบ้านที่สนใจ ที่ผ่านมาจากการทดลองทำพบว่า คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปที่จำหน่ายทั้งในตลาดชุมชน ในโรงเรียน อีกทั้งทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เทคนิคการเพิ่มรสชาติ การสื่อสารกับกลุ่มลูกค้า ทำให้เยาวชนมีทักษะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้แม้งานวิจัยจะเสร็จสิ้นลง แต่กลุ่มชาวบ้านยังมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาตนเอง ไปสู่ต้นแบบทางด้านการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์ และมีความพยายามเชื่อมต่อกับหน่วยในท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืนต่อไป

คณะวิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

บ้านศรีฐาน เดิมขึ้นกับตำบลกระเจา อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร และได้รับการแต่งตั้งเป็นตำบลศรีฐานเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ลักษณะที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนสาย 3 ของถนนอรุณประเสริฐ จากบ้านนิคม ตำบลกระเจา อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร ถึงบ้านลุมพุก อำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ห่างจากบ้านนิคม 3 กิโลเมตร และห่างจากบ้าน ลุมพุก 14 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอบัวดัว 9 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดยโสธร 24 กิโลเมตร ตำบลศรีฐานมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด บ้านนิคม บ้านหนองบาก ตำบลกระเจา อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ จรด บ้านโพนสิม ตำบลทุ่งมน อำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออก จรด บ้านเตาไห ตำบลศรีฐาน อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันตก จรด บ้านกระเจา บ้านคำเกิด ตำบลกระเจา อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร

บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1, หมู่ 2 ,หมู่ 3 หมู่ 4 ,หมู่ 8 และ หมู่ 9 มีจำนวนครัวเรือนของประชากรทั้ง 6 หมู่บ้านรวมกัน 915 ครัวเรือน และมีประชากรทั้งสิ้น 4,028 คน แบ่งออกเป็นชายจำนวน 1,930 คน เป็นหญิง จำนวน 2,098 คน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 90 อาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้างทั่วไป และอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 10 และมีอาชีพเสริมคือการทำหมอนซิด คิดเป็นร้อยละ 97

ในอดีตชาวบ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน มีการดำเนินชีวิตอยู่กันอย่างพอเพียง ทำมาหากินกันตามทุ่งนาหาอาหาร ปลูก ปลา ตามท้องนามารับประทาน เป็นสังคมแบบเกษตรกรรมปลูกพืชเพื่อยังชีพ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง รู้จักการให้และการแบ่งปันซึ่งกันและกัน การทำการเกษตรไม่ว่าจะเป็น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ก็ใช้แรงงานจากสัตว์ไม่มีการใช้เครื่องจักร หรือสารเคมีในการเพาะปลูก ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2525 ได้มีกลุ่มสตรีจากจังหวัดยโสธร เข้ามาอบรมเรื่อง การทำหมอนซิดให้กับชาวบ้าน ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นอาชีพที่เสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามอาชีพเกษตรกรรม ก็ยังเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน แต่เนื่องจาก ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีได้เข้ามาทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้เครื่องจักร ไม่ว่าจะเป็น รถไถ รถดำนา รถเกี่ยวข้าว รถสีข้าว มาใช้แทนแรงงานคนมีการใช้สารเคมีในการปราบวัชพืชแทนการถอน หรือการคายหญ้า และใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เพราะคิดว่าได้ผลรวดเร็ว ทันใจ ซึ่งทำให้ชุมชน กลับกลายมาเป็นสังคมเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อขาย โดยใช้สารเคมีเร่งการเจริญเติบโตของพืชผลทางการเกษตรซึ่งมีราคาแพงทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใช้สารเคมี และยาฆ่าแมลงชนิด

พ่น ทำให้มีความสด สวยงาม เกษตรกรฉีดยาตอนเช้าแล้วเก็บผลผลิตเพื่อนำไปขายในตอนเย็นทำให้ผลผลิตดูสด น่าซื้อ โดยไม่คำนึงถึงผู้บริโภค การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ขาดจิตสำนึก ขาดความเข้าใจหลักการที่ถูกต้องของการทำเกษตร และยังส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย สิ่งแวดล้อม และชุมชนในระยะยาวอันเนื่องมาจากการตกค้างของสารพิษในธรรมชาติ เมื่อ ปี พ.ศ.2542 มีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายในระยะยาว จึงได้รวมกลุ่มกัน จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้นจำนวน 30 ครอบครัว ซึ่งเป็นการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี และต่อมาทำการเกษตรอินทรีย์ก็เป็นที่รู้จัก และทำกันแพร่หลายในชุมชนและเพิ่มจำนวนเป็น 70 ครอบครัวในปัจจุบัน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ก็มีหลากหลายชนิด ตามฤดูกาล เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วพักขาว ถั่วเหลือง แดงกวา พริกทอง กล้วย เผือก มัน แต่ถ้าเป็นพืชสมุนไพรจะมีทุกฤดูกาล และมักจะปลูกเป็นพืชผักสวนครัว เช่น จิง ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ใบย่านาง ดอกอัญชัน เสาวรส ฯลฯ ผลผลิตเหล่านี้จะมีมาก แต่มีข้อจำกัดคือธุรกิจทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในวงแคบ ไม่แพร่หลาย และรู้จักกันวงกว้าง บางครั้งผลผลิตที่ได้ ขายหรือบริโภคไม่หมด ก็ทำให้เกิดการเน่าเสีย เสื่อมคุณภาพ ซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ผลิต และจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริโภคแต่ละวันของเยาวชน ซึ่งเป็นบุตรหลานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนศรีฐาน พบว่า ส่วนใหญ่จะหมดไปกับการซื้อ ลูกอม ขนมกรอบ ขนมขบเคี้ยวต่างๆ เครื่องดื่ม และน้ำอัดลม ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่มีราคาแพง ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และนิยมใส่สารปรุงแต่งเพื่อให้มีรสชาติ และ สี สีสันสวยงาม น่ารับประทาน ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย โดยเฉลี่ยประมาณวันละ 20 - 30 บาท ต่อคน/ต่อวัน นับว่าเป็นรายจ่ายที่ค่อนข้างสูงสำหรับเยาวชนที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเองที่มียังในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และมีแนวคิดว่าหากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกร กระทั่งต่อผู้ปกครองในด้านค่าใช้จ่ายในการบริโภคของบุตรหลาน และกระทบต่อเยาวชนโดยรวมในด้านสุขภาพ ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้ร่วมกับเยาวชนและผู้ปกครอง ทำการศึกษาวิธีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยการแปรรูป เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร

คำถามวิจัย

รูปแบบวิธีการจัดการ และเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม
3. ได้ทราบถึงความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน
4. ได้รูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการ/ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. เปิดเวทีทำความเข้าใจงานวิจัยและชี้แจงโครงการ
2. ประชุมชี้แจงวางแผนดำเนินงาน
3. เก็บข้อมูลบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐาน
4. ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน
5. ศึกษาข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน
6. การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และคุณค่าสมุนไพร
7. ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านชำ แปรรูปอาหารสินค้าเกษตร OTOP ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
8. กิจกรรมการเรียนรู้แปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์
9. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
10. จัดกิจกรรมเข้าค่าย “การแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ กับวิถีชีวิตที่พอเพียง”
11. เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน
12. เวทีเสนอผลงานวิจัย
13. การจัดทำรายงานความก้าวหน้า / รายงานฉบับสมบูรณ์

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

1 เมษายน 2552 – 31 มีนาคม 2553

พื้นที่ / กลุ่มเป้าหมาย

1. พื้นที่ บ้านศรีฐาน 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 , หมู่ 2 , หมู่ 3 , หมู่ 4 , หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 กลุ่มเยาวชนบ้านศรีฐาน	จำนวน 30 คน
2.2 กลุ่มผู้ผลิต	จำนวน 15 คน
2.3 กลุ่มผู้บริโภค	จำนวน 15 คน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบวิธีการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร ครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างอย่างมากจากระบบเกษตรแผนใหม่ที่มีมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตเฉพาะพืชที่ปลูก ซึ่งเป็นแนวคิดแบบแยกส่วน เพราะให้ความสนใจเฉพาะแค่ผลผลิตของพืชหลัก ที่ปลูกโดยไม่ได้นำถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตร หรือนิเวศการเกษตรสำหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน, การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไก และกระบวนการของระบบนิเวศในการทำการผลิตจากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เกษตรอินทรีย์จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกเหนือจากการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรแล้ว เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร, การประหยัดพลังงาน, การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งถือได้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นการบริหารจัดการฟาร์มเชิงบวก (positive management) และการจัดการเชิงบวกนี้เองที่ทำให้เกษตรอินทรีย์แตกต่างอย่างสำคัญจากการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีแบบปล่อยปะละเลย (ที่มักอ้างว่า เป็นการเกษตรตามแบบธรรมชาติ) หรือเกษตรปลอดสารเคมีและเกษตรไร้สารพิษที่เพียงพู่ในบ้านเรามานานหลายปีเนื่องจากเกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการทำฟาร์มเชิงสร้างสรรค์ (เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตรในไร่นา) ดังนั้นเกษตรกรที่หันมาทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและการบริหารจัดการฟาร์มของตนเพิ่มขึ้นด้วย ผลที่ตามมาคือเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางการเกษตรที่ตั้งอยู่บนกระบวนการแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา เพราะเกษตรกรต้องสังเกต, ศึกษา, วิเคราะห์-สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำการเกษตรของฟาร์มตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ (เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมินิเวศ) รวมถึงเศรษฐกิจ-สังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนาแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เฉพาะ และเหมาะสมกับฟาร์มของตัวเองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตที่

เกษตรกรต้องอ่อนน้อม และเรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตน ให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร ดังนั้นวิธีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทย

แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้า เพราะตระหนักว่าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิตเพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ ขบวนการเกษตรอินทรีย์พยายามส่งเสริมการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการตลาดท้องถิ่นอาจมีรูปแบบที่หลากหลายตามแต่เงื่อนไขทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น เช่น ระบบชุมชนสนับสนุนการเกษตร (Community Support Agriculture - CSA) หรือระบบอื่นๆ ที่มีหลักการในลักษณะเดียวกัน ส่วนตลาดที่ห่างไกลออกไปจากผู้ผลิต ขบวนการเกษตรอินทรีย์ได้พยายามพัฒนามาตรฐานการผลิตและระบบการตรวจสอบรับรองที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่าทุกขั้นตอนของการผลิต แปรรูป และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติเดิมมากที่สุดจากแนวคิดหลักพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ ที่มุ่งเน้นการทำการเกษตรที่อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม แนวทางปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์จึงเน้นการผลิตความสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ โดยการประยุกต์ปรับใช้กลไกนิเวศธรรมชาติสำหรับการทำเกษตร ที่สำคัญได้แก่ การหมุนเวียนธาตุอาหาร, การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน, ความสัมพันธ์แบบสมดุลของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย, การอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร

ที่มา: <http://www.greennet.or.th/producer/t4100.htm#heading08>

คำจำกัดความ

เกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์ คือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบนิเวศน์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการดัดต่อพันธุกรรม ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูงอุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัยสารพิษโดยมีต้นทุนการผลิตเพื่อคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจพอเพียง แก่มวลมนุษยชาติ และสรรพชีวิต

อาหารอินทรีย์ (Organic food) คืออาหารที่ได้จากผลิตผลและ/หรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ผลิตจากระบบการเกษตรโดยใช้วัสดุธรรมชาติ แต่ไม่ใช่พืชหรือสัตว์ที่มีการดัดต่อสารพันธุกรรม ทั้งนี้เน้นการปฏิบัติที่ไม่เพิ่มมลพิษแก่ภาวะแวดล้อม

ผลผลิตอินทรีย์ หมายถึง พืช ผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากพืช ที่ได้จากการผลิตโดยใช้วัสดุธรรมชาติ หรือผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ ไม่ใช่ พืชที่มีการตัดต่อสารพันธุกรรม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลผลิตจากพืช หรือส่วนของพืช ที่ผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ โดยผ่านกรรมวิธีการแปรรูป

(ที่มา: http://phetchaburi.doae.go.th/KM_on_web/organic/organic5.htm)

การแปรรูป เป็นการจัดการตามหลักการและวิธีการปฏิบัติที่ดี ในการผลิตให้เป็นไปตามข้อกำหนด และมาตรฐานของขบวนการผลิตอินทรีย์ ดังนี้

- **วัตถุดิบ** ผลิตผลต้องมาจากขบวนการผลิตโดยเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้วมีการวางแผนการจัดการและการศึกษาข้อมูล ข้อกำหนดมาตรฐาน สารที่ยอมให้ใช้/ห้ามใช้ สิ่งปนเปื้อนในวัตถุดิบให้เป็นไปตามมาตรฐานที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบหรือมาตรฐานที่กำหนด

- **ขบวนการผลิต** สารเจือปน สารที่ยอมให้ใช้ ห้ามใช้ ให้เป็นไปตามข้อกำหนด มาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์

- **การบรรจุหีบห่อ** วัสดุที่ใช้ควรเป็นวัสดุที่ปลอดภัย และเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของแต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(ที่มา : มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตุลาคม2543)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิฑูรย์ ปัญญากุล ได้ศึกษา ศักยภาพตลาดชุมชนและตลาดท้องถิ่นสำหรับเกษตรยั่งยืน: กรณีตลาดท้องถิ่นบ้านขานาง-โนนไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาถึงสถานะและศักยภาพของตลาดทางเลือกในระดับท้องถิ่น/ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า บ้านขานาง-โนนไผ่มีประชากร 258ครัวเรือนหรือราว 1,114 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรและมีอาชีพเสริมคือ รับจ้าง ทอผ้า และเลี้ยงสัตว์ โดยมีกลุ่มประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน ไม่ค่อยมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน ผลผลิตหลักของหมู่บ้านคือผลผลิตการเกษตรประเภทข้าว ผัก และผลไม้ ที่ส่วนใหญ่ยังผลิตโดยใช้สารเคมี การเกษตร ขณะที่การแปรรูปผลผลิตการเกษตรยังไม่ได้ดำเนินการ ในส่วนรายจ่ายของครัวเรือนพบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 30 ของรายจ่ายรวมต่อครัวเรือน) รายจ่ายด้านอาหาร โดยมีความต้องการอาหารคิดเป็นต้นทุนได้ราว 8,000,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายของเนื้อสัตว์ ไข่ และขนม และร้อยละ 80 ของครัวเรือนซื้อสินค้าเหล่านี้จากตลาด/ร้านค้าในท้องถิ่นเนื่องจากอยู่ใกล้และสะดวก ขณะที่ร้านค้าในชุมชน

ส่วนใหญ่ก็จะซื้อสินค้าจากภายนอกมาจำหน่ายอีกทอด โดยซื้อมาจากตลาดเทศบาลอำเภอพลและตลาดในอำเภอเมืองราชสีห์มา อย่างไรก็ตาม หากเป็นตลาดเข้าผู้ขายส่วนใหญ่จะนำพืชผักสดจากแปลงเกษตรของคนมาวางขาย อนึ่ง เมื่อ 3 ปีที่แล้วมีการตั้งตลาดชุมชนบ้านยานาง-โนนไค้ขึ้น เพื่อเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรยั่งยืนจากชุมชน ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากผู้ซื้อผู้ขายพอสมควร “ตลาด” บ้านยานาง-โนนไค้มีลักษณะสำคัญคือ มูลค่าการตลาดสูง กำลังซื้อสูง แนวโน้มตลาดดี มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา แต่ผู้ผลิตก็ควรผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคด้วย โดยผู้บริโภคต้องการอาหารที่สดปลอดภัย การบริการที่ดี และราคาไม่แพง ที่สำคัญผู้ผลิตต้องเน้นจุดขายในแง่ความปลอดภัยจากสารเคมี ส่วนเรื่องช่องทางการจำหน่ายก็ต้องคำนึงถึงช่องทางที่มีต้นทุนต่ำและสะดวกสำหรับผู้ซื้อ และอาจมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิตพร้อมไปกับการพัฒนาตลาดนัดชุมชนให้เข้มแข็ง การประชาสัมพันธ์ให้คนสนับสนุนสินค้าภายในท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน

วิฑูรย์ ปัญญากุล ได้ศึกษา ตลาดท้องถิ่นบ้านปราสาท จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพตลาดท้องถิ่นและช่องทางการขายในตลาดท้องถิ่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นการสำรวจสถานะทางเศรษฐกิจและการตลาดของชุมชนเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์สถานะตลาดในท้องถิ่น ปัจจุบันหมู่บ้านปราสาทมีประชากรราว 129 ครัวเรือน หรือ 667 คน อาชีพหลักคือ การเกษตร โดยปลูกข้าวและพืชไร่จำพวกมันสำปะหลังและอ้อย โดยมีบางส่วนที่อพยพไปทำงานยังต่างประเทศด้วย จากการสำรวจพบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเท่ากับ 70,000 บาทต่อปี ขณะที่รายจ่ายส่วนใหญ่ใช้เป็นการค่าอาหาร โดยมีมูลค่ารวมถึงประมาณ 2,080,000 บาทต่อปี แม้ว่าครัวเรือนจะสามารถผลิตอาหารบางส่วนได้เองก็ตาม อาหารที่มีมูลค่าการซื้อสูงอันดับต้นๆ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ ขนมน และเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะซื้อจากตลาดในท้องถิ่นทั้งในหมู่บ้านและที่อยู่บริเวณใกล้เคียง โดยมีทั้งที่ซื้อจากร้านค้า รถเร่ และตลาดนัดเนื่องจากอยู่ใกล้จึงสะดวก ทั้งนี้ มูลค่าการขายอาหารเฉพาะจากตลาดในท้องถิ่นมีประมาณ 670,000 บาท สินค้าที่จำหน่ายในตลาดในท้องถิ่นส่วนใหญ่ซื้อมาจากตลาดบรบือ ตลาดบ้านไผ่ หรือจากรถส่ง แต่ก็มีการซื้อสินค้าประเภทขนมบางส่วนที่ซื้อมาจากกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนด้วย จากการวิเคราะห์ศักยภาพการตลาดและการผลิตพบว่า ตลาดท้องถิ่นบ้านปราสาทมีลักษณะ “มูลค่าตลาดต่ำ แข่งขันสูง กำลังซื้อปานกลาง และแนวโน้มตลาดทรงตัว” จึงไม่ควรมุ่งเน้นกำไรจากการตลาดเป็นหลัก แม้จะต้องพัฒนาตลาดท้องถิ่นที่มีศูนย์กลางอยู่ในหมู่บ้านให้เกิดขึ้นก็ตาม ส่วนสินค้าที่มีโอกาสในการขายสูงคือ เนื้อสัตว์/ไข่ ขนมน/เครื่องดื่มผลไม้สด เครื่องปรุงอาหาร อาหารแปรรูป และผักสด ตามลำดับ สำหรับในส่วนของการผลิตพบว่ายังไม่สามารถมีผลผลิตประเภทผักสดและเนื้อสัตว์เลี้ยงได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังควรมีการสร้างช่องทางการตลาดที่ใช้เงินลงทุนต่ำและทำให้ผู้ซื้อได้รับความสะดวกมากขึ้น เช่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิต การจัดตลาดนัดชุมชน เป็นต้น วิฑูรย์ ปัญญากุล ได้ทำการศึกษาสำรวจและประเมินความเป็นไป ได้การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วยอบมันและน้ำปลา บ้านโคกสี ต.วังไม้แดง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา และ ตำบลหนองกุงเงิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและประเมินความเสี่ยงด้านคุณภาพของกระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
2. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในตลาดทั้งในและ

ต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นจากการพยายามศึกษาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหา/พัฒนากิจกรรมการแปรรูปผลผลิตของเกษตรกร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรทางเลือก บ้านโลกสี ตำบลวังไม้แดง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ที่แปรรูปผลผลิตจากกล้วย และ กลุ่มเกษตรกรมัยยืน ตำบลหนองกงเขิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่ผลิตน้ำปลา ผลการศึกษาพบว่ากรณีการแปรรูปจากกล้วย กลุ่มซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกและชาวบ้านอื่นๆ ในชุมชน โดยกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้ 4 อย่าง คือ กล้วยอบมัน กล้วยอบเนย กล้วยหยี และกล้วยสัสดัง ลักษณะการผลิตเป็นอุตสาหกรรมแบบครัวเรือนที่มีประยุกต์ใช้เครื่องมือง่ายๆ และใช้เทคโนโลยีบางส่วน ส่วนเรื่องคุณภาพและจุดเสี่ยงของกระบวนการผลิตพบว่ามีปัญหาตรงที่มาตรฐานการผลิต การควบคุมสูตรและวัตถุดิบ สภาพการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ และการรองรับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างจุดขายของผลิตภัณฑ์ สำหรับกรณีการผลิตน้ำปลาพบว่าปัญหาคือ ขาดความรู้และเทคนิคในการผลิต ขาดระบบการจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมขาดวัสดุอุปกรณ์และยังมีปัญหาด้านคุณภาพ อนึ่ง จากผลการวิจัยได้นำมาสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มและจัดการศึกษาดูงาน รวมทั้งมีการเก็บข้อมูลต่อเนื่องเพื่อพิจารณาความแตกต่างที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการอบรมดูงานกลุ่ม/องค์กรผู้รับผิดชอบภูมิวิเศษ ชัยงใหม่-ลำพูน ได้ศึกษาศึกษาทัศนคติที่มีต่ออาหารเกษตรอินทรีย์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่ออาหารเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำข้อมูลที่นำมาใช้เป็นแนวทางการทำงานรณรงค์กับผู้บริโภคต่อไป จากการศึกษาพบว่า ในการศึกษาได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองเชียงใหม่จำนวน 486 ราย ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า แม้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเคยบริโภคหรือซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งเข้าใจถึงผลดีของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่ผู้บริโภคเหล่านี้ก็ยังซื้อผิดต่างๆ จากตลาดทั่วไปควบคู่ไปด้วย นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังระบุว่าหาซื้อผิดอินทรีย์ได้ยาก ไม่ทราบแหล่งจำหน่าย และราคาผิดอินทรีย์แพง

สุชาติ พันธุ์เพ็ง ได้ศึกษาการทำสุราพื้นบ้าน (สาโท) จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอเมือง อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหา/พัฒนาสูตรและกระบวนการผลิตสุราพื้นบ้าน (สาโท) ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับผลผลิตและรสนิยมของคนในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นของไทยมีภูมิปัญญาในการทำสุรามักที่สืบสานมาช้านาน แต่ภูมิปัญญาดังกล่าวได้ขาดหายไปเนื่องจากการผูกขาดการผลิตสุราของรัฐ การศึกษาทดลองผลิตสุรามัก (สาโท) ของภูมิวิเศษสุพรรณภูมินอกจากจะเป็นการค้นหา/พัฒนาสูตรการผลิตที่สอดคล้องกับชนิดของผลผลิตและรสนิยมของคนในท้องถิ่นแล้ว ยังจะ

เป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาในการพึ่งตนเองของเกษตรกรในอีกทางหนึ่งด้วย ผู้วิจัยได้ทดลองเปรียบเทียบผล การหมักสาโทจากข้าว 2 สายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวเจ้าพันธุ์ลูกผสม ซึ่งเป็นข้าวเมล็ดสั้นแข็ง และ ข้าวเหนียว เจริญผสม ผลการศึกษาพบว่าสาโทจากข้าวเจ้าพันธุ์ลูกผสมมีรสชาติพอใช้ได้ กลิ่นข้าวแรง คีกริปกติ มี ตะกอนมาก ไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ถ้าอุณหภูมิในการหมักสูงจะเสี้ง่าย ส่วนสาโทจากข้าวเหนียวมี รสชาติดี ไม่มีกลิ่นสาของข้าว คีกริสามารถทำให้อ่อนและแรงได้ มีตะกอนน้อย เก็บไว้ได้นาน อุณหภูมิ ขณะหมักมีผลน้อยต่อการหมัก ส่วนการเก็บรักษาสาโทในภาชนะพบว่ามีผลมากต่อคุณภาพ หากสาโทมี เชื้อจุลินทรีย์ในอากาศเข้าไปปนเปื้อนก็จะเน่าเสียและอาจเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ นอกจากนั้น ภาชนะ ที่บรรจุก็ยังส่งผลต่อรสชาติของสาโทด้วย จากการทดลองเปรียบเทียบการบรรจุสาโทในภาชนะต่างๆ ได้แก่ ขวดแก้วโปร่งใส ขวดแก้วทึบแสง เครื่องปั้นดินเผา (ไห) พบว่า สาโทในขวดแก้วโปร่งใสจะจืด และ ใสอย่างรวดเร็ว หากเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้องจะเสี้ง่าย และรสชาติเปลี่ยน ส่วนสาโทในขวดแก้วทึบแสงมี รสชาติคงที่ ไม่เปลี่ยนสี เก็บไว้ได้นาน 6-10 เดือนที่อุณหภูมิห้อง ส่วนที่บรรจุในไหก็มีรสชาติเปลี่ยนไป

คำมูล เงินดี ได้ศึกษาการแปรรูปผลไม้ (ไวน์และสุรากลั่น) บ้านไร่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์การ เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพ รสชาติ กลิ่นและสี ตลอดจนต้นทุนในการ นำผลไม้มาหมักและกลั่นเป็นสุรา แม้พื้นที่ราบเชิงเขาในเขต จ.พะเยา โดยเฉพาะที่ อ.แม่ใจ จะมีสภาพดิน และสภาพอากาศที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการปลูกลิ้นจี่ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้านแถบนี้ อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังเกษตรกรมักประสบปัญหาการกลั่นจืดคต่ำเพราะผลผลิตเริ่มมีมากเกินไปเกินความต้องการจนถูก พ้อค้าคนกลางกดราคา กระทั่งหลายรายเริ่มขาดทุนและประสบภาวะหนี้สิน งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการ ทดลองแปรรูปผลไม้ โดยเฉพาะลิ้นจี่ให้เป็นสุรากลั่นพื้นบ้าน เพื่อแก้ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ การทดลอง มี สมมุติฐานว่า สุรากลั่นสามารถผลิตได้จากผลไม้โดยใช้ขั้นตอนและวิธีการเดียวกับการทำสุรากลั่น พื้นบ้านทั่วไป ทั้งนี้ สุรากลั่นทั่วไปใช้เฉพาะข้าวเป็นวัตถุดิบเท่านั้น ผลไม้ที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย และสับปะรด โดยมีทั้งที่ทำเป็นไวน์และสุรากลั่นพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่า แม้จะใช้ผลไม้เป็น วัตถุดิบหลัก แต่ในขั้นตอนการหมักจำเป็นต้องใช้ข้าวเหนียวช่วยพุงให้ผลไม้ลอยตัว โดยจะใช้ข้าวเหนียว ในปริมาณแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถในดูดซับน้ำของผลไม้แต่ละชนิด ส่วนในด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ไวน์ลำไยมีต้นทุนการผลิตขวดละ 16 บาท สุรากลั่นลิ้นจี่มีต้นทุนการผลิตขวดละ 59.48 บาท สุรา กลั่นสับปะรดมีต้นทุนการผลิตขวดละ 67.7 บาท และสุรากลั่นลำไยมีต้นทุนการผลิตขวดละ 108.7 บาท ขณะที่ในด้านคุณภาพ รสชาติ กลิ่น และสี พบว่า สุรากลั่นลิ้นจี่มีรสชาติดีกว่าสุรากลั่นพื้นบ้านทั่วไปมาก อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมของลิ้นจี่คงอยู่มาก จึงเป็นที่พอใจของนักชิม ขณะที่สุรากลั่นสับปะรดและสุรากลั่น ลำไยมีรสชาติไม่แตกต่างจากสุราทั่วไปมากนัก ส่วนไวน์ลำไยชนิดหวานจะเป็นที่นิยมของนักชิมมากกว่า ชนิดไม่หวาน

กลุ่ม/องค์กรที่รับผิดชอบ กลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์บ้านคอนเจียง ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาเทคนิคการผลิตน้ำมันถั่วเหลือง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทดลองและค้นหาสูตร และกระบวนการผลิตน้ำมันถั่วเหลืองที่เหมาะสม ผลผลิตหลักของเกษตรกรบ้านคอนเจียงคือข้าวและถั่วเหลือง เดิมการปลูกถั่วเหลืองใช้สารเคมีต่างๆ มาก ทั้งปุ๋ยเคมี ฮอร์โมน และสารกำจัดศัตรูพืช ดังนั้น กลุ่มเกษตรกรจึงได้ปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์โดยใช้วิธีการเพาะปลูกตามความรู้/ภูมิปัญญาเดิมผสานกับความรู้ใหม่ ที่องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาส่งเสริม ผลผลิตที่ได้มีมากกว่า 15 ตันต่อปี อนึ่ง แม้ผลผลิตส่วนหนึ่งจะได้ส่งไปขายยังตลาดทางเลือกในเขตตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ แต่ยังมีคงผลผลิตอีกจำนวนมากที่หาตลาดรองรับไม่ได้ ที่ผ่านมาก็มีการแปรรูปถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งน้ำมันถั่วเหลือง ทั้งนี้ การผลิตน้ำมันถั่วเหลืองนั้นลงทุนน้อย ชาวบ้านทั่วไปจึงสามารถทำได้โดยง่าย อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ดังนั้น เกษตรกรบ้านคอนเจียงจึงต้องการศึกษาทดลองเพื่อหาสูตรการผลิตน้ำมันถั่วเหลืองที่เหมาะสมหรือมีรสชาติดี เพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับผลผลิตถั่วเหลืองและสูตรการทำน้ำมันถั่วเหลือง การออกแบบการทดลองและจัดเตรียมวัตถุดิบ การทดลองทำน้ำมันถั่วเหลือง การสรุปผลและเผยแพร่ผล ในการทดลองได้ใช้ถั่วเหลือง 2 พันธุ์ เปรียบเทียบกัน คือ พันธุ์ สจ. 5 และพันธุ์ชม. 60 การผลิตน้ำมันถั่วเหลืองในครั้งนี้แตกต่างจากการทำที่ผ่านมาของกลุ่มฯ ตรงที่เค็มปั่นถั่วเหลืองโดยใช้เครื่องปั่นน้ำผลไม้ทั่วไป ซึ่งไม่เหมาะกับการทำน้ำมันถั่วเหลือง แต่ในการทดลองได้ใช้เครื่องปั่นชนิดปั่นละเอียดแบบแยกกากซึ่งมีความเร็วและความละเอียดมากกว่าเดิม รวมทั้งใช้น้ำมันถั่วเหลืองมาผสมด้วยเล็กน้อย จากการศึกษาพบว่าน้ำมันเตาผู้ที่ได้เป็นที่น่าพอใจ ทั้ง 2 พันธุ์ เพราะน้ำมันไม่มีกลิ่นถั่วเหลืองมากนัก มีความมัน และรสชาติกลมกล่อม เนื้อและน้ำของถั่วเหลืองเข้ากันได้ดี ไม่เกิดการแบ่งชั้นของน้ำมัน ต่างกันเพียงแคสี โดยน้ำมันจากถั่วเหลืองพันธุ์ สจ. 5 มีสีขาวคล้ายนมโค ส่วนจากพันธุ์เชียงใหม่ 60 มีสีคล้ายนมถั่วเหลืองบรรจุกล่องทั่วไป

ณรงค์ชัย ปาระโกน ได้ศึกษาทดลองการอบถั่วลิสงบ้านถ้ำดอกคำ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการและทดลองสูตรการอบถั่วลิสงพันธุ์ท้องถิ่นแบบอบทั้งเปลือก จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์บ้านถ้ำดอกคำจำนวน 12 ครอบครัวเริ่มปลูกถั่วลิสงอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยมีผลผลิตประมาณ 10,000 กิโลกรัมต่อฤดูการผลิต แต่แม้จะปรับมาสู่การทำเกษตรอินทรีย์ แต่ก็ยังคงประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกค้างเนื่องจากถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางโดยเฉพาะในช่วงที่มีผลผลิตออกมามาก ทั้งนี้ การขายผลผลิตส่วนใหญ่อยู่ในรูปถั่วฝักสดและถั่วฝักแห้งจากการตากแดด โดยยังไม่มีมีการแปรรูปผลผลิตมากนักและยังไม่มีมีการวางแผนการตลาด แม้ที่ผ่านมาจากกลุ่มฯ จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่ และนำผลผลิตมาขายที่ตลาดนัดวันเสาร์ในเมืองในรูปถั่วคั่ว ถั่วคั่ว ถั่วป่น และถั่วทอดก็ตาม แต่ผลผลิตแปรรูปเหล่านี้มีอายุการเก็บสั้น ขณะที่ยังมีผลผลิตอีกจำนวนมากยังไม่ถูกแปรรูป ดังนั้น จึงนำมาสู่การศึกษาทดลองอบถั่วลิสงอินทรีย์แบบเปลือก เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ข้างต้น โดยเน้นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการ

อบถั่วและการเก็บรักษา ทั้งในส่วนของคุณภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการอบ ปริมาณ และความชื้นของ ถั่ว นอกจากนั้นในการทดลองมีการวัดคุณภูมิ วัดความชื้น และวิเคราะห์หาอะฟลาท็อกซินด้วย ในการทดลองใช้ถั่วพันธุ์ขาวพื้นเมืองและถั่วแดงฝักอ่อน กระบวนการทดลองประกอบด้วยการคัดเลือก วัตถุดิบที่มีคุณภาพ การต้มโดยใส่สารส้มและเกลือในน้ำเดือด โดยได้ทดลองหาอัตราส่วนของเกลือและ สารส้มที่เหมาะสมอยู่หลายครั้ง การตาก การอบ และการบรรจุถุง ผลการทดลองเบื้องต้นพบว่า ถั่วทั้ง 2 พันธุ์มีลักษณะภายนอกดี คือ กรอบ และ ไม่มีความชื้น ส่วนลักษณะภายในพบว่าพันธุ์ถั่วแดงฝักอ่อนมี ความกรอบของเมล็ดดีกว่าและมีกลิ่นหอมเฉพาะ ส่วนการบรรจุถุงสามารถบรรจุได้โดยใช้ยางรัด ซึ่งให้ผล ในการเก็บรักษาดีเท่ากับการบรรจุแบบอัดก๊าซไฮโดรเจน สำหรับการตรวจสอบของศูนย์วิทยาศาสตร์ การแพทย์ปรากฏว่าไม่พบสารอะฟลาท็อกซินในถั่วที่อบ

ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านศรีฐาน

บ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ น่า ค้นคว้า มีขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่ มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยาวนาน มีผู้นำที่มีความสามารถด้านการพัฒนานำพาชุมชนสู่ความเจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ อพยพมาจากเวียงจันทน์ เนื่องจากถูกกองทัพจากเวียงจันทน์รุกรานอพยพเรื่อยมาโดยมีผู้นำคือหลวงปู่ฮังวะ และหลวงปู่ฟ้ามืด สันนิฐานว่า อาจเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาโดยการนำของพระวอ พระตา โดยต่อสู้บ้ำง ถอย บ้าง จนได้หยุดพักบริเวณ “หนองพลับ” พบว่าบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีวัดตั้งอยู่คือ “วัดคงคิลา เลข” จึงได้หยุดพักและอาศัยอยู่บริเวณนี้ใช้ฐานที่วัดคงคิลาเลขเป็นศูนย์กลางชุมชน มีพ่อเฒ่าขุนศรี เป็นผู้มี ความชำนาญเรื่องล่าสัตว์ และพบว่าบริเวณหนองแสง หนองสระพริ้ง หนองนา มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยเฉพาะหนองนา มีสัตว์ป่าให้ล่าจำนวนมากขึ้นในเวลาต่อมา บริเวณที่อยู่อาศัยก็คับแคบ ถูกหลาน บางส่วนได้ย้ายมาตั้งบ้านเรือนแห่งใหม่ที่พบว่ามีความอุดมสมบูรณ์เช่นเดียวกันคือ ชุมชนบ้านศรีฐาน นั่นเอง บ้านศรีฐานมีอายุมากกว่า 300 ปี มีพื้นที่ 6 หมู่ของบ้านศรีฐาน 2,998 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันวัด คงคิลาเลขเป็นวัดเล็ก ๆ ตั้งห่างไปจากชุมชนไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร ชื่อ ของหลวงปู่ฟ้ามืดได้ถูกสืบทอดเป็นศูนย์รวมจิตใจของลูกหลานตลอดมา นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนใน ชุมชนพร้อมใจกันกราบไหว้บูชา และอัญเชิญไว้ที่วัดศรีฐานใน โดยมีสัญลักษณ์คือ พระพุทธรูปสีดำ ใน ด้านการปกครอง แยกจากตำบลกระเจา มาเป็นตำบลศรีฐาน เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2524 มีนายพรม คค เกี้ยว เป็นกำนันคนแรก ปัจจุบัน กำนันคือ นายอริย์ เข้มเพชร พื้นที่รับผิดชอบ 9 หมู่บ้าน

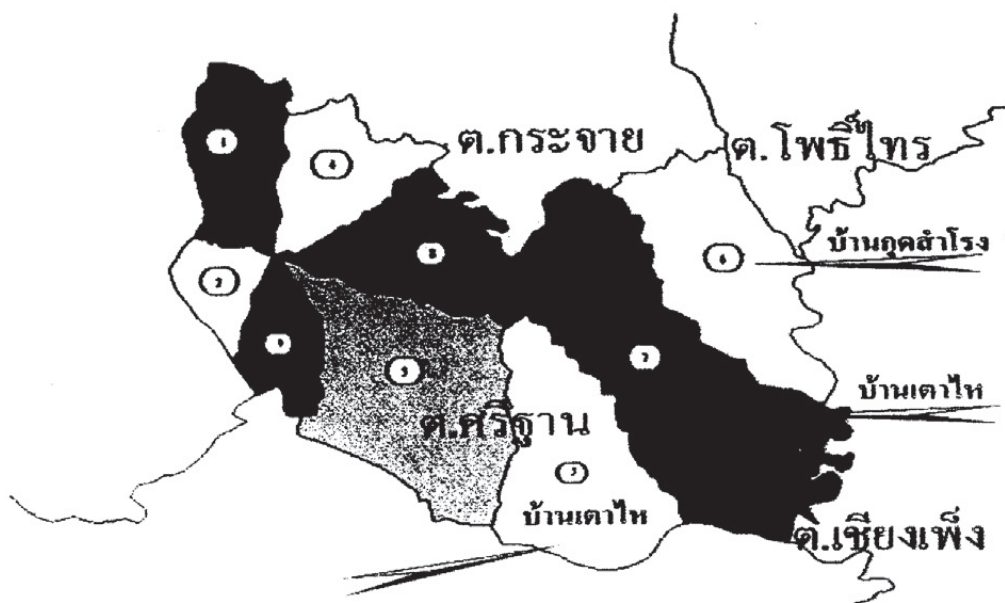
ความเป็นมาของการทำหมอนขวานผ้าจิด บ้านศรีฐาน

การทอผ้าลายจิด ได้มีการทำสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาแล้ว ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ทำการทอ ผ้าลายจิดต่างๆ ตามความต้องการของผู้ทำและเป็นประเพณีสืบทอดกันมา ซึ่งถ้าเป็นผู้หญิงจะนิยมทอ

ผ้าลายชนิดต่างๆและชำนาญในการเย็บปักถักร้อย เครื่องใช้สอยต่างๆในครอบครัว ตลอดจนการทำหมอนสามเหลี่ยมหรือหมอนขวานผ้าชนิดไว้ใช้ และทำบุญที่วัด หากเป็นผู้ชาย นิยมจักสานตะกร้า กระบุง กระด้ง เป็นต้น อุปกรณ์ต่างๆสำหรับใช้ในครอบครัวและการทำไร่ไถนา จนชำนาญจึงจะมีคู่ครอง ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ได้สืบทอดมาสู่ลูกหลานจากคำบอกเล่าของ พ่อใหญ่สัมฤทธิ์ จันเหลือง บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เล่าว่า เมื่อ พ.ศ. 2504 คณะชาวบ้านได้ไปทำบุญที่วัดศรีธรรมมาราม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แม่ใหญ่ธรรมมา ผู้สงคราม ได้เห็น หมอนสามเหลี่ยมที่วัดศรีธรรมมาราม ซึ่งเป็นที่อิงหรือพิงของพระคุณเจ้า ดูสวยงามมาก และ ทราบว่าคนที่ทำไว้ คือ แม่ชีไข (ไม่ทราบนามสกุล) แม่ใหญ่ธรรมมาและ พ่อใหญ่จารย์ครูแสง ได้นำแบบมาร่วมกันทำ โดยทอดผ้าลายชนิด แล้วจัดทำเป็นหมอนสามเหลี่ยมถวายในงานบุญประเพณีที่วัดศรีฐานใน ต่อมาได้ถ่ายทอดวิธีการทำหมอนสามเหลี่ยมลายชนิด ให้ลูกหลานทั่วไป นางปุ่น จันเหลือง ซึ่งมีฝีมือในด้านช่างเย็บได้ดัดแปลงลายชนิดต่าง ๆ นำมาเย็บเป็นหมอนสามเหลี่ยมหรือหมอนขวานอย่างสวยงาม พร้อมทั้งได้พัฒนารูปทรงให้สวยงามประณีตยิ่งขึ้น

ประมาณปี พ.ศ. 2530 หลวงพ่อพระครูบรรณานุศาสน์ พร้อมด้วยคณะแม่บ้านได้ทำหมอนขวานลายชนิด จำนวน 69 ใบ ทอเป็นลายตราสัญลักษณ์รัชมงคลาภิเษก 9 ใบ และใช้ตราครอบรอบ 60 พรรษา 60 ใบทรงได้รับพระราชทานให้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ เมื่อวันที่ 20 เดือน มกราคม พ.ศ. 2530 ณ ศาลาดุสิตดาลัย หมอนขวานผ้าชนิดของหมู่บ้านศรีฐานได้ดัดแปลงวิวัฒนาการในรูปแบบของเครื่องใช้ชนิดอื่นๆ จนเป็นที่รับรองคุณภาพเป็นที่สนใจของประชาชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศตลอดเวลา ปัจจุบันบ้านศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร เป็นแหล่งผลิตหมอนสามเหลี่ยม หรือหมอนขวานลายชนิดแห่งประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมของจังหวัดยโสธร

แผนที่ตำบลศรีฐาน

บริบทของบ้านศรีฐาน

บ้านศรีฐาน เดิมขึ้นกับตำบลกระเจา อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร และได้รับการแต่งตั้งเป็น ตำบลศรีฐานเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ลักษณะที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนสาย 3 ของถนนอรุณ ประเสริฐ จากบ้านนิคม ตำบลกระเจา อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร ถึงบ้าน

ลุมพุก อำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ห่างจากบ้านนิคม 3 กิโลเมตร และห่างจากบ้าน ลุมพุก 14 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอบัวแก้ว 9 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดยโสธร 24 กิโลเมตร ตำบลศรีฐานมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด บ้านนิคมและบ้านหนองบาก ตำบลกระเจา อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ จรด บ้านโพธิ์สนิม ตำบลทุ่งมน อำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออก จรด บ้านเตาไห ตำบลศรีฐาน อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันตก จรด บ้านกระเจาและบ้านคำเกิด ตำบลกระเจา อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร

บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วย หมู่บ้าน จำนวน 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1, หมู่ 2 ,หมู่ 3 หมู่ 4 ,หมู่ 8 และ หมู่ 9 มีจำนวนครัวเรือนของ ประชากรทั้ง 6 หมู่บ้านรวมกัน 915 ครัวเรือน และมีประชากรทั้งสิ้น 4,028 คน แบ่งออกเป็นชาย จำนวน 1,930 คน เป็นหญิง จำนวน 2,098 คน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 90 อาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้างทั่วไป และอื่นๆคิดเป็น ร้อยละ 10 และมีอาชีพเสริมคือการทำหมอนซิด คิดเป็นร้อยละ 97

สิ่งแวดล้อมทางสังคม

ในสังคมชาวศรีฐาน มีความหลากหลายทั้งเศรษฐกิจ ฐานะ อาชีพ การศึกษา ความเป็นอยู่ ความ เชื่อ มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ และฉันท์เพื่อนบ้านอย่างชาวชนบททั่วไป แต่เดิมมีตระกูลใหญ่ใน ชุมชน 3-4 ตระกูล เครือญาติตระกูลใหญ่จะ “คุ้มห่ม” กันดี มีโอกาสดีทั้งด้านการศึกษา อาชีพ การเลือก คู่ครอง ส่วนกลุ่มตระกูลเล็กหรือเครือญาติน้อยๆ หรือผู้ด้อยโอกาส ก็จะมีโอกาสด้านต่างๆน้อย เช่นเดียวกัน แต่ปัจจุบันสังคมมีความเสมอภาคมากขึ้น มีโอกาสแสวงหามากขึ้น พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของลูกหลานเหมือนแต่ก่อน จึงทำให้เห็นคนรุ่นใหม่ตัดสินใจเองทั้งด้าน การศึกษา การคบเพื่อน/แฟน การประกอบอาชีพและอื่นๆ ทำให้ระบบเครือญาติเปลี่ยนไปจากลักษณะ พึ่งพาเชื่อพึ่งกัน มาเป็นแบบพึ่งความคิดเห็นกันและกันมากขึ้น ชาวบ้านของชุมชนศรีฐาน มีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหาของชุมชนตลอดมา ตัวอย่างเช่น การร่วมคิดแก้ปัญหาถนนขาด สะพานชำรุด แหล่งน้ำดื่ นเงิน วัดขาดเมรุ ร่วมสร้างถนนภายในวัด ถนนภายในโรงเรียน การต่อเติมอาคารชั้นล่างสถานีอนามัย เป็นโรงพยาบาลตำบล โดยร่วมกันบริจาควัสดุอุปกรณ์ เงินทอง แรงงานจนกิจการทั้งหมดสำเร็จลุล่วง อย่างน่าภาคภูมิใจ นอกจากนี้ชุมชนศรีฐานยังมีวัดและสำนักสงฆ์รายรอบหมู่บ้าน จำนวน 6 แห่ง ชาวบ้าน

จะช่วยกันทำนุบำรุงและสนับสนุนกิจการของวัดอย่างต่อเนื่อง จนเกิดกลุ่ม “ศรัทธาวัค” เป็นผู้เฝ้าผู้แก่ที่ อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือดูแล กิจการงานในวัดในแต่วัน เช่น ปลูกผักสวนครัวภายในวัด ดูแลโรงครัว รับแขก ดูแลอาคารสถานที่ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งหมด จนเสร็จสิ้นภารกิจในแต่ละวันจึงกลับบ้าน นอกจากนี้ยังมีประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ โดยเฉพาะปูชนียบุคคลคือ “หลวงตาพวงและหลวงตาสรวง” ที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน กระตุ้นส่งเสริมให้ลูกหลานดำเนินชีวิตด้วยการทำคุณงามความดี ทำให้ชุมชนมี ความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา

จากทุนทางสังคมบ้านศรีฐานดังกล่าว ได้เกิดพัฒนาการต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันผู้นำทางการและ ผู้นำทางธรรมชาติในหมู่บ้าน มีกลไกที่ทำให้เกิด “เวทีสาธารณะ” ในหลายรูปแบบทั้งเป็นและไม่เป็น ทางการ พัฒนาเป็นประชาคมศรีฐานที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาชุมชน ตัวอย่างเช่น การ ใช้ประชาคมแก้ปัญหาขยะในชุมชน ปัญหาฝุ่นนุ่น, ฝุ่นฝ้ายฟุ้งกระจาย ปัญหาการรुक้าหาปลาในที่นา ผู้อื่น ปัญหาการไม่อนุรักษ์ กบ/ปลาในฤดูวางไข่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในตลาด ปัญหาการจราจรหน้าตลาด ปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชน

- ด้านการศึกษา

บ้านศรีฐานมีโรงเรียนอยู่ในเขตตำบล คือ

- โรงเรียนชุมชนบ้านศรีฐาน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 6
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านมี 4 แห่ง ประจำอยู่หมู่ที่ 2, 3, 4 และหมู่ที่ 8

- สถาบันและองค์การทางศาสนา

บ้านศรีฐานมีวัดและสำนักสงฆ์รวม 6 แห่ง คือ

- วัดศรีฐานใน	หมู่ที่ 1	บ้านศรีฐาน
- วัดศรีฐานนอก	หมู่ที่ 8	บ้านศรีฐาน
- วัดศรีพัฒนาราม	หมู่ที่ 2	บ้านศรีฐาน
- วัดคงศิลาเลข	หมู่ที่ 8	บ้านศรีฐาน
- สำนักสงฆ์ฟ้าห่วน	หมู่ที่ 4	บ้านศรีฐาน
- สำนักสงฆ์หนองสระพัง	หมู่ที่ 4	บ้านศรีฐาน

- การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

- โรงพยาบาลตำบลศรีฐาน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านศรีฐาน บริการครอบคลุมทั้ง 6

หมู่บ้าน

- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 3 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 จำนวน 1 แห่ง และหมู่ที่ 9 จำนวน

2 แห่ง

- ร้านขายยาแผนโบราณ 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านศรีฐาน

- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100 %

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ชาวตำบลศรีฐานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ได้บริจาคทรัพย์เพื่อก่อสร้างสถานีตำรวจย่อย (ตู้ยาม) 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านศรีฐาน

ปฏิทินทางวัฒนธรรมและสังคม ในวัฒนธรรม/ประเพณีฮีต 12 คอง 14 ของชาวบ้านศรีฐาน มีดังนี้

เดือนมกราคม

- ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ทำบุญประจำปีของวัดต่างๆ

- ปฏิบัติธรรมวัดคงศิลาเลข 3-5 วัน
- งานบุญเทศมหาชาติ วัดศรีฐานนอก
- งานบุญประจำปีก่อทรายข้าวเปลือก วัดศรีฐานใน
- งานบุญประจำปีก่อทรายข้าวเปลือก วัดป่าศรีพัฒนาราม

เดือนเมษายน เทศกาลวันสงกรานต์

2 เม.ย. งานวันผู้สูงอายุ : ทำบุญเลี้ยงพระ รดน้ำคำหัว ตรวจสอบสุขภาพ

13 เม.ย. เข้า ตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ไทย ที่บริเวณชุมชน, บ่าย สรงน้ำเจดีย์หลวงพ่อฟ้ามีด

14 เม.ย. ทำบุญรวมญาติ อุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ งาน“เถ้านิรนาม”

15 เม.ย. ทำบุญหลักบ้าน หรือ “สะคือบ้าน” คือ กลางพื้นที่หมู่ที่ 1)

16 เม.ย. งานแห่น้ำ, แห่พระพุทธรูปวัดศรีฐานนอก รอบหมู่บ้าน ชาวบ้านร่วมแห่น้ำ, สรงน้ำรอบ

บ้าน เพื่อสักการะบูรพาจารย์ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีกิจกรรมของชมรมศิษย์เก่า

เดือนพฤษภาคม -ต้นคาห์ที่1 ของเดือนพฤษภาคม ประเพณีบุญบังไฟ

6 พ.ค. ทำบุญตักบาตรวันศรีฐานพัฒนา (ระลึกวันก่อตั้งตำบล)

เดือนมิถุนายน

6 มิ.ย. ทำบุญวันเกิดหลวงพ่อสรอง เจ้าอาวาสวัดศรีฐานใน ชาวบ้าน ลูกหลานใส่ชุดขาวเข้าร่วมพิธี

จุดเทียนชัย ขอพร ฯลฯ

เดือน ก.ค.-ก.ย. ทำบุญวันเข้าพรรษา

แรม 15 ค่ำ เดือน 8 อุโบสถสามัคคีวัดศรีฐานนอก

ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 อุโบสถสามัคคีวัดศรีพัฒนาราม

ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 8 อุโบสถสามัคคีวัดป่าในคม (วัดหลวงตาพวง)

แรม 15 ค่ำ เดือน 10 อุโบสถสามัคคีวัดศรีฐานใน

เดือน ต.ค.-พ.ย. – ทำบุญวันออกพรรษา แต่ละวัดจะมีเอกลักษณ์ด้านอาหาร/ขนม เพื่อเป็นอามิสตอบ
แทนญาติธรรม เช่น

การกวนข้าวทิพย์ ที่วัดศรีฐานใน
การคั่วข้าว “ดอกแตก” ที่วัดศรีพัฒนาราม
การย่าง “ข้าวเกรียบ” ที่วัดศรีฐานนอก
งานกฐินสามัคคี ทอดถวายให้ครบทุกวัด

เดือน พ.ย.-ธ.ค.

งานประเพณีต่างๆ เช่นงานบุญ งานแต่งงาน ลงมือเกี่ยวข้าว

- เทศกาลวันลอยกระทง

ด้านการปกครอง

จำนวนหมู่บ้าน ทั้ง 6 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1	บ้านศรีฐาน	นายจันทิ	จันไค	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 2	บ้านศรีฐาน	นายสมอน	จันทรเหลียง	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 3	บ้านศรีฐาน	นายบุญรัก	จันไค	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4	บ้านศรีฐาน	นายอารีย์	เข้มเพชร	กำนันตำบลศรีฐาน
หมู่ที่ 8	บ้านศรีฐาน	นายบุญเกิด	สิงห์ครุฑ	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 9	บ้านศรีฐาน	นายล้วน	บุญทศ	ผู้ใหญ่บ้าน
นายไสว	จันเหลียง	เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน		
ทุกหมู่บ้านอยู่ในเขตรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน				

ด้านเศรษฐกิจ

อาชีพของชาวศรีฐาน ดั้งเดิมคือ ทำนา ทำไร่ แต่เมื่อมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเจริญรุดหน้าจนสินค้า “หมอนซิด” กลายเป็นสินค้าที่ชุมชนต้องหันมาประกอบธุรกิจอย่างจริงจัง ทุ่มแรงและเวลาในการทำงานด้านหัตถกรรมมากขึ้น จนปัจจุบันเป็นงานอาชีพที่เป็นรายได้หลักเลี้ยงชีพประชาชนชาวศรีฐานเลยทีเดียว ด้วยค่านิยมที่เปลี่ยนไป รายจ่ายมากขึ้น ทำให้แต่ละครอบครัว มีอาชีพอย่างน้อย 3 อาชีพ อาชีพในชุมชนมีดังนี้

1. ทำนา
2. ทำไร่
3. ค้าขาย
4. เลี้ยงโคขุน
5. รับราชการ
6. รับจ้างทั่วไป
7. เจ้าของกิจการ โรงปูน, โรงขนมจีน, ทำเส้นก๋วยจั๊บ, โรงทำน้ำคั้นบรรจุขวด ฯลฯ
8. ขับรถรับจ้าง
9. ค้าส่งหมอน
10. รับจ้างทำหมอนซิด อาจเฉพาะขั้นตอน หรือทุกขั้นตอน รวมถึงรับจ้างปั้นหุ่น

ช่วงฤดูฝน ทำนาปลูกข้าวไว้กิน ไว้ขาย ขณะเดียวกันก็ปลีกเวลาไปปลูกข้าวโพดไว้ 70 วันก็ได้ผลผลิต ทั้งระยะปลูกใหม่ 15 วัน เก็บผลผลิตออกขายในตลาดและริมถนน ปลูกหญ้าไว้เลี้ยงวัว จับปลาขาย ปลูกผักขายตลาดในชุมชน เลี้ยงเป็ดเทศจำหน่ายให้แม่ค้าปรุงขายในตลาดหรือขายให้ชาวบ้านในฤดูเกี่ยวข้าว และตอนเย็นหลังจากทำงานไถนา ก็จะทำหมอนรับจ้างด้วย ซึ่งการทำนาใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในแต่ละปี เพราะส่วนใหญ่ใช้วิธีจ้างแรงงาน

ช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ปลูกพืชผักสวนครัว ดูแลแปลงหญ้า เก็บหญ้าเลี้ยงวัว รับจ้าง บั่นปูน รับจ้างทำหมอน รับจ้างปลูกบ้าน รับจ้างขับรถส่งหมอน อาชีพที่ทำหมอนเวียนตลอดปี รับจ้างทำหมอนเลี้ยงวัว รับจ้างบั่นปูน ค้าขาย

ช่วงฤดูหนาว ปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด แดง ถั่วลิสง ดูแลแปลงหญ้า และเกี่ยวข้าว

ช่วงหน้าแล้ง บริเวณที่มีคลองส่งน้ำจะปลูกถั่วลิสง ข้าวโพด ทำนาปรังในบางปี

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยผลิตข้าวนาผลิตโดยเฉลี่ย 450 กิโลกรัม/ไร่ และมีการทำหมอนขวานผ้าซิดเป็นอาชีพเสริม คือ ในหมู่ที่ 1,2,3,4,8 และหมู่ที่ 9 ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นการเลี้ยงสัตว์ตามธรรมชาติ ทั้งเลี้ยงไว้ใช้งานและเพื่อเป็นอาหาร เช่น วัว ควาย เป็ด ไก่ และเลี้ยงไว้จำหน่ายเป็นบางส่วน เช่น สุกร อีกทั้งนิยมจับปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่การจัดทำในรูปแบบฟาร์มเลี้ยงอย่างจริงจังไม่มี

หน่วยงานธุรกิจและองค์กรบริหารส่วนตำบลศรีฐาน

- สถาบันการเงิน	จำนวน	1	แห่ง	
- ปั๊มน้ำมัน (ขนาดกลาง)	จำนวน	2	แห่ง	
- ปั๊มน้ำมัน (ขนาดเล็ก)	จำนวน	7	แห่ง	
- โรงเรียนขนาดเล็ก	จำนวน	15	แห่ง	
- โรงเรียน	จำนวน	24	แห่ง	
- โรงอิฐ	จำนวน	4	แห่ง	
- โรงขนมจีน	จำนวน	1	แห่ง	
- ร้านค้าประมาณ	จำนวน	59	ร้าน	(ขายของชำและขายหมอน)
- โรงฆ่าสัตว์	จำนวน	2	แห่ง	
- ร้านซ่อมรถ	จำนวน	10	ร้าน	
- โรงงานน้ำดื่ม	จำนวน	1	แห่ง	
- ลานตากมัน	จำนวน	1	แห่ง	
- โรงงานทำเส้นหมี่	จำนวน	1	แห่ง	
(โรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน)				
- โรงเรียนขนาดกลาง	จำนวน	3	แห่ง	

สภาพทางภูมิศาสตร์ และการคมนาคมในพื้นที่

สภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบ ที่ตั้งของหมู่บ้านห่างจากถนนใหญ่ (สายขุขันธ์-อำนาจเจริญ) ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 3 กม. มีถนนคอนกรีตตัดผ่านรอบหมู่บ้าน และเชื่อมต่อระหว่างตำบลและอำเภอใกล้เคียงโดยสะดวก

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลศรีฐานมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง ดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย มีลำน้ำโขงไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล แต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร

สภาพทางเข้าหมู่บ้าน

ด้านการคมนาคม

ตำบลศรีฐานอยู่ห่างจากทางหลวงหมายเลข 202 ถนนอรุณประเสริฐ 2 กิโลเมตร ทางเข้าตำบลเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่และมีถนนเชื่อมหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง และลาดยาง

ถนนสายศรีฐาน ถึง คำเขื่อนแก้ว ระยะทาง 14.5 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายศรีฐาน ถึง บ้านกระเจา ระยะทาง 1 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายศรีฐาน ถึง บ้านเดาไห - บ้านกุดสำโรง ระยะทาง 6 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังถนน

สายศรีฐาน ถึง บ้านกุดสำโรง ระยะทาง 4 กิโลเมตร เป็น ถนนลูกรัง

ถนนสายศรีฐาน ถึง บ้านคำสร้างบ่อ ระยะทาง 4 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรัง

ด้านการโทรคมนาคม

ที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง

โทรศัพท์ทางไกลสาธารณะ 4 แห่ง

ด้านการไฟฟ้า

ตำบลศรีฐาน มีไฟฟ้าใช้ทั้ง 9 หมู่บ้าน โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำนาจเจริญ

ด้านการประปา

ตำบลศรีฐาน บ้านศรีฐาน 6 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1,2 ระบบประปาขนาดใหญ่ หมู่ที่ 3,9 ระบบประปาขนาดใหญ่ (หมู่ที่ 4,8 ใช้น้ำประปาพร้อมกับหมู่ที่ 3,9)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ชุมชนบ้านศรีฐานมีพื้นที่รูปลักษณะวงรี เป็นพื้นที่ราบ มีลำคลองหนองบึงเป็นแหล่งธรรมชาติ เช่น หนองบัวเสียว, หนองพัง, ลำโพง อยู่ทางทิศเหนือ บ่อเลี้ยงอยู่ทิศตะวันออก และบ่อไ้ไ้ก่ออยู่ทางทิศใต้ มีพื้นที่นาอยู่โดยรอบชุมชน ในช่วง 3-5 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านนิยมปรับพื้นที่นาและขุดบ่อเลี้ยงปลาในนาข้าว ทำให้มีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามปริมาณอาหารจากแหล่งธรรมชาติยังไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในชุมชน

มีตลาดซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายอาหารในชุมชน มีการจำหน่ายทั้งเช้าและเย็น และมีร้านชำทั้งขายอาหารสดและแห้งตลอดวันรวมทั้งชุมชน 26 ร้านค้า

เมื่อเปรียบเทียบกับอดีต สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีสภาพแย่ลง แต่เดิมชุมชนมีแหล่งอาหารธรรมชาติมีดินอุดมสมบูรณ์ เมื่อชุมชนทำนาแบบเกษตรกรรมสมัยใหม่ ทำให้มีการปนเปื้อนด้วยสารเคมี ทั้งยาฆ่าหญ้า ปุ๋ยเคมีและอื่นๆ สภาพดินเสื่อม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตข้าวตกต่ำ

ไม่ได้มาตรฐาน ราคาตก มีสารเคมีตกค้าง ด้วยเหตุนี้ ในชุมชนมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งร่วมกันก่อตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ” ขึ้น มีการปลูกข้าวปลอดสารพิษ ปลูกบ้านดินและดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ ชุมชนศรีฐานยังเป็นชุมชนผลิตหมอนขวานผ้าจิด บริเวณโดยรอบชุมชนมีโรงปั่นนุ่นอยู่ 38 แห่ง ก่อให้เกิดปัญหามลพิษด้านอากาศ ฝุ่นละอองจากนุ่น เนื่องจากชุมชนมีการเติบโตขยายอาณาเขตออกไป ทำให้บ้านเรือนอยู่ใกล้โรงงานมากขึ้น ในภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจและภูมิใจในผังหมู่บ้านและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลศรีฐาน มีทรัพยากรธรรมชาติคือ

- ลำห้วย ลำน้ำ 6 สาย
- บึงหนองและอื่นๆ อีกรวม 12 แห่ง ซึ่งแหล่งน้ำขนาดใหญ่และสายสำคัญ คือ

ลำโพง ลำห้วยถ่ม บ่อไจ้ไก่อ และเลิงเปือย เป็นต้น

แหล่งน้ำ ประกอบด้วย

1. ลำน้ำโพง
2. ลำห้วยถ่ม
3. บ่อไจ้ไก่อ
4. หนองหลวง
5. หนองบัวเสียว
6. หนองเลิงเปือย
7. หนองหญ้าแพรก และหนองอื่นๆ อีกประมาณ 9 แห่ง

ป่าไม้ประกอบด้วย

1. คงมะงง
2. คงศิลาเลข
3. คอนลิง
4. คงฟ้าห่วน
5. คงห้วนนา เป็นต้น

ด้านการท่องเที่ยว

เนื่องจากเป็นหมู่บ้าน OTOP ท่องเที่ยวและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมกิจกรรมของหมู่บ้าน ในปี 2549 ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบ หมู่บ้าน OTOP Village Champion เป็น 1 ใน 80 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ มีการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความสะอาดสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข้อมูลสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

ภายในชุมชนศรีฐาน เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญที่ทุกหมู่บ้านร่วมกันดูแลและใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งชุมชน ดังเช่น มีวัดและสำนักสงฆ์ 6 แห่ง โรงเรียนประถม 1 แห่ง และมัธยม 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ป้อมยาม 1 แห่ง ตลาดชุมชน 1 แห่ง ไปรษณีย์ชุมชน 1 แห่ง สถานีอนามัย/รพต. 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง และมีสถานที่ที่ชุมชนร่วมกันค้นหาและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังเช่น บ้านดิน วัดศรีฐานใน สถูปฝุ่นนิรนาม คอนลิง (ตั้งอยู่เตาไห) บ่อโจ้โก้, ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ร้าน/กลุ่มผลิตสินค้าหมอนจิตร OTOP รวมถึง โฮมสเตย์ เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ที่มาของการทำวิจัย

เนื่องจากในชุมชนบ้านศรีฐาน มีกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี มีการทำกันแพร่หลายในชุมชนและเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ก็มีหลากหลายชนิด ตามฤดูกาล เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วฟักยาว ถั่วเหลือง แตงกวา พริกทอง กลั้วขี้ ผือก มัน แต่ถ้าเป็นพืช สมุนไพรจะมีทุกฤดูกาล และมักจะปลูกเป็นพืชผักสวนครัว เช่น จิง ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ใบย่านาง ดอกอัญชัน เสาวรส ฯลฯ ผลผลิตเหล่านี้จะมีมาก แต่มีข้อจำกัดคือธุรกิจทางการตลาดของ เกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในวงแคบ ไม่แพร่หลาย และรู้จักกันวงกว้าง บางครั้งผลผลิตที่ได้ ขายหรือบริโภคไม่หมด ก็ทำให้เกิดการเน่าเสีย เสื่อมคุณภาพ ซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ผลิต และจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริโภคแต่ละวันของเยาวชน ซึ่งเป็นบุตรหลานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชนศรีฐาน พบว่าส่วนใหญ่จะหมดไปกับการซื้อ ขนมกรอบ ขนมขบเคี้ยว ต่างๆ เครื่องดื่ม และน้ำอัดลม ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่มีราคาแพง ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และนิยมใส่สารปรุงแต่ง เพื่อให้มีรสชาติ และ สี สีสันสวยงาม นำรับประทาน ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย โดยเฉลี่ยประมาณวันละ 20 - 30 บาท ต่อคน/ต่อวัน นับว่าเป็นรายจ่ายที่ค่อนข้างสูงสำหรับเยาวชนที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง ทีมวิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และมีแนวคิดว่าหากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกร กระทั่งต่อผู้ปกครอง ในด้านค่าใช้จ่ายในการบริโภคของบุตรหลาน และกระทบต่อเยาวชนโดยรวมในด้านสุขภาพ ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้ร่วมกับเยาวชนและผู้ปกครอง ทำการศึกษาวិธีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยการแปรรูป เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ขอบเขตการวิจัยขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

เขาวงกตที่มีภูมิคำเเนาอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จำนวน 30 คน

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จำนวน 30 ครอบครัว และผู้ขาย ในชุมชนบ้านศรีฐาน จำนวน 15 คน

ผู้ซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในชุมชนบ้านศรีฐานและนอกชุมชนศรีฐานจำนวน 15 คน

ขอบเขตพื้นที่

บ้านศรีฐาน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1, หมู่ 2, หมู่ 3, หมู่ 4, หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอ
ป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา

1. ศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภค ของชุมชนบ้านศรีฐาน ในอดีตถึงปัจจุบัน
2. ศึกษาความเป็นมาของกลุ่ม และผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม
3. ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน
4. ศึกษารูปแบบวิธีการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ของชุมชนบ้านศรีฐาน
ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร

วิธีการเก็บข้อมูล

การสร้างและหาเครื่องมือเก็บข้อมูล

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์ข้อมูลบริบทชุมชน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
 - 1.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการการสร้างแบบสัมภาษณ์
 - 1.3 ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาทีมวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการสร้าง
 - 1.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามกรอบที่ต้องการสัมภาษณ์
 - 1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอที่ปรึกษา เพื่อร่วมพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม ตลอดจนขอคำแนะนำปรึกษาในการแก้ไขปรับปรุง
 - 1.6 นำเสนอที่เลี้ยงทีมวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเครื่องมือ
 - 1.7 ดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาและที่เลี้ยงในเรื่องการกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ให้มีความครอบคลุมเนื้อหาประเด็นที่ศึกษา แล้วจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป
2. ทำความเข้าใจเครื่องมือและประเด็น เพื่อเตรียมความพร้อม ชักซ้อม และทำความเข้าใจกับทีมวิจัย และอาสาสมัครในการเก็บข้อมูล มีการดำเนินการคือ
 - 2.1 แบ่งหัวข้อประเด็นที่จะเก็บข้อมูล
การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทีมวิจัยได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มๆแล้วแต่ละกลุ่มแบ่งบทบาทกันตามความถนัด เช่น
 - คนที่ 1 เป็นผู้สัมภาษณ์
 - คนที่ 2 เป็นผู้บันทึก
 - คนที่ 3 เป็นผู้สังเกต /บันทึกภาพ

2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ในช่วงหลังเลิกเรียนและวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ มีการนัดหมายกับเจ้าของประเด็นที่จะให้ข้อมูลล่วงหน้าก่อน อาทิ ผู้รู้ คนเฒ่าคนแก่ เพื่อจะได้มีเวลาในการเตรียมเนื้อหา ซึ่งจากการเก็บข้อมูลกับผู้เฒ่าผู้แก่ จะให้ความร่วมมือและเห็นบรรยากาศที่สนุกสนาน

2.การพูดคุยโศกโศก การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ จะใช้ในการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างเขวชนกับ ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งมีทั้งการนัดหมายล่วงหน้าและเจอโดยบังเอิญเพื่อสอบถามข้อมูล

3. การประชุมกลุ่มย่อย ส่วนใหญ่เป็นการสอบถามเรื่องของบริบทชุมชน ที่มีชาวบ้าน 3-5 คนมานั่งพูดคุยกัน ซึ่งทำให้มีการถกเถียงถึงข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้อง การประชุมกลุ่มย่อยจะมีการนัดหมายกับชาวบ้านล่วงหน้า เพราะแต่ละจะมีเวลาว่างไม่ตรงกัน โดยมากจะใช้เวลาช่วงเย็นในการพูดคุย

4. การศึกษาดูงาน เพื่อเรียนรู้นอกพื้นที่แล้วนำกลับมาประยุกต์ใช้กับชุมชน การศึกษาดูงานได้มีการคัดเลือกพื้นที่ที่คิดว่ามีการดำเนินที่ใกล้เคียงกับศรีฐาน ซึ่งสถานที่ศึกษาดูงานได้ถูกนำเสนอจากชาวบ้าน และทีมวิจัย มีการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูล ทั้งในพื้นที่จังหวัดยโสธรและใกล้เคียง โดยทางโครงการเลือกพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและอยู่ในจังหวัดยโสธร ซึ่งง่ายสะดวกต่อการเดินทาง มีการประสานงานกับสถานที่ล่วงหน้า นัดหมายผู้ที่พร้อมเดินทางไปดูงาน เตรียมความพร้อมในประเด็นที่อยากสอบถาม และเมื่อกลับจากดูงานมีการสรุปความรู้ที่ได้ นำไปสู่การปฏิบัติในกิจกรรมต่อไป

กระบวนการวิจัย

การค้นหาทีมวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ หัวหน้าโครงการ คือ นางรุ่งลดา แพงยา ตำแหน่ง ครูโรงเรียนศรีฐาน กระจายศึกษา อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร ทำหน้าที่ในการประสานงานค้นหาอาสาสมัครเข้าร่วมเป็น คณะทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งได้อาสาสมัครจากนักเรียนชั้นม.6 ซึ่งเป็นเขวชนของชุมชนบ้านศรีฐานในแต่หมู่ สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์มาร่วมเป็นคณะทำงาน นอกจากนั้นยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการบริหารงาน ประสานงาน/คิดวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และอำนวยความสะดวก ระหว่างการทำโครงการวิจัย ซึ่งได้คณะทำงานดังนี้

1.นางรุ่งลดา	แพงยา	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายสุทัศน์	วันเที่ยง	เป็นรองหัวหน้าทีมวิจัย
3.นางกนิษฐา	จันใด	เป็นหัวหน้าประชาสัมพันธ์โครงการ
4.นางนงคราญ	จันเหลือง	เป็นหัวหน้างานกิจกรรมของโครงการ

5.นางสาวเมษา	พงษ์ลิ้ม	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 1
6.นางสาวจริยา	ป้อมกัน	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 2
7.นางสาวอุไลพร	เจียวจำ	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 3 และเหรียญก
8.นางสาวนาตยา	ไชยงาม	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 4
9. นางสาวรุ่งทิภา	พันเหตุ	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 8
10.นายเทพพิทักษ์	จันใด	เป็นผู้ประสานงานในชุมชนบ้านศรีฐานหมู่ 9 และเลขานุการ

ที่ปรึกษาทีมวิจัย

1. พระบุญธง	ลู่ถ่วง	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีฐานใน ต.ศรีฐาน อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
2. นายอารีย์	เข้มเพชร	กำนันตำบลศรีฐาน อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
3.นายวรชัย	บุตรสิงห์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพธิ์ไทรโพธิ์ศรี อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
4. นายไสว	จันเหลือ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
5. นายลิขิต	ป้อมกัน	สมาชิกสภาจังหวัดยโสธร
6. นางอรพิน	เข้มเพชร	ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
7. นายเพทาย	เสาะแสวง	ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ศรีฐาน อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร
8. นางสาวศศิธร	อยู่เย็น	ครูโรงเรียนบ้านโพธิ์ไทรโพธิ์ศรี อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร

เวทีชี้แจงทำความเข้าใจโครงการกับแกนนำก่อนจัดเวทีใหญ่

จัดเมื่อวันที่ 6 เดือน พฤษภาคม 2552 ที่โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา ทีมวิจัยได้เรียกให้ชาวบ้านชาวชนและผู้นำตำบลรวมทั้งที่ปรึกษาโครงการมาร่วมในการประชุม ซึ่งมีกลุ่มหลักที่เข้าร่วมประชุม คือชาวบ้านกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในการประชุมครั้งนี้มีทั้ง ครู พระสงฆ์ อบต. และผู้ใหญ่บ้าน การประชุมครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อชี้แจงว่าขณะนี้มีการทำวิจัย ชื่อโครงการ “ศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร” ซึ่งได้รับการสนับสนุนมาจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) อาจารย์รุ่งลดาและทีมวิจัยได้เล่ารายละเอียด และที่มาที่ไปให้กับชาวบ้านฟัง และเล่าถึงว่าโครงการนี้จะดำเนินงานโครงการอย่างไรบ้าง ตั้งแต่เราจะมีกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างไร และผลของโครงการจะเอามาทำอะไร และการประชุมในครั้งนี้ยังเป็นการหาสมาชิกเพิ่มอีกด้วย

การจัดเวทีชี้แจงโครงการ

ทางโครงการได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2552 สถานที่คือ ห้องประชุมเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา ซึ่งหัวหน้าโครงการได้ทำหนังสือเชิญไปยัง ที่ปรึกษาทีมวิจัย ทีมวิจัย ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และชาวบ้านในชุมชนศรีฐานทั้ง 6 หมู่ และนอกจากนั้นยังมีทีมวิจัยจากป่า

หนองลำแฮด และที่เลี้ยงทีมวิจัย คือ คุณนิรัตน์ ศรีขำนิ มาร่วมด้วย จึงทำให้มีผู้มาร่วมงานมากเป็นพิเศษถึง 150 คน กิจกรรมในวันนี้ เริ่มจากการลงทะเบียนของผู้มาร่วมประชุม โดยทีมวิจัยได้แบ่งหน้าที่กัน เป็น ฝ่ายลงทะเบียน ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายปฏิคม ฝ่ายเหรียญก และฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทุกคนทุกฝ่ายทำงานด้วยความขยันขันแข็ง บรรยายการลงทะเบียนครีกครั้น เพราะผู้คนที่มามากหน้าหลายตา เวทีชี้แจง โครงการมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกระจาย ได้เป็นประธานในการเปิดงาน

การประชุมทีมวิจัย

ได้มีการประชุมทีมวิจัยซึ่งแต่ละครั้งทีมวิจัยทุกคนจะเข้าร่วมประชุมครบทุกคน รายละเอียดและสาระสำคัญของการประชุมแต่ละครั้งเป็นดังนี้

- ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2552 สถานที่ประชุม คือ ตลาดชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งจากมติที่ประชุมได้แบ่งบทบาทหน้าที่สำหรับทีมวิจัยเป็นดังนี้

1. ฝ่ายประสานงานโครงการ คือ

นางรุ่งลดา แพงยา และนายสุทัศน์ วันเที่ยง

2. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ คือ

นางกนิษฐา จันใด และนางนงคราญ จันเหลือง

3. ฝ่ายเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

นางสาวมณฑา พงษ์สิม , นางสาวจริยา ป้องกัน, นางสาวอุไลพร เขียวขำ

นางสาวนาคยา ไชยงาม , นางสาวรุ่งทิวา พันเหตุ และ นายเทพพิทักษ์ จันใด

4. ฝ่ายจัดทำเอกสารรายงาน คือ

นางรุ่งลดา แพงยา นายเทพพิทักษ์ จันใด นางสาวอุไลพร เขียวขำ

หลังจากที่ได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานเรียบร้อยแล้ว ได้มีการจัดประชุมขึ้นเพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ในการเก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภคศึกษาข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

- ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2552 สถานที่ประชุม คือ ตลาดชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อแลกเปลี่ยนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละประเด็น ซึ่งจากมติที่ประชุมได้แบ่งบทบาทหน้าที่สำหรับทีมวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล

3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็นที่แต่ละกลุ่มได้รับผิดชอบ

หลังจากที่ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ได้รู้กระบวนการการตั้งคำถามที่จะได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้องตรงประเด็นเพื่อเป็นตัวอย่างและรูปแบบแนวทางในการเก็บข้อมูลในด้านบริบทชุมชน

ด้านอื่นๆ เมื่อทีมวิจัยแต่ละกลุ่มทำความเข้าใจเรียบร้อยแล้วคณะทีมวิจัยแต่ละกลุ่มได้ลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในหัวข้อต่างๆที่แต่ละกลุ่มได้รับผิดชอบดังนี้

ประเด็นที่ต้องการเก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชนมีทั้งหมด 9 ประเด็นได้แก่

1. ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านศรีฐาน (ไปสัมภาษณ์ คุณตาสมบัติ จันทะสิงห์)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวรุ่งทิพา พันเหตุ นางสาวนภา คคแก้ว
นางสาวประกายแก้ว โชติกลาง

2. ด้านเศรษฐกิจ

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวยุพา มะลาด นางสาวจิระภา ผู้สงคราม
นางสาวนพรัตน์ มิ่งขวัญ หัวข้อที่สัมภาษณ์คือ

2.1 การทำไร่นา ประกอบด้วยหัวข้อย่อยได้แก่

- การลงแขก-การจ้าง (สัมภาษณ์คุณพ่อสุทัศน์ วันเที่ยง)
- การใช้ควายไถนา-รถไถนา (สัมภาษณ์คุณตาทอง หมูหมี่)
- ใช้ข้าวขี้ควาย-ปุ๋ยเคมี (สัมภาษณ์คุณตาตัน ป้องกัน)
- เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง-เมล็ดพันธุ์ข้าวจากเอกชน (สัมภาษณ์คุณตาสงคราม ไหลริน)
- การฟาดข้าว-ใช้รถสีข้าว (สัมภาษณ์คุณตาเสนา ป้องกัน)
- การใช้พืชสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช-การใช้สารเคมี (สัมภาษณ์คุณพ่อน้อย จันใด)
- เพื่อง (ฟางข้าว) (สัมภาษณ์คุณตากอง จันใด)

2.2 การทำหมอน (สัมภาษณ์คุณตาสมบัติ จันทะสิงห์)

3. ด้านการศึกษา (ไปสัมภาษณ์ คุณพ่ออนุสร ไชยงาม)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นายเทพพิทักษ์ จันใด นายณัฐภูมิ ป้องกัน
นางสาวพลอย เข้มเพชร หัวข้อที่สัมภาษณ์คือ

- โรงเรียนวัด - โรงเรียนชุมชน
- กระดานดำ - สมุด- คอมพิวเตอร์

4. ด้านสังคม (ไปสัมภาษณ์ คุณยายหนู บุญทศ)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวรัตนา เข้มเพชร นางสาววิชุดา คคแก้ว
นางสาวมณีนันท์ โพธิ์ศรี หัวข้อที่สัมภาษณ์คือ

- การอยู่เป็นครอบครัวใหญ่- ครอบครัวเล็ก
- การเลี้ยงดู

5. ด้านสุขภาพอนามัย (ไปสัมภาษณ์ คุณพ่อสุทัศน์ วันเที่ยง)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวอุไรพร เขียวขำ นางสาวลักขณา ไชยงาม
นางสาววรรณิศา เขียวขำ หัวข้อที่สัมภาษณ์คือ

- หมอคำแย
- ยาสมุนไพร

6. ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร (ไปสัมภาษณ์ คุณตาสวัสดิ์ พันทอง)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวเมษา พงษ์สิม นางสาววิภา สีสาย
นางสาววาสนา กองสินธุ์ หัวข้อที่สัมภาษณ์ คือ

- ขงลัดทุ่ง
- ทางเกวียน – ทางลูกรัง- ทางลาดยาง
- ชีมน้ำ ควาย – จักรยาน-รถสายทาง - รถยนต์ส่วนตัว
- ไปมาหากัน- ส่งจดหมาย- ส่งโทรเลข - โทรศัพท์

7. ด้านสาธารณสุข (ไปสัมภาษณ์คุณตาประยงค์ ผู้สงคราม)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวนิภาพร ใจเพียร นางสาวอนุธิดา บุญทัน นางสาว
ระติพร งามสาย หัวข้อที่สัมภาษณ์ คือ

- ขี้กระบอง - ตะเกียง - ไฟฟ้า - อุปกรณ์ไฟฟ้า
- น้ำรอยควาย - น้ำสร้าง - น้ำฝน - น้ำบาดาล - น้ำประปา

8. ด้านประเพณีวัฒนธรรม (ไปสัมภาษณ์คุณตาสมบัติ จันเหลือง)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวรัตนพร บุตรดีวงศ์ นางสาวสร้อยเพชร จันใด
นางสาวศุภิระพร เสาะแสวง หัวข้อที่สัมภาษณ์ คือ

- บุญบือบ้าน

9. ด้านการปกครอง (ไปสัมภาษณ์คุณตาสมบัติ จันเหลือง)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวนาคยา ไชยงาม นางสาววิภาดา หอมหวล
นางสาววิไลพร จันใด หัวข้อที่สัมภาษณ์ คือ

- ขุนกวน
- คาแสง
- ขุนศรี

10. ด้านการบริโภคนิยม (ไปสัมภาษณ์คุณพ่อสุทัศน์ วันเที่ยง)

ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล คือ นางสาวอุไรพร เขียวขำ นางสาวจริยา ป้องกัน
นายรัชชัย เชื้อพิมพ์ หัวข้อที่สัมภาษณ์ คือ สาทโ

ส่วนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ก่อนการลงเก็บข้อมูลได้
มีการจัดการประชุมทีมวิจัย เมื่อวันที่ 5 เดือน กรกฎาคม 2552 สถานที่ประชุมคือ โรงเรียนศรีฐาน
กระจายศึกษา เพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ปัญหา
อุปสรรค ในการดำเนินงานที่ผ่านมา และร่วมกันสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติ

ความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ซึ่งจะเป็นแบบสัมภาษณ์มี 3 ประเภทได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นเครื่องมือ ที่ทีมวิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์

2. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นเครื่องมือ ที่ทีมวิจัยใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และผลผลิตอินทรีย์ที่ได้

3. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นที่ สภาพดิน ชนิดพืช ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนบ้านศรีฐานโคยรวมซึ่งจุดมุ่งหมายของข้อมูลอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐานจะมีข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่โคยรวมของหมู่บ้าน และแบบสัมภาษณ์นี้จะเป็นเครื่องมือที่ทีมวิจัยใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน

แบบบทบาทหน้าที่ในการลงมือเก็บข้อมูล

ประเด็นที่จะศึกษาได้แก่

- ประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ สัมภาษณ์พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลคือ นางสาวอุไลพร เขียวขำ นางสาวรัตนา เข้มเพชร นางสาวลักขณา ไชยงาม
ประเด็นที่จะศึกษาได้แก่

- แรงจูงใจในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์คืออะไร
- การจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์เริ่มก่อตั้งเมื่อไร
- จำนวนสมาชิกทั้งหมดมีกี่คน ชื่ออะไรบ้าง
- คณะกรรมการกลุ่มมีใครบ้าง
- กิจกรรมของกลุ่มทำอะไรบ้าง
- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์คืออะไร
- งบประมาณในการดำเนินงานเท่าไรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
- ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มมีอะไรบ้าง
- การขยายการค้าเนินการปัจจุบันมีสมาชิกเท่าไร มีผลผลิตอะไรบ้าง
- ผลที่คาดว่าจะได้รับในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์
- ความคาดหวังสูงสุดของกลุ่มคืออะไร
- ความเป็นอยู่ของกลุ่มจากอดีต- ปัจจุบันของสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างไร

- ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ 30 ครัวเรือน ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลคือ คณะทีมวิจัยทุกคนโดยรับผิดชอบคนละ 1 ครอบครัว ประเด็นที่จะศึกษาได้แก่

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์เมื่อไร
- จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีกี่คน
- อาชีพหลักทำอะไรรายได้/ปีกี่บาท
- อาชีพรอง/อาชีพเสริมทำอะไรรายได้/ปีกี่บาท
- การถือครอง / การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นของตนเองเท่าไร
- จำนวนที่ดินที่มี / แปลง/ไร่/ งานเท่าไร
- การใช้ประโยชน์ที่ดินทำอะไรบ้าง
- ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรอินทรีย์/ปีเท่าไรมีอะไรบ้าง
- ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้มีอะไรบ้าง ปริมาณเท่าไร ขายได้ที่บาท
- สรุปรายได้ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในรอบปีได้ทั้งหมดเท่าไร
- สรุปรายจ่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในรอบปีทั้งหมดเท่าไร
- ครอบครัวของท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์อย่างไร
- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มีอะไรบ้าง

- ข้อมูลพื้นที่ สภาพดิน ชนิดพืช ผลผลิตทางการเกษตรโดยรวมของชุมชนศรีฐาน สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลคือ นางสาวจริยา ป้องกัน นางสาววิภาดา หอมหวล นางสาวนาคยา ไชยงาม ประเด็นที่จะศึกษาได้แก่

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านศรีฐานมีเนื้อที่เท่าไร
- ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำอะไรบ้าง
- สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นอย่างไร
- ชนิดพืชที่ปลูกมีอะไรบ้าง
- ผลผลิตทางการเกษตรมีอะไรบ้าง
- มีการจัดการแบบใด

การเก็บข้อมูลความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ซึ่งทีมวิจัยมีการประชุมเพื่อวางแผน เมื่อวันที่ 22 เดือน เมษายน 2552 สถานที่ประชุมคือ โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา เพื่อแตกประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูล สร้างเครื่องมือ คั่งคำถาม สร้างแบบ

สัมภาษณ์ และแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละประเด็น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบ สัมภาษณ์ความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป้าหมาย 120 ครัวเรือน โดยสุ่มหมู่บ้านละ 20 ครัวเรือน ซึ่งหมู่บ้านศรีฐานมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นแบบ สัมภาษณ์ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นเครื่องมือที่ทีม วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการสินค้า เกษตรอินทรีย์ เพื่อนำข้อมูลมาแปรรูปสินค้าให้ได้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชนและตลาด

แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทีมวิจัยได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน โดยจะแบ่งเป็น กลุ่มๆละ 3 -5 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มแบ่งบทบาทกันเอง เช่น

- คนสัมภาษณ์
- คนบันทึก
- คนสังเกต/ บันทึกภาพ

ผู้รับผิดชอบในการเป็นหัวหน้าเก็บข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่

- นางสาวเมษา พงษ์สิม รับผิดชอบหมู่ที่ 1 และคณะ
- นางสาวจริยา ป้องกัน รับผิดชอบหมู่ที่ 2 และคณะ
- นางสาวอุโลพร เขียวขำ รับผิดชอบหมู่ที่ 3 และคณะ
- นางสาวนาตยา ไชยงาม รับผิดชอบหมู่ที่ 4 และคณะ
- นางสาวรุ่งทิwa พันเหตุ รับผิดชอบหมู่ที่ 8 และคณะ
- นายเทพพิทักษ์ จันใด รับผิดชอบหมู่ที่ 9 และคณะ

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็น

หลังจากที่แต่ละกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของตลาด และผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์แล้ว ก็ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็นที่แต่ละกลุ่มได้รับ โดยแต่ละ กลุ่มจะได้รับผิดชอบกลุ่มละ 20 ครอบครั้ว โดยการเลือกสุ่มสัมภาษณ์ ซึ่งประเด็นคำถามในการ สัมภาษณ์จะเป็นคำถามเดียวกันทั้ง 120 ชุด ซึ่งประเด็นคำถามประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. ท่านทราบหรือไม่ว่าการทำเกษตรที่ใช้ปุ๋ยเคมีใช้สารเคมีมีผลต่อสุขภาพอย่างไร
3. ผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ที่ท่านทราบในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง
4. สินค้า/ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ มีราคาแตกต่างจากสินค้า/ผลผลิตที่ใช้สารเคมีอย่างไร

5. ถ้าท่านจะเลือกซื้อผลผลิต/สินค้าที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกับผลผลิต/สินค้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์ ท่านจะเลือกซื้อประเภทใด เพราะเหตุใด
6. สินค้าอินทรีย์ (ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่นำมาแปรรูปแล้ว) ที่ท่านต้องการบริโภคมีอะไรบ้าง (ให้เรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย)
7. ท่านอยากให้ชุมชนของท่านผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อะไรบ้าง (เรียงความต้องการจากมากไปหาน้อย)

หลังจากที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เสร็จเรียบร้อยแล้วกิจกรรมต่อไปคือ การศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 โดยการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-3 มานำเสนอให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับทราบเพื่อหารูปแบบการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์และเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล โครงการศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2552 เวลา 9 โมงเช้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลประวัติบ้านศรีฐานและบริบทชุมชนในด้านต่างๆ ของบ้านศรีฐานมาเล่าให้ชาวบ้านและคณะที่ปรึกษาทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล หลังจากทีคณะที่ปรึกษาทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่และคนในชุมชนและเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้งในการจัดเวทีในวันนี้ทีมวิจัยได้ประสานงานเชิญที่ปรึกษาทีมวิจัย และชาวบ้านด้วยการออกหนังสือเชิญ การประชุมครั้งนี้มีผู้ร่วมประชุมจำนวน 70 คน ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน นายไสว จันทร์เหลือง สมาชิกสภาจังหวัด นายลิขิต ป้องกัน อาจารย์อรพิน เข้มเพชร ครูโรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา คุณดาสมบัติ จันท์เหลือง ปราชญ์ชาวบ้านผู้มีความรู้เรื่องประวัติบ้านศรีฐาน พ่อใหญ่ณรงค์ ไชยงาม ปราชญ์ชาวบ้าน พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ชาวบ้าน และทีมวิจัยหลัก 18 คน สถานที่จัดคือ หอประชุมตลาดสดบ้านศรีฐาน เมื่อถึงเวลานัดหมายคือเวลาประมาณ 08.30 น. ซึ่งก่อนหน้านี้นี้คือวันที่ 25 สิงหาคม หัวหน้าทีมวิจัยได้เรียกประชุม แบ่งหน้าที่ให้แต่ละกลุ่มเตรียมข้อมูลที่กลุ่มของตนเองไปเก็บข้อมูลมาโดยจะมีกระดาษชาร์ตเขียนสรุปแต่ละด้านแต่ละเรื่องมีอยู่แล้วให้ออกไปเล่าให้ชาวบ้านและที่ปรึกษาฟัง แล้วถ้าในเรื่องใดมีข้อมูลขาดหายไปแต่ละกลุ่มจดเอาไว้แล้วเอาไปเติมลงในข้อมูลให้ครบ สมบูรณ์ ซึ่งทุกคนก็เข้าใจและได้เตรียมข้อมูลมาพร้อมทุกกลุ่ม เมื่อถึงเวลา 9 โมงเช้า ชาวบ้านและที่ปรึกษาทีมวิจัยก็เริ่มเดินทางทยอยมาเรื่อยๆ จน พอถึงเวลา 9 โมงครึ่ง อาจารย์รุ่งลดา ก็ได้เริ่มเปิดการประชุมวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชนของบ้านศรีฐาน โดยเริ่มเกริ่นนำด้วยการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ที่เชิญมาประชุมในวันนี้ ก็คือว่าเขาวชนบ้านศรีฐานร่วมกับชาวบ้านได้ร่วมกันทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน และได้พากันลงไปเก็บข้อมูล

ด้านบริบทชุมชนในเรื่อง ประวัติบ้านศรีฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ด้านสาธารณสุขโลก ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านการปกครอง และ ด้านการบริโภค ทั้งหมดนั้นจะเป็น 10 เรื่อง แล้วก็ได้ไปสัมภาษณ์คุณตาสัมฤทธิ์ จันทะเลียงพ่อใหญ่นครไชยงาม พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง คุณตากอง จันได คุณตาสงคราม ไหลริน คุณตาทอง หมู่หมี่ คุณตาหัน ป้องกัน คุณตาเลา ป้องกัน พ่อใหญ่น้อย จันได คุณยายหนู บุญทศ คุณตาประหยัด ผู้สงคราม พ่อใหญ่สวัสดิ์ พันทอง หลังจากที่คุณครูรุ่งลดาซึ่งเป็นหัวหน้าทีมวิจัยชี้แจงเสร็จแล้ว ท่านก็บอกให้กลุ่มแรก คือ เรื่องประวัติศาสตร์บ้านศรีฐาน ออกมาเล่าข้อมูลในเรื่องประวัติบ้านศรีฐานก่อน โดยกลุ่มของนางสาวรุ่งทิวา พันเหตุ นางสาวนภา คคเกี้ยว และนางสาวประกายแก้ว โชติกลาง สัมภาษณ์คุณตาสัมฤทธิ์ จันทะเลียง ในขณะที่ตัวแทนทีมวิจัยได้เล่าประวัติบ้านศรีฐาน ผู้เข้าร่วมประชุมต่างก็มีความสนใจในข้อมูลมากเพราะบางคนก็ยังไม่รู้ประวัติบ้านศรีฐาน ในบางส่วนหลังจากที่พูดเสร็จ คุณตาสัมฤทธิ์ จันทะเลียง ผู้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ก็ได้พูดเพิ่มเติมขึ้นมาว่า บ้านศรีฐานของเรานี้มาจากเวียงจันทร์โดยการนำมาของพระวอพระตาและหลวงปู่ฟ้ามืดแล้วก็มีพ่อใหญ่พรานขุนศรีเป็นผู้พาถูกหลานบ้านศรีฐานหาอยู่หากิน แล้วคอนมานั้นกะเอาผู้พระใคร่ไปถูกมานาก็แปลว่าผู้พระใคร่ไปถูกที่เราเห็นอยู่วัดศรีฐานในนั้นก็มาจากเวียงจันทร์ วัดศรีฐานในแต่ก็ก็เอื่อนว่าวัดศรีสะเกษ แล้วชื่อว่าบ้านศรีฐาน ก็มาจากชื่อบ้านที่อพยพจากประเทศลาวในเมืองเวียงจันทร์นั้นละ หลังจากที่คุณตาสัมฤทธิ์พูดเสร็จพ่อใหญ่นครไชยงาม ก็พูดขึ้นมาอีกว่า กระผมขอยืนยันว่า เป็นความจริงบ้านศรีฐานของเรานี้มีจริงอยู่เมืองเวียงจันทร์ เพราะกระผมได้ไปพิสูจน์มาแล้วกระผมลงทุนเดินทางไปประเทศลาว 2 ครั้งแล้ว และวัดศรีสะเกษก็มีอยู่ในเมืองเวียงจันทร์ถ้าผู้ใดไม่เชื่อก็ไปดูเองก็ได้แต่ว่าผมไปพิสูจน์มาแล้ว และที่บ้านศรีฐานนี้ได้แยกออกมาเป็นตำบลศรีฐาน เมื่อ พ.ศ. 2524 เป็น เวลา 28 ปี มาแล้วกระผมก็ขอเพิ่มเติมแค่นี้ มีผู้ใดจะเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ถูกหลานพูดเรื่องต่อไปได้เลย แล้วเราก็ได้เล่าในด้านเศรษฐกิจ มีเรื่องการเอ็ดอยู่เอ็ดกิน การลงแขก การไถนา การใช้วัวควาย การฟาดข้าว การกำจัดศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ข้าว และการทำหมอนซิด โดยสัมภาษณ์ พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง คุณตากอง จันได คุณตาทอง หมู่หมี่ คุณตาหัน ป้องกัน คุณตาสงคราม ไหลริน คุณตาเลา ป้องกัน คุณพ่อใหญ่น้อย จันได คุณพ่อใหญ่นครไชยงาม และคุณยายหนู บุญทศ โดยกลุ่มของนางสาวสุพามะลาด นางสาวจิระภา ผู้สงคราม และนางสาวนันทน์ มิ่งขวัญ สรุปข้อมูลได้ดังนี้ การเอ็ดอยู่เอ็ดกิน แต่ก่อนหากินเองไม่ได้ซื้อหาอุปโภคบริโภคเอง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2524 เริ่มมีการซื้อขายเกิดขึ้นเงินที่เอามาซื้อได้มาจากการขายสินค้าผลผลิตในครอบครัวตนเอง และกู้ยืมจนถึงปัจจุบันเกิดขึ้นเงินขึ้นเพราะมีรายจ่ายหลายทาง การลงแขก แต่ก่อนไม่มีการจ้างญาติพี่น้องมาช่วยกัน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2510 มีการจ้างแรงงานเกิดขึ้นวันละ 25 บาท ปัจจุบันการจ้างแรงงานวันละ 200 บาท เงินที่นำมาจ้างได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร กู้ยืมสถาบันการเงิน กองทุนหมู่บ้าน และธกส. ทำให้เกิดขึ้นเงินตามมา การไถนา แต่ก่อนใช้วัวควายไถนา ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2520 มีรถไถนาเดินตามคันละ 25,000 บาท เมื่อ พ.ศ. 2535 เลิกใช้ควายไถนา ปัจจุบันรถไถนาคันละ 60,000 บาท เงินซื้อรถไถนา

ได้มาจากการขายข้าวและต่อมาเกิดหนี้สินขึ้นเพราะรายจ่ายมากกว่ารายรับ ต้องไปกู้หนี้จาก ธกส. ใช้ชื่อ **วัชชีควาย** แต่ก่อนใช้ชื่อควายล้วนๆ ต่อมาเริ่มมีเกลบและฟางข้าวผสม เมื่อ พ.ศ. 2507 ใช้ปุ๋ยเคมีบำรุงดินได้มาจาก ธกส. ปัจจุบันเกิดหนี้สินขึ้นเพราะปุ๋ยมีราคาแพงต้องไปกู้หนี้จาก ธกส. เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง แต่ก่อนมี 15 ชนิด ได้แก่ ข้าวคณน้อย ข้าวคองหังฮี ข้าวคอปลาชิว ข้าวอิพั่ว ข้าวอิคู้ ข้าวนางนวล ข้าวปลาแข้งน้อย ข้าวอิมัด ข้าวอิด่าง ข้าวบักม่วย ข้าวอิโตน . ข้าวปลาแข้งใหญ่ ข้าวพม่า ข้าวสน่าย ข้าวปลาตอง ต่อมาซื้อพันธุ์ข้าวจากกรมการเกษตร เมื่อ พ.ศ.2520 มี 3 ชนิด ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวหอมมะลิ 115 ข้าว ก.ข.6 ปัจจุบันมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเป็นหนี้สินเพราะต้องหาเงินมาซื้อพันธุ์ข้าว การฟาดข้าว เมื่อ พ.ศ.2520 มีรตลข้าวคันละ 50,000 บาท คนแรกที่มีคือ พ่อใหญ่พล ป้องกัน มีรถเกี่ยวข้าวเมื่อ พ.ศ. 2550 คนแรกที่มีคือ พ่อใหญ่คำสร ไชยงาม ปัจจุบันเกิดหนี้สินเพราะไปกู้เงินจากธ.ก.ส. มาซื้อ **การใช้พืชสมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช** แต่ก่อนปล่อยตามธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. 2518 มียาฆ่าแมลงเข้ามา ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2549 ใช้สารเคมีฆ่าแมลง (DDT) โดยรัฐบาลนำเข้ามา ปัจจุบันเกิดหนี้สิน การทำหมอนชิด เมื่อ พ.ศ. 2504 คนแรกที่ทำหมอนชิดคือ แม่ชีไผ่ ต่อมานางปุ่น จันเหลือง ซึ่งมีฝีมือในด้านช่างเย็บได้คัดแปลงลายชนิดต่างๆนำมาเย็บเป็นหมอนสามเหลี่ยมหรือหมอนขวานอย่างสวยงาม พร้อมทั้งได้พัฒนารูปทรงให้สวยงามประณีตยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2525 มีกลุ่มสตรีจากจังหวัดยโสธรเข้ามาอบรมเรื่อง การทำหมอนชิดให้ชาวบ้าน ปัจจุบันบ้านศรีฐานได้กลายเป็นแหล่งผลิตหมอนสามเหลี่ยม หรือหมอนขวานผ้าลายชนิดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านหัตถกรรม OTOP ของจังหวัดยโสธร เมื่อเล่าเสร็จคุณตาสัมฤทธิ์พูดว่า “พันธุ์ข้าวที่พูดมานั้น มีหลายชนิดเวลาเกี่ยวจะเกี่ยวเป็นช่วง แต่ว่าข้าวนางนวล มันมีกลิ่นหอมมากกลอนกล้าง่าย แต่ว่าเวลาเกี่ยวยุ่งยากเพราะคันลัมง่าย ตาก็เพิ่มเติมในเรื่องนี้ละ” แล้วอาจารย์รุ่งลดา ก็ถามว่ามีใครเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ชาวบ้านก็บอกว่าไม่มี ข้อมูลสมบูรณ์ดี พูดเรื่องต่อไปเลย แล้วตัวแทนทีมวิจัยก็พูดเรื่องที่ 3 คือด้านการศึกษาที่พูดในเรื่องโรงเรียน การใช้กระดานดำ การเปิดสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามข้อมูลที่ได้รวบรวมมา โดยกลุ่มของนายเทพ พิทักษ์ จันใด นายณัฐวุฒิ ป้องกัน และนางสาวพลอย เข้มเพชร สัมภาษณ์คุณพ่อใหญ่นคร ไชยงาม จากนั้นต่อด้วยเรื่องต่อสังคม ตัวแทนทีมวิจัยก็เล่าถึงความเป็นอยู่ของคนในอดีตว่าเป็นอย่างไร โดยกลุ่มของนางสาวรัตนา เข้มเพชร นางสาววิชุดา คดเกี้ยว นางสาวมณีนรัตน์ โพธิ์ศรี จากการสัมภาษณ์คุณยายหนู บุญทศ ในเรื่อง การเลี้ยงดู สัมภาษณ์พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง โดยกลุ่มของนางสาวอุไรพร เขียวจำ นางสาวลักขณา ไชยงาม และนางสาววรรณิศา เขียวจำ สรุปข้อมูลได้ดังนี้ หมอตำแย การผดุงครรภ์ ยาสมุนไพร ในประเด็นหมอดำแยมีการพูดคุยกันอย่างสนุกสนานล้อเล่นกัน ทำให้การประชุมไม่เครียด มีแค่เสียงหัวเราะของคนแก่ที่พูดคุยถึงเรื่องต่างๆ ที่เรานำเสนอ หลังจากที่ไม่มีใครเพิ่มเติม เราก็ได้ขึ้นเล่าในด้านการคมนาคมและการสื่อสารก็เล่าในเรื่องการใช้พาหนะในการเดินทาง เรื่องถนน เรื่องการสื่อสาร โดยกลุ่มของนางสาวเมษา พงษ์นิยม นางสาววิพา สีสาย และนางสาววาสนา กองสินธุ์ สัมภาษณ์พ่อใหญ่สวัสดิ์ พันทอง เมื่อพูด

จบในเรื่องนี้ก็ไม่มีใครเพิ่มเติมจึงต่อด้วยเรื่องสาธารณูปโลก โดยกลุ่มของนางสาวนิภาพร ใจเพียร นางสาวอนุชา บุญทัน และนางสาวระติพร งามสาย จากการสัมภาษณ์คุณตาประหยัด ผู้สงครามในเรื่องกระบอง, น้ำรอยควาย แล้วพวกเราก็เล่าในด้านประเพณีและวัฒนธรรมในเรื่องนี้พวกเราจะศึกษาในเรื่องการทำบุญบิ้อบ้านหรือบุญเบิกบ้านเราก็เล่าถึงพิธีกรรมทางศาสนาว่ามีขั้นตอนอย่างไรมีความสำคัญต่อบ้านศรีฐานอย่างไร โดยกลุ่มของ นางสาวรัตนพร บุตรคิวงค์ นางสาวสติระพร เสาะแสวง และนางสาวสร้อยเพชร จันโค จากการสัมภาษณ์คุณตาสัมฤทธิ์ จันเหลือง

จากนั้นต่อด้วยกลุ่มที่ไปเก็บข้อมูลเรื่อง ประเพณีวัฒนธรรมของคนในสมัยก่อน นอกจากจะยึดถือตามฮีตสิบสองคองสิบสี่แล้ว คนในชุมชนศรีฐานจะมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในหมู่บ้าน เรียกว่าบุญบิ้อบ้าน หรือบุญเบิกบ้าน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญช่าชะ ที่เรียกว่าบุญบิ้อบ้านก็เพราะว่าไปทำพิธีที่หลักเมืองของบ้าน ที่ใจกลางสะคือบ้าน จึงเรียกว่าบุญบิ้อบ้าน ซึ่งหลักบ้านหลักเมืองของบ้านศรีฐานอยู่ที่บริเวณหมู่ที่ 1 จัดทำขึ้นในช่วงเดือนเจ็ด ทำขึ้นเพื่อขำระล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรต่าง ๆ ออกจากหมู่บ้านของเรา และมีความเชื่อว่า จะทำให้สิ่งไม่ดีทั้งหลาย เหลร้ายต่าง ๆ ไม่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านของเรา จากข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์คุณตาสัมฤทธิ์ จันเหลือง ในเรื่องนี้ก็ไม่มีใครเพิ่มเติมเพราะข้อมูลครบแล้วต่อไปก็เป็นด้านการบริโภคก็เล่าใน เรื่อง เฮ็ดอยู่เฮ็ดกินของคนสมัยก่อน การทำเหล้าสาโท เหล้าสาโททำมาจากอะไร ใครเป็นคนทำในหมู่บ้านศรีฐาน โดยกลุ่มของนางสาวอุโลพร เขียวขำ นางสาวจริยา ป้องกัน นายรัชชัย เชื้อพิมพ์ สัมภาษณ์พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง ซึ่งเมื่อเล่าเสร็จผู้ใหญสุทัศน์ก็พูดแซวสมาชิกทีมวิจัยคนหนึ่งว่า หลานผู้เฮ็ดเหล้าสาโทก็อยู่นี่ละ หลานพ่อใหญ่ชอนั่นละเป็นผู้ถามเรื่องการเฮ็ดเหล้าสาโท เหล้าสาโทนี้สกินยามเฮ็ดนายนลงแขกยามมีบุญมีงานก็เฮ็ดเหล้าสาโทไว้สให้ญาติพี่น้องมาจากการเทศมากินส่วนมาติมาในช่วงบุญบั้งไฟ ช่วงเดือน 6

เมื่อพ่อใหญ่สุทัศน์พูดเสร็จตัวแทนทีมวิจัยกลุ่มสุดท้ายก็ได้เล่าในเรื่องการปกครองในหมู่บ้านศรีฐานว่าเมื่อก่อนมีการปกครองกันอย่างไร เรื่อง ขุนกวน ตาแสง และขุนศรี มีกำนันเมื่อไหร่ มีผู้ใหญ่บ้านเมื่อไรมีการคัดเลือกอย่างไร แล้วมีความเป็นอยู่อย่างไร โดยกลุ่มของนางสาวนาคยา ไชยงาม นางสาววิภาดา หอมหวน นางสาววิไลพร จันโค สัมภาษณ์คุณตาสัมฤทธิ์ จันเหลือง

เมื่อสิ้นสุดการนำเสนอข้อมูลด้านบริบทชุมชน คุณครูรุ่งลดาก็ได้มาสรุปข้อมูลทั้งหมดอีกครั้งและเราก็ได้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกมากในส่วนที่ขาดหายหรือไม่ถูกเป็นบางเรื่อง ทีมวิจัยเราก็จะได้ไปศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่คุณครูรุ่งลดาพูดเสร็จเวลาที่ประมาณเที่ยงครึ่ง พวกเราก็พากันกินข้าวร่วมกันในระหว่างการกินข้าวก็มีการพูดคุยในเรื่องของข้อมูลที่มันคิดพลาดไปด้วย หลังจากทีกินอาหารกลางวันเสร็จแล้ว พี่เลี้ยงทีมวิจัย คือ คุณนิรัตน์ก็มาแนะนำในเรื่องของการเก็บข้อมูลอีกครั้งให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและสามารถเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ได้ ในระหว่างการนั่งฟังพูดทุกคนก็ได้มีส่วนร่วมในการตอบคำถามในการคิดวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้เกิดความสนุกสนานในบางช่วงและเครียดในบางช่วง ในช่วงบ่ายคุณนิรัตน์ได้วิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องของบริบทชุมชนถึงการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีผลกระทบอย่างไรบ้าง เริ่มด้วยอดีตมีการเฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน หาอยู่

หากิน ทำขึ้นมาใช้เอง มีการช่วยเหลือกันเช่น การลงแขกทำนา เกี่ยวข้าว มีการแบ่งปันสิ่งของ แลกเปลี่ยนกัน ไม่มีการซื้อขาย ปัจจุบันซื้ออยู่ซื้อกิน ซื้อสิ่งของต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้ทันสมัย ตามกระแสสังคม ใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสิ่งของ มีการซื้อขายเกิดขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น ไม่มีการแบ่งปัน มีการแข่งขันกันทางธุรกิจ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีการโอ้อวดกัน กลายเป็นระบบแบบเสรีนิยม แหล่งเงินกู้ที่อำนวยความสะดวกได้แก่ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กยศ. ออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาเหตุของการเกิดหนี้สินคือ ซื้อรถ สร้างบ้าน การศึกษา การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงดูครอบครัว นำมาใช้หนี้ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงคือ จากนโยบายรัฐบาล นายทุนเงินกู้ ระบบทุนนิยม ค่านิยมที่เปลี่ยนไปจากเดิม เงิน และสื่อทางทีวี หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ ทางออกในการแก้ปัญหาคือ หากินเอง หันมาปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง รู้จักประหยัด ใช้จ่ายให้น้อยลง อย่าตามค่านิยมให้มากนัก เมื่อพี่เลี้ยงได้วิเคราะห์ให้ฟังเสร็จแล้วก็แนะนำให้ทีมวิจัยได้ไปเก็บข้อมูลเพิ่มในเรื่องการบริโภคมีทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ อาหาร ขนมหองหวาน พืชผัก น้ำดื่ม และผลไม้ มีพุดจวบคุณนิรนต์ได้กล่าวขอบคุณชาวบ้านและทีมวิจัยที่ได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ และครั้งหน้าหวังว่าจะได้รับความร่วมมืออีก เมื่อคุณนิรนต์พูดเสร็จอาจารย์รุ่งลดา ก็กล่าวปิดงานทุกคนต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

หลังจากที่พี่เลี้ยงได้แนะนำให้หาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของการบริโภคหัวหน้าที่ทีมวิจัยได้มอบหมายให้ทีมวิจัย ไปเก็บข้อมูลเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคมาเพิ่มเติม เช่น น้ำดื่ม ผลไม้ การทำมาหากิน/อาหาร ขนมห

หลังจากที่หัวหน้าทีมวิจัยอาจารย์รุ่งลดา แพงษา ได้ส่งรายงานความก้าวหน้าของโครงการให้กับทาง สกว. แล้วจากนั้นก็มีหนังสือส่งมาถึงหัวหน้าทีมวิจัยให้หาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของสภาพพื้นที่ สภาพดิน ชนิดพืช และผลผลิตทางการเกษตรโดยรวมของหมู่บ้านศรีฐาน หัวหน้าทีมวิจัยจึงมอบหมายงานให้กลุ่มของนางสาวจริยา ป้องกัน นางสาววิภาดา หอมหวล และนางสาวนาคยา ไชยงาม ให้ไปเก็บข้อมูลในเรื่องนี้โดยผู้ที่จะให้ข้อมูลแก่เราได้คือ คุณบุญธรรม เหล่าบุญมา ซึ่งท่านทำงานอยู่ในอบต. ศรีฐาน เป็นนักพัฒนาชุมชนจะมีข้อมูลพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านศรีฐาน โดยในการลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้ที่ปรึกษาทีมวิจัยคือ คุณนิรนต์ ได้ลงมาอธิบายกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด เมื่อได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษาทีมวิจัยแล้วคณะทีมวิจัยก็ได้ลงเก็บข้อมูลซึ่งได้ข้อมูลมาดังนี้

กิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้การแปรรูปสินค้าเกษตร

วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2552 วันนี้หัวหน้าโครงการ ได้นัดหมายทีมวิจัย และกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ประมาณ 40 คน จะไปศึกษาดูงานที่กลุ่มแม่บ้านแปรรูปสินค้าเกษตร บ้านชำ ค.สงยาง อ.มหาชนะชัย จ. ยโสธร โดยนัดทุกคนเวลา 08.00 น. เพื่อมาพร้อมกัน เมื่อถึงเวลาทุกคนก็เดินทางมารวมกัน โดยพาหนะที่

ใช้เดินทางเป็นรถตู้ 2 คัน ขณะที่เดินทางไปประกอบด้วยทีมวิจัยของ 15 คน และมีชาวบ้าน กลุ่มเป้าหมายอีก 25 คน รวมเป็น 40 รถก็เคลื่อนออกจากตลาดสด เวลาประมาณ 08.15 น. ราว 1 ชั่วโมงครึ่ง ก็เดินทางมาถึงจุดหมาย แม่อุบล เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านชำ หมู่ 3 ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน มาต้อนรับพร้อมกับสมาชิกของกลุ่มราว 15-16 คน ซึ่งบรรยากาศเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ได้ความรู้ ทางกลุ่มแม่บ้านบ้านชำได้เตรียมวัสดุในการแปรรูปไว้รอ ซึ่งส่วนใหญ่หาได้ในท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยการดำเนินงานของกลุ่ม ทำให้ผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานได้ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มด้วย

การหารูปแบบการแปรรูปจากผลผลิตอินทรี

เวลา 9 โมงเช้าของวันที่ 14 มกราคม 2553 หลังเข้าแถวเคารพธงชาติเสร็จ คุณครูรุ่งฤตา หัวหน้าทีมวิจัยโครงการศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐานได้ประสานกับคณะทีมวิจัยนักเรียนชั้นม.6 โรงเรียนศรีฐานกระจ่ายศึกษา เพื่อนักให้เข้าร่วมการประชุมเวที ถิ่นข้อมูลและการวางแผนรูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน โดยกำหนดการประชุมขึ้นในวันศุกร์ที่ 15 มกราคม 2553 ณ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลศรีฐาน ในเวลา 15.45 น. หลังจากได้ประสานงานกับทีมวิจัยแล้วหัวหน้าทีมวิจัยได้ทำหนังสือเชิญชาวบ้านกลุ่มเกษตรอินทรีย์จำนวน 30 คน และเชิญที่ปรึกษาโครงการมาร่วมในการประชุมในครั้งนี้ด้วย

ในวันที่ 15 มกราคม หัวหน้าโครงการพูดถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการประชุมในวันนี้ก็เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้อภิปรายข้อมูลและหากรอบแบบในการจัดการและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เรามีอยู่ในชุมชนอย่างไร ซึ่งในการประชุมในวันนี้คณะทีมวิจัยก็จะได้นำข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และกิจกรรมต่าง ๆ มาให้ผู้ร่วมประชุมได้ดูภาพผลงานที่คณะทีมวิจัยได้ทำมาให้อูในวันนี้ด้วย เมื่อหัวหน้าทีมวิจัยกล่าวชี้แจงเสร็จตัวแทนทีมวิจัยก็นำเสนอข้อมูลต่าง ๆ และนำเสนอภาพกิจกรรมให้ผู้ร่วมประชุมและคณะทีมวิจัยได้ดูกันทุกคนต่างก็ตั้งใจดูและสนใจเกี่ยวกับข้อมูลที่นำเสนอ หลังจากแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์เสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะทีมวิจัยได้นำข้อมูลของแต่ละกลุ่มมารวมกันเพื่อมาวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้มารวมกัน และนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอต่อชุมชนเพื่อเป็นการหาทางออกสำหรับการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ต่อไป

หลังจากที่ทีมวิจัยได้ลงเก็บข้อมูลสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ซึ่งมีประเด็นคำถามว่าท่านทราบหรือไม่ว่าการทำการเกษตรที่ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมี มีผลต่อสุขภาพอย่างไร ผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ที่ท่านทราบในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง สินค้าที่เป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ มีราคาแตกต่างจากสินค้าที่เป็นผลผลิตที่ใช้สารเคมีอย่างไร ถ้าท่านจะเลือกซื้อผลผลิตที่เป็นสินค้าที่ใช้ปุ๋ยเคมีสารเคมีกับผลผลิตที่เป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ท่านจะเลือกซื้อประเภทใด เพราะเหตุใด สินค้าอินทรีย์ที่แปรรูปแล้วที่ท่านต้องการ

บริโภคมีอะไรบ้าง เรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย และท่านอยากให้ชุมชนของท่านผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อะไรบ้าง ซึ่งได้ข้อมูลว่า ชาวบ้านในชุมชนศรีฐานทุกคนทราบว่า เมื่อบริโภคพืชผักผลไม้ที่มีสารเคมีปนเปื้อนจะทำให้มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย และเมื่อได้รับสารเคมีในระยะเวลาานาน จะมีการสะสมในร่างกายมาก ๆ จะทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมและอาจทำให้เสียชีวิตได้ และทราบว่า การใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรจะทำให้ดินเสื่อมโทรม ถึงแม้การทำการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ได้ผลผลิตดี พืชผลสวยงามน่ารับประทานแต่เมื่อรับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดโทษมากมาย โดยเฉพาะโทษต่อร่างกายทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา เช่น โรคมะเร็ง โรคตับ โรคไต เบาหวาน เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรมีดังนี้ ข้าวหอมมะลิ แดงโม มันเทศ ขนุน พื้ทอง มะขม มะกรูด ใบกระเพราฝรั่ง หัวหอม ผักบุ้ง ข้าวกล้องแดง ถั่วลิสง มะม่วง เสาวรส ลำไย มะขาม จิง ยำนางมะนาว สะระแหน่ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงกวา มะเฟือง หน่อไม้ ตะไคร้ โหระพา ผักชี สตัด เป็นต้น สินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะมีราคาถูก ต้นทุนต่ำได้ผลผลิตมาก ปลอดภัยไม่มีสารเคมี แต่สินค้าผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีในการผลิตจะใช้ต้นทุนสูงทำให้มีราคาแพงกว่าสินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ชาวบ้านทุกคน แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการซื้อผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะ ผลผลิตที่เป็นอินทรีย์จะไม่มีสารเคมีตกค้าง เมื่อรับประทานแล้วรู้สึกสบายใจ ปลอดภัย ไร้สารฆ่าแมลง ได้รับสารอาหารครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรงไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บง่าย ๆ และยังเป็น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชนช่วยกันบริโภคผลผลิตที่ตนในชุมชนผลิตและยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าด้วยเพราะสินค้าอินทรีย์ มีราคาถูกกว่าสินค้าที่ใช้สารเคมีในการผลิต สินค้าอินทรีย์ (ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่นำมาแปรรูปแล้ว)ที่ท่านต้องการบริโภคมีอะไรบ้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลคือ ถั่วยทอด น้ำใบเตย ถั่วยฉาบ น้ำมะพร้าว ถั่วยปั่นขนมนางเล็ด ข้าวโพดอบเนย ข้าวโป่ง มันทอด กระเทียมคอง ข้าวโพดทอด น้ำอ้อย มะม่วงแช่อิ่ม น้ำกระเจียบ น้ำเสาวรสน้ำย่านาง ลำไยอบแห้ง มะขมคอง น้ำสับประค น้ำจิง น้ำเต้าหู้ ผักทอด น้ำแดงโมและขนมทองม้วน

ความต้องการของชุมชนและตลาดที่มีต่อการแปรรูปสินค้าอินทรีย์ (เรียงความต้องการจากมากไปหาน้อย) ดังนี้ น้ำย่านาง มันทอด ถั่วยฉาบ น้ำเสาวรสน้ำจิง ถั่วยทอด ถั่วยตาก มะม่วงแผ่น น้ำใบเตย น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียบ น้ำลำไย น้ำข้าวโพด น้ำใบบัวบก น้ำแดงโม มันเชื่อม ข้าวโพดอบเนย มะม่วงคอง มะม่วงแช่อิ่ม ข้าวโพดทอด ผักกวน ถั่วยอบ ผักทอด วุ้นมะพร้าว ลำไยอบแห้ง ถั่วยบวชชี มะขมคอง มะขมกวน ข้าวเหนียวมะม่วงไวน์ สับประค ฝรั่งแช่บ๊วย ผักเชื่อม น้ำพริก ไอศกรีมขนุน ไวน์มะขม มันฉาบ มะขมเชื่อม น้ำมะพร้าว ลำไยเชื่อม นมถั่วเหลือง ไอศกรีมมะม่วงทองม้วนรสจืด ทองม้วนรส ข้าวโพด

ระหว่างการนำเสนองานที่มวิจัส่วนหนึ่งก็นำอาหารว่างมาเสิร์ฟให้ผู้ร่วมประชุมได้รับประทานกันทุกคนต่างก็บอกว่า “แซบ แซบหลายทั้งน้ำเต้าหู้ น้ำบักเฟือง ละกะขนมกะหรี่ปั๊บ มีแต่แนวแซบ แซบ แซบ ” หลังจากที่ได้ตัวแทนที่มวิจัได้นำเสนอข้อมูลเสร็จ หัวหน้าที่มวิจัก็กล่าวสรุปภาพรวม

ของข้อมูลที่ตัวแทนวิจัยได้นำเสนอ จากนั้นหัวหน้าทีมวิจัยก็ปรึกษาหารือเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานต่อไปของโครงการ ซึ่งในแผนงานที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนเอาไว้ กิจกรรมต่อไปก็จะเป็นการจัดการกับผลผลิตอินทรีย์ที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอยู่ ซึ่งในวันนี้ก็จะปรึกษาหารือกับทุกคนกันว่าวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตอินทรีย์อย่างไร พ่อใหญ่สุทัศน์ซึ่งเป็นทีมวิจัยของเรา เสนอว่า การจะเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตอินทรีย์ได้ เราจะต้องนำมาแปรรูป หัวหน้าทีมวิจัยจึงถามกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ว่า เราจะแปรรูปผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง เพราะความต้องการของโครงการจริง ๆ หลังจากที่ยกโครงการนี้แล้วอยากให้มีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากผลผลิตอินทรีย์ของตำบลศรีฐานที่ตีตราผลิตภัณฑ์ของตำบลแล้วแล้วสามารถขายในท้องตลาดและส่งออกขายต่างจังหวัดได้ ก็อยากให้ทุกคนในที่ประชุมนี้ช่วยกันคิดว่าอยากจะทำอะไรบ้างแล้วเสนอออกมา เมื่อเราทราบสิ่งที่เราต้องการอยากจะทำแล้วถ้าผลผลิตเราเพียงพอตลอดปีเราก็จะทำ และจากการที่เราไปเก็บรวบรวมข้อมูลสำรวจความต้องการของตลาดและผู้บริโภค พบว่าต้องการสินค้า 3 ประเภท ได้แก่ เครื่องดื่ม ขนม และเครื่องเทศ หลังจากนี้หัวหน้าทีมวิจัยพูดคุยกับผู้ร่วมประชุมก็ต่างปรึกษาหารือกัน บรรยากาศของการประชุมเริ่มสนุกสนาน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นขึ้นมา บางคนก็เสนออยากทำอย่างโน้นอย่างนี้จนลืมนึกไปว่าผลผลิตของเรามีเพียงพอตลอดปีหรือเปล่า คุณกนิษฐาเสนอว่า ควรทำน้ำจิ้มเนื้ออย่าง เพราะในชุมชนชอบกินเนื้ออย่าง เมื่อมีงานเทศกาลเนื้ออย่างจะเป็นเมนูแรกที่ทุกบ้านจะทำและคิดว่าถ้าเรามีสูตรน้ำจิ้มเนื้ออย่างอร่อยและเป็นสูตรของเราเองก็จะสามารถขายได้ดีมาก เมื่อมีคนเสนอขึ้นมาหัวหน้าทีมวิจัยก็ให้ตัวแทนทีมวิจัยคนหนึ่งออกไปเขียนว่ามีอะไรบ้าง แล้วนายเพทาย เสาะแสวง เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐานก็เสนอว่า “ที่จริงแล้วในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของเราก็มีการแปรรูปอยู่แล้วก็คือ ขนมครก แต่อยากจะให้ทำเป็นบรรจุภัณฑ์ จะได้หรือไม่” หัวหน้าทีมวิจัยพูดว่า “ก็น่าจะทำได้” แล้วผู้ร่วมประชุมก็เสนอกันมากมาย ซึ่งสามารถสรุปทางออกในการแก้ปัญหาได้ว่า จะทำการแปรรูปผลผลิตประกอบด้วย ประเภทเครื่องดื่มจะมีน้ำสมุนไพร น้ำย่านาง น้ำใบเตย น้ำใบคำตัง น้ำใบบัวบก น้ำเบญจรงค์ (หอมแซบ) น้ำผักโหม น้ำหญ้าปักกิ่ง น้ำผักก้านตรง น้ำผักหวานบ้าน น้ำใบมะรุบ น้ำลูกยอ ประเภทขนมจะมีขนมครก ขนมกรอบแก้ว ขนมตะโก้ มะพร้าวอ่อน ขนมนางเล็ด ขนมดอกจอก ประเภทเครื่องเทศจะมีน้ำจิ้มสุกี้ น้ำจิ้มเนื้ออย่างแจ่วบอง และพริกแกง ในส่วนของพริกแกงผู้ร่วมประชุมต่างก็เห็นด้วยว่ามีความสำคัญมาก เมื่อมีงานบุญหรือในเวลาทำอาหารประเภทแกงจะต้องใช้พริกแกงหรือเครื่องแกงในการประกอบอาหาร แต่พ่อใหญ่สุทัศน์บอกว่า “ในการลิ้มรสเครื่องแกงหรือพริกแกงมันต้องใช้เครื่องประกอบหลายและส่วนประกอบบางอย่างในชุมชนเขาก็มี” แล้วหัวหน้าทีมวิจัยก็ถามว่า “มีหรือยังอีกบ้างคะ ถ้าไม่มีแล้วก็ขอสรุปตามที่ทุกคนได้เสนอความคิดเห็นออกมาตามที่เขียนไว้บนหน้ากระดาษนี้ ก็เป็นอันว่าเขาก็ได้สิ่งที่พวกเขาทุกคนอยากจะเสียด แล้วหลังจากนี้คณะทีมวิจัยเขาก็นำข้อมูลที่ได้ในมือนี้ไปประชุมวางแผนกันอีกครั้งหนึ่งว่าเราเสียดการแปรรูปอีกยังก่อนและก็ต้องเบ่งพร้อมว่าผลผลิตของเขาเพียงพอตลอดปีบ่ และกรรมวิธีการเสียดอาหารแต่ละอย่างเสียดก็ยังมีแน่ ถ้าตกลงกันได้แล้วเขาก็จะมีการประชุมและก็เสียดกิจกรรมร่วมกันต่อไป” ซึ่งกิจกรรมต่อไปที่เขาจะเสียดก็จะมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์และคุณค่า

สมุนไพร ค่อยด้วยการไปศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้การแปรรูปสินค้าเกษตร อินทรีย์ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตร บ้านชำ แปรรูปอาหารสินค้าเกษตร OTOP ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร หลังจากไปศึกษาดูงานเสร็จแล้วก็จะทำกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์จะดำเนินการทั้งหมดมี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทขนม ประเภทเครื่องปรุงอาหาร เมื่อทำกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสร็จเรียบร้อยแล้วกิจกรรมสุดท้ายคือการเข้าค่ายการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ กับวิถีชีวิตที่พอเพียง

กิจกรรมเรียนรู้แปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์

กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่จะดำเนินการมี 3 ประเภท

1. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่ม
2. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทขนม
3. การแปรรูปประเภทเครื่องปรุงอาหาร

ในช่วงแรกได้จัดกิจกรรมทั้งหมด 4 ครั้ง

ครั้งที่ 1 วันที่ 20 สิงหาคม 2552 ทำน้ำกล้วยและน้ำเสาวรส

ครั้งที่ 2 วันที่ 25 สิงหาคม 2552 ทำน้ำใบเตย น้ำอัญชัน น้ำใบบัวบก

ครั้งที่ 3 วันที่ 7 กันยายน 2552 ทำน้ำนมถั่วเหลือง น้ำข้าวกล้องงอก

ครั้งที่ 4 วันที่ 20 กันยายน 2552 ทำกล้วยฉาบ

การปฏิบัติการทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์นี้ ส่วนหนึ่งจะนำผลผลิตที่มีมากในฤดูกาลมาทดลอง ในช่วงนี้จะมีจำพวกพืชขึ้นมาก ส่วนผลผลิตๆยังไม่ออก แต่ทางชุมชนวางไว้ว่า หลังฤดูเก็บเกี่ยวจะวางแผนร่วมกันอีกครั้งเพื่อทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ รวมทั้งการจัดการระบบตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ที่จะเกิดขึ้นของกลุ่ม

กิจกรรมการเข้าค่าย “การแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ กับวิถีชีวิตที่พอเพียง”

วันเสาร์ที่ 30 มกราคม 2553 เวลา 07.30 น. ณ บ้านดินสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลศรีฐาน คณะทีมวิจัยและชาวบ้านทยอยกันเดินทางมาเรื่อยๆ ซึ่งวันนี้เราจะมีกิจกรรมการเข้าค่ายการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ซึ่งตามที่ได้ประชุมกันไว้ โดยจะมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม ประกอบด้วย น้ำมะเฟือง น้ำคลอโรฟิลล์ ประเภทขนม ประกอบด้วย ขนมดอกจอก ขนมตะโก้ และข้าวเหนียวแก้ว ประเภทเครื่องเทศ ประกอบด้วย น้ำจิ้มสุกี้ และน้ำจิ้มเปาะชะ ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 65 คน

ได้มีการจัดกิจกรรมการเข้าค่ายขึ้นโดยกำหนดจัด 1 วัน ซึ่งวัตถุประสงค์ก็คือ เพื่อทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ทั้งหมด 3 ประเภท เช่นน้ำดื่มจะมีน้ำมะเฟือง ซึ่งก็หาได้ง่าย น้ำคลอโรฟิลล์จากผักสีเขียว กิจกรรมแปรรูปประเภทที่ 2 เป็นพวกขนมหวาน มีขนมดอกจอก ขนมตะโก้ มะพร้าวอ่อน และข้าวเหนียวแก้ว ประเภทที่ 3 ก็พวกเครื่องเทศก็จะมีแจ่วบอง น้ำจิ้มสุกี้ และน้ำจิ้ม

เป๊ะชะ การจัดกิจกรรมครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ฐาน ฐานที่ 1 ของคุณยายปราง ฐานที่ 2 คุณกนิษฐา ฐานที่ 3 คุณนงคราญ ฐานที่ 4 คุณเด่นนภา ฐานที่ 5 คุณอรพิน มีสมาชิกกลุ่มละ 12 คน ในการแบ่งกลุ่มใช้วิธีการนับ 1 2 3 4 5 ไปเรื่อย ๆ จนครบทั้งหมด 60 คน เมื่อทุกกลุ่มเข้าประจำฐานแรกเสร็จแล้วก็เวียนไปฐานต่อไปเรื่อย ๆ จนครบทั้ง 5 ฐาน แต่ละฐานเราจะมีเวลาให้เรียนรู้ประมาณฐานละ 30 นาที และขณะที่เข้าฐาน ทุกกลุ่มต้องจดบันทึกไว้ด้วยว่าอาหารแต่ละอย่างที่เราได้ดูได้ทำนั้นมี ส่วนประกอบ ขั้นตอนการทำอย่างไร ในช่วงบ่ายเราจะมี การแบ่งกลุ่มกันทำอาหารแต่ละอย่างที่เราได้ไปศึกษาได้ไปทำมาลงมือทำจริง ๆ ซึ่งมีอุปกรณ์เตรียมไว้ให้และจะมีกรรมการตัดสินด้วย หลังกิจกรรมมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วม ทำให้เห็นความกระตือรือร้นของชาวบ้าน และเห็นแววของนักแปรรูปเยาวชน ที่อยากทำขนมจากข้าวขาในโรงเรียนเพื่อเป็นรายได้เสริม ทั้งนี้จะมีการวางแผนร่วมกันของทีมวิจัยและเยาวชนอีกครั้งถึงรูปแบบในการทำ

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านศรีฐาน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

ผลที่ได้จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 1

เก็บข้อมูลบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน โดยทีมวิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ พูดคุยกับปราชญ์ของหมู่บ้าน คือ คุณดาสมบัติ จันทะเลือง คุณพ่อนคร ไชยงาม คุณดาทอง หมู่หมี่ คุณดาตัน ป้องกัน คุณดาสงคราม ไหลริน คุณดาเลา ป้องกัน พ่อใหญ่น้อย จันใดคุณดาทอง จันใด พ่อใหญ่นคร ไชยงาม คุณยายหนู บุญทศ พ่อใหญ่สวัสดิ์ พันทอง คุณดาประหยค์ ผู้สงคราม และคุณพ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง เพื่อค้นหาคำตอบของวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 ได้ผลดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน

บรรพบุรุษของชาวบ้านศรีฐานอพยพมาจากเวียงจันทร์ ประเทศลาว คุณดาสมบัติ จันทะเลือง เล่าว่าจากที่ได้ฟังมาจากตา ยาย ของตนเองและผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่าให้ตาฟังว่า

คุณดาสมบัติ จันทะเลือง เล่าให้ฟังว่า เนื่องจากเมื่อประมาณปี พ.ศ.2315 เจ้ามหาชีวิตของลาว คือพระเจ้าสิริบุญสารบัญชาให้กองทัพทหารกวาดล้างกลุ่มชนที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ทำให้เกิดภัยสงครามขึ้น ทำให้กลุ่มชนที่อยู่ในนครเวียงจันทร์ต้องหนีภัยอพยพมาระหว่างการเดินทางมาได้ต่อสู้บ้างถอยบ้างลงมาเรื่อยๆ จนมาตั้งบ้านเมืองขึ้นที่ดอนมดแดงหรือเมืองอุบลราชธานีในปัจจุบัน แต่มีคณะหนึ่งได้เดินทางมาเรื่อยๆ โดยมีพระสงฆ์องค์หนึ่งเป็นหัวหน้าทัพพามา ท่านชื่อว่า อังวะ (เราเรียกว่าหลวงปู่ฟ้ามีด) เดินทางมาจากเมือง ขุขันธ์ (อำเภอขุขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ปัจจุบัน) เดินทางเป็นขบวนใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเดินทางเอาของมีค่าเครื่องรางของคลั่งมีเขี้ยว เขา เน่า ขอ งา ของสัตว์ และเงินทองบรรทุกมาโดยเกวียน เพื่อที่จะนำไปบรรจุลงในบิ๊อสิมของพระธาตุพนม ในช่วงที่ทำพระธาตุเสร็จแล้วจะมีการฉลองพระธาตุพนมแต่เดินทางมาจนถึงบริเวณวัดคงศิลาเลขก็ได้ยินข่าวเล่าปากต่อปากกันว่า งานฉลองพระ

ธาตุใกล้จะปิดหลุมบ่อสุมแล้ว ชาวบ้านก็เลยมาปรึกษากันว่าถ้าเราเดินไปอย่างนี้เรื่อย ๆ คงจะไม่ทันหรือท้าวครวก็เพิ่งจะมาถึงเราปานนี้ก็คงปิดแล้วละ แล้วชาวบ้านก็เลยตกลงกันว่าจะไม่เดินทางต่อไปต่อ เพราะไปก็คงจะไม่ทันและได้เดินดูรอบ ๆ บริเวณแถว ๆ วัดคงศิลาเลขในปัจจุบันนี้ ก็เห็นว่ามีแหล่งน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์ดีจึงตั้งหลักปักฐานกันอยู่แถวบริเวณวัดคงศิลาเลขปัจจุบันนี้ และนำเครื่องรางของขลังทุกอย่างฝังไว้ที่วัดคงศิลาเลขและตั้งเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านในแถวนั้น ชาวบ้านต่างก็อยู่กันตามประสาหาสัตว์ป่าของป่ากิน และมีนายพรานคนหนึ่งชื่อพ่อใหญ่ขุนศรี ออกมาหาของป่าและล่าสัตว์ป่าบริเวณหนองนา หนองแสง หนองสระพริ้ง เพราะแต่ก่อนบริเวณนี้เป็นป่า เมื่อได้สัตว์ป่ามาก็ล่าเอาเนื้อและนำไปแจกจ่ายคนที่อยู่ในหมู่บ้านแต่ต่อมาพ่อใหญ่ขุนศรีก็ได้มาทำกระท่อมอยู่แถวบริเวณบ้านนี้เพื่อมาล่าสัตว์ แล้วนาน ๆ ก็ค่อยกลับเข้าไปในหมู่บ้าน ต่อมาเกิดอุทกภัยและฤดูปีศาจรบกวนชาวบ้านเจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านก็พากันอพยพมาจากบริเวณวัดคงศิลาเลข มาอยู่กับพ่อใหญ่ขุนศรี และได้ตั้งรากตั้งฐานและ แบ่งที่ทำกิน จนรวมกันเป็นหมู่บ้านอีกครั้งและตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านศรีฐาน ชื่อหมู่บ้านคำว่า ศรี ก็มาจากชื่อของพ่อใหญ่ขุนศรี ซึ่งเป็นนายพรานที่มาอยู่ที่นี่เป็นคนแรก และคำว่าฐานก็มาจากการวางรากฐานอันมั่นคงและชาวบ้านก็อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ทำมาหากินตามแหล่งน้ำและป่าบริเวณนี้ ต่อมามีการสร้างวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านขึ้นคือ วัดศรีตะเกษ ตามชื่อวัดเดิมของคนที่อยู่เวียงจันทร์ ปัจจุบันคือวัดศรีฐานในจะสังเขกได้ว่าสิ่งปลูกสร้างในวัดนั้นไม่ว่าจะเป็นโบสถ์หรือเจดีย์ของหลวงปู่ฟ้ามีกลิ่นแต่เป็นศิลปะของลาวทั้งสิ้น

2.ด้านเศรษฐกิจ

2.1 การทำไร่ ทำนา (การลงแขก)

สมัยก่อนการทำไร่ทำนาจะเป็นการลงแขกไม่มีการจ้างคือ จะมาช่วยเหลือกันซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาช่วยกัน การลงแขกเริ่มมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นประเพณีของชาวอีสานที่เวลาจะทำนา ดำนา เกี่ยวข้าวจะชวนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาช่วย การลงแขกของคนในสมัยก่อนใช้เงินไม่มากหรืออาจไม่ได้ใช้เลย ในด้านอาหารการกินที่ทำก็จะเป็นพวกปลาที่หาเองและพืชผัก ผลไม้ ที่ปลูกเองไม่ได้ซื้อ อาหารที่เข้าบ้านทำนั้นส่วนมากจะเน้นอาหารที่หาง่ายทำง่าย ก็จะเป็นพวกต้มปลา ต้มไก่ แกงหน่อไม้ ส้มตำ ปิ้งปลา ส้มผัก ก็จะทำให้ผู้ที่มาช่วยทำนากินและจะมีเครื่องดื่มด้วยคือสาโท การลงแขกจะสนุกสนานมาก จะมีคนเล่นนิทานให้ฟังส่วนใหญ่จะเป็นนิทานก้อมและร้องเพลงหมอลำให้ฟังด้วย ทำให้ทุกคนมีความสุข สนุกสนาน ทำให้การเกี่ยวข้าวหายเหนื่อยขึ้นได้

พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง เล่าให้ฟังว่า วิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนช่วยกันทำมาหากิน มีความสามัคคี อบอุ่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ การอยู่กินสบาย เวลาถึงช่วงเกี่ยวข้าวก็จะใช้วิธีการลงแขก เวลาดำนาถึงลงแขกคำ เกี่ยวข้าวถึงลงแขกเกี่ยว ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง

ต่อมาเริ่มมีการจ้างแรงงานหลังจากเศรษฐกิจปรับตัวในปี พ.ศ.2510 การจ้างแรงงานนี้ส่วนมากครอบครัวที่มีที่นามากและมีฐานะดีจึงจะจ้าง สาเหตุที่จ้างเพราะถ้าทำนาไม่ทันน้ำในนาอาจหมกก่อน ส่วนครอบครัวใดที่ไม่มีเงินก็ไม่ได้จ้างต้องทำเอง คนมีเงินก็จ้างทุกอย่าง จ้างไถ จ้างดำ จ้างเกี่ยว จ้างสี เมื่อมีการจ้างแรงงานนี้เกิดขึ้นทำให้เกิดความสะดวกสบายกว่าเดิมแต่ เมื่อเกิดความสะดวกสบายการใช้จ่ายก็เกิดตามมาด้วยจน ทำให้เกิดหนี้สินขึ้นในปัจจุบัน

ทุกวันนี้ การลงแขกแทนจะไม่มีเลย ส่วนมากการลงแขกเกี่ยวข้าวจะเกิดขึ้นเฉพาะมีกิจกรรมที่ผู้นำชุมชนจัดขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชน แต่ก็มีน้อย ปัจจุบันนี้ค่าจ้างแรงงานจะแพงมากวันละ 200-300 บาทต่อคน ค่าจ้างไถนาที่แพง 250 บาทต่อวัน เงินที่ชาวบ้านเอามาจ้างทุกวันนี้เอามาจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร นั่นคือ ขายข้าว บางครั้งก็ได้มาจากการขายวัว ปัจจุบันความสัมพันธ์คนกับคนก็มึนน้อย คือไม่มีความผูกพันกันเลย ไม่มีการเกื้อกูลกัน ทุกวันนี้มีแต่การใช้เงินในการทำงานทุกอย่าง อดีตกับปัจจุบันต่างกันมากก็คือ ในอดีตจะช่วยเหลือกันพึ่งพาอาศัยกัน เช่น การทำนา ก็จะมีการลงแขกชาวบ้านก็จะมาช่วยเหลือกัน ซึ่งต่างกับปัจจุบันที่มีการจ้างแรงงานโดยใช้เงิน ซึ่งเงินที่เอามาจ้างแรงงานก็มาจากการกู้ยืมเงินจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เหตุผลที่ต้องกู้ยืมก็เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นทั้งค่าน้ำมันรถ ค่าอาหาร ค่าจ้างแรงงานทำให้มีเงินไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจึงต้องไปกู้ยืมเงินจนเกิดเป็นหนี้สิน ทุกวันนี้เงินมีอิทธิพลต่อคนมาก ถึงของทุกอย่างต้องใช้เงินในการซื้อการใช้จ่ายทั้งนั้นด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดหนี้สินมากมาย

2.2 การไถนา

สมัยก่อนการไถนาก็ใช้ควายไถนาการใช้ควายไถนาจะต้องมีอุปกรณ์ ดังนี้ บักสบไถ ใบไถ จ้อนไถ ฮางไถ แอคน้อย แอกใหญ่ ค่าวไถ หนึ่งคองแอก และเชือกโยง การไถนาก็มีการ ไถสด (การไถคะ) การไถดำ (การไปแปร) สมัยก่อนการไถนาจะต้องซื้ออุปกรณ์บางอย่าง เช่น บักสบไถ ใบไถไม้(พัฒนามารเป็นใบไถเหล็ก) แต่ก็มึนบางอย่างที่ไม่ได้ซื้อคือเชือก เพราะการทำเชือกก็จะเอาเครื่องไม้มาพันทำเป็นเชือก

คุณตาทอง หมู่หมี่ เล่าให้ฟังว่า การไถนาเริ่มทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการจ้างแรงงานคนกับควายช่วยกัน ถ้ามีแต่ควายก็ไม่มีคนถึง ถ้ามีแต่คนก็ไม่มีควายไถนา ดังนั้นมันต้องช่วยกันทั้งคนกับควาย การช่วยไถนาก็มีแต่ญาติพี่น้องไปช่วย คือสมมุติว่า คนในครอบครัวไม่สบายหรือควายไม่สบายก็จะมาช่วยกันหรือมาไถนาแทนกันคือ ขอแรงญาติพี่น้องเมื่อเขามีเรื่องให้ช่วยเราก็จะไปช่วยเขาเหมือนกัน จะเป็นการพึ่งพาอาศัยกัน

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2520 เริ่มมีการใช้รถไถนาเกิดขึ้น รถไถนาสมัยก่อนคันละ 25,000 บาทต่อคัน มีทุกอย่างครบถ้วนไถได้เลย ไม่ได้ซื้ออุปกรณ์เพิ่มอีกเงินที่เอาไปซื้อรถไถนาได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรหรือขายวัวขายควายนั่นเอง หลังจากมีรถไถนามาสะดวกแต่ไม่สบาย เพราะเพิ่มภาระเพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้น รถไถนาต้องใช้น้ำมันถึงจะทำงานได้ถ้าไม่มีน้ำมันก็ใช้งานไม่ได้ น้ำมันสมัยก่อนลิตร

ละ 8-9 บาท น้ำมัน 1 ลิตรได้ประมาณ 1-2 ไร่ รถไถนากับควายต่างกันมาก เพราะว่ารถไถนาถ้าไม่มีน้ำมันก็ใช้งานไม่ได้ ส่วนการใช้ควายไถนาไม่ต้องใช้น้ำมันไม่ต้องมีเงินสักบาทก็ไถนาได้ขอแค่มีหญ้าและน้ำให้มันกินก็พอ

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2535 การใช้ควายในการไถนาเริ่มหายไปแต่ก็ยังมีการอยู่ส่วนที่ยังใช้อยู่ก็จะเป็นครอบครัวที่ไม่มีเงินยังไม่มีรายได้ในครอบครัวมากนักและที่นาไม่มากพอที่จะใช้ควายไถนาได้อยู่ ส่วนมากในช่วงนั้นจะเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีและมีที่นามากทำไม่ทันจึงเลือกใช้รถไถนาเข้ามาช่วยในการไถนารายจ่ายในครอบครัวเริ่มเกิดขึ้น

ในปัจจุบัน การใช้ควายไถนาก็หมดไปเหลือแต่รถไถนา การใช้รถไถนาแทนควายก็เพราะประหยัดเวลาขึ้นมาก เสร็จเร็ว ทำนาได้มากและผลผลิตก็เพิ่มมากตามมาด้วย แต่ก่อนเคยทำนาตั้งแต่เล็กจนโตไม่เคยผลิตข้าวได้ขายมีเพียงพอกินเท่านั้น ซึ่งแต่ก่อนใช้ควายไถนา ใช้ปุ๋ยคอก ใช้แรงงานคนอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ และใช้เวลาในการทำนานานมากไม่ได้ไปทำอย่างอื่น แต่พอมีอุปกรณ์เสริมเข้ามา ช่วยทำให้ทำนาเสร็จเร็วขึ้นมาก และได้ผลผลิตก็ได้มากด้วยมีข้าวขายและเพิ่มผลผลิตขึ้นเรื่อยๆ เรียกว่าถ้าทำนามากได้มากไม่เหนื่อย ใช้เวลาน้อยถึงแม้ว่าต้นทุนจะค่อนข้างสูง แต่ก็ยินดีจะเสี่ยงเพราะอย่างน้อยก็ยังดีกว่าไปทำงานอื่น ถึงจะมีผลกระทบอยู่บ้างในเรื่องของสัตว์เลี้ยง คือคนขายควายไปหมด ส่วนเงินที่เอามาซื้อรถไถนาส่วนมากได้มาจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านบ้างจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์บ้างและบางครอบครัวก็ได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร ขายข้าว ขายผักและผลไม้ของตนเอง อดีตกับปัจจุบันต่างกันมาก คือสมัยก่อนใช้ควายในการไถนาแต่สมัยนี้จะต้องใช้รถไถนาจึงจะอยู่ได้ ปัจจุบันการไถนามีความสัมพันธ์กับคนมากถ้าไม่มีการไถนาก็ไม่มีข้าวกิน เพราะการทำนาเริ่มจากการไถ การดำ การเกี่ยว จึงจะได้เป็นข้าวมากิน มาขาย

2.3 การใช้ข้าว ขี้ควาย

สมัยก่อนใช้ข้าว ขี้ควายทำปุ๋ยและจะเป็นข้าวขี้ควายล้วนๆ ไม่มีแกลบ ไม่มีเฟืองใส่ สมัยก่อนมีการเลี้ยงควายมากกว่าเลี้ยงวัว การทำนาจะทำแบบพอเพียง ทำพอเก็บไว้กินในครอบครัวทำนาไม่มากก็เลยมีปุ๋ยเพียงพอในการไถนาตนเองไม่ได้ไปขอยกจากครอบครัวอื่น เพราะทำแบบพอเพียง พออยู่ พอกิน

คุณตาตัน ป้องกัน พุดว่า สมัยก่อนเปรียบควายเหมือนกับธนาคารออมเงินและธนาคารปุ๋ย เพราะถ้าขายควายก็ได้เงิน มูลของวัว ควายก็ทำปุ๋ยใส่ข้าวในนา ใส่ผัก ข้าว ขี้ควายมีประโยชน์มาก

ในช่วงปี พ.ศ. 2507 ชาวบ้านเริ่มมีการใช้สารเคมีขึ้นเพราะมีหน่วยงานจากกระทรวงการเกษตรมาแนะนำการเพิ่มผลผลิตโดยจะใช้ปุ๋ยเคมี สมัยก่อนปุ๋ยกระสอบละ 50 บาท สอบหนึ่งบรรจุ 50 กิโลกรัม ถูก กิโลกรัมละ 1-2 บาท ต่อมาราคาก็เพิ่มขึ้นเป็น 75 บาท เมื่อมีคนใช้มากขึ้นพ่อค้าก็เพิ่มราคาขึ้นเรื่อยๆ เพราะถึงแม้จะขายแพงเท่าไรก็ขายได้อยู่ดี ที่ชาวบ้านหันมาใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากเพราะเห็นว่าได้ผลผลิตมากขึ้นจึงพากันใช้มากขึ้นถึงแม้ราคาจะแพงแต่ก็ได้ผลผลิตดี สมัยก่อนปุ๋ยสูตรที่ดังก็จะมีปุ๋ยสูตร 16-16-8 คราแม่ผึ้ง 16-20-0 คราปิ่นใหญ่ กระสอบ 1 ใส่ได้ 4-5 ไร่ สมัยก่อนเงินที่เอามาซื้อ

ปุ๋ยได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรและขายวัว ขายควายเก็บไว้เมื่อมีปุ๋ยขึ้นมา ทำให้คนสบายขึ้นมากแต่รายจ่ายก็เพิ่มขึ้นเหมือนกัน เพราะถ้าครอบครัวใดใส่ปุ๋ยเคมีข้าวก็จะงามผลผลิตก็เพิ่มขึ้นแต่มีข้อเสียคือ เสียเงิน คินเสื่อมสภาพ สัตว์ในนาที่ตายเช่น ไส้เดือน กบ และปลา ต่อมาถึงปัจจุบันการใช้ปุ๋ยข้าว ขี้ควาย ก็ยังมีอยู่ยังไม่หายไหนแต่ชาวบ้านมักจะเพิ่มปุ๋ยข้าว ขี้ควายโดยวิธีการใส่แกลบ ใส่เฟืองขึ้นเพื่อจะมีปุ๋ยเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้พอกับทุ่งนา การใช้สารเคมีก็มีอยู่มากการใช้ข้าวขี้ควายก็มีอยู่เหมือนเดิมแต่จะเปลี่ยนเป็นการซื้อขายขึ้นเพราะบางบ้านก็ไม่ได้เลี้ยงวัว ควายก็เลยไม่มีข้าวขี้ควายก็ต้องซื้อจากคนอื่นขายเป็นรถไถรถอีแต๋นรถละ 600 บาท ขณะนี้ปุ๋ยเคมีที่ซื้อกระสอบละ 800 กว่าบาทถือว่าแพงมาก จนถึงปัจจุบันข้าวขี้ควายมีความสำคัญกับคนมากถ้าไม่มีข้าวขี้ควายก็ทำนาไม่ได้ ที่จริงแล้วนาของเราใส่แต่ข้าวขี้ควายก็ดีแล้วไม่ต้องใช้สารเคมีก็ได้

2.4 เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง

เมล็ดพันธุ์ข้าวสมัยก่อนจะเป็นพันธุ์ข้าวของตนเองไม่ได้ซื้อการปลูกข้าวจะใช้พันธุ์ข้าวของตนเอง สมัยก่อนพันธุ์ข้าวจะมีหลายพันธุ์ เช่น ข้าวค่อน้อย ข้าวคองหงษ์ ข้าวคอปลาชีวะ ข้าวอีพัว ข้าวอีตุ้งข้าวนางนวล ข้าวปลาแข้งน้อย ข้าวอีมิด ข้าวอีค่าง ข้าวบักม่วย ข้าวอีโค่น ข้าวปลาแข้งใหญ่ ข้าวพม่า ข้าวสน่าย ข้าวปลาตอง

คุณตาสงคราม ไหลริน ให้ข้อมูลว่า การเลือกข้าวไปปลูกได้นานนั้นก็เลือกตามสภาพของดิน คือ ถ้าเป็นนาทามก็ใช้ข้าวที่มีอายุยืน ถ้าเป็นนาโคกก็ใช้ ข้าวที่อายุสั้นคือ ข้าวคอ

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2520 เริ่มมีการซื้อพันธุ์ข้าวมาจากกรมการเกษตรเพราะการทำนาทุกวันนี้ทำตามความต้องการของท้องตลาดว่าในช่วงปีนี้ข้าวพันธุ์ไหนกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดชาวนาก็ต้องซื้อพันธุ์ข้าวชนิดนั้นมาปลูกเพื่อจะขายได้ราคาดีและตรงตามที่ตลาดต้องการ ส่วนพันธุ์ข้าวที่ชาวนาซื้อก็ซื้อมาจากกรมการเกษตรนำมาจำหน่ายให้ ซึ่งพันธุ์ข้าวที่ชาวนาซื้อก็ข้าวที่ชาวนาเอาไปขายให้กับกรมการเกษตรนั้นละก็คือ ซื้อผลผลิตของเรามาเป็นพันธุ์ข้าวแล้วก็เอากลับมาขายให้กับเราอีก

ในช่วงปี พ.ศ. 2524 - 2525 กรมการส่งเสริมเกษตรได้มีการนำพันธุ์ข้าวหอมมะลิ ข้าว ก.ข. 6 มาแจกเกษตรกรในชุมชน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานงานประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบข้าวมูลเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว การทำนาที่ต้องซื้อพันธุ์ข้าวมาปลูก ซื้อมาจากชาวบ้านด้วยตนเองก็มี มาจากกรมการเกษตรบ้างและพันธุ์ข้าวของตนเอง พันธุ์ข้าวปลูกทุกวันนี้ราคา 90 บาท คออีโลกรั่ม พันธุ์ข้าวปัจจุบันนี้มีข้าวเจ้ากับข้าวเหนียว ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวหอมมะลิ 115 และข้าว ก.ข. 6 สมัยก่อนพันธุ์ข้าวไม่ได้ซื้อจึงไม่มีรายจ่ายมากนักและพันธุ์ข้าวก็มีหลายพันธุ์และการทำนาที่ทำอย่างพออยู่พอกินไม่ได้ทำเป็นธุรกิจเพื่อขายเหมือนสมัยนี้ ซึ่งแตกต่างกันมาก สมัยนี้การทำมาหากินก็ลำบาก เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้องการเอามาปลูกก็มีน้อยเพราะพันธุ์ข้าวที่จะเลือกมาปลูกต้องเป็นพันธุ์ข้าวที่ตลาดมีความต้องการ เช่น ข้าวหอมมะลิ 105, ข้าวหอมมะลิ 115, ข้าว ก.ข.6 และอีกอย่างราคาขายข้าวบางปีก็แพง บางปีก็ถูก มัน

ไม่แน่นอน จึงทำให้ทุกวันนี้ต้องไปซื้อพันธุ์ข้าวมาจากแหล่งอื่น ซึ่งก็เป็นการเพิ่มรายจ่ายในการทำ การเกษตรอีกด้วย และปัจจุบันสภาพทางกายภาพของพื้นที่ทำนาได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เช่น ภัย ตามธรรมชาติลดน้อยลง ชาวบ้านพึ่งปุ๋ยเคมีและสารเคมีอื่นๆ มากขึ้นทำให้การลงทุนในเรื่องทำนาสูง มากขึ้น และถ้าปีไหนแล้งจะมีผลกระทบต่อชาวบ้านอย่างมาก เพราะว่าทำให้ได้ข้าวน้อยแล้วบางครั้ง ทำให้ได้ข้าวไม่เพียงพอต่อครอบครัว

2.6 การฟาดข้าว

สมัยก่อนการฟาดข้าวก็จะมีการลงแขกเหมือนกับการเกี่ยวข้าว เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วก็จะมีการ ฟาดข้าวถ้าบ้านไหนได้ข้าวเยอะก็จะขอให้ญาติ พี่น้องและเพื่อนฝูงมาช่วยก็จะมี การทำกับข้าวให้กินเพื่อ เป็นการตอบแทนที่มาช่วยอาหารที่ทำก็ทำงานๆ

คุณตาเถา ป้องกัน เล่าให้ฟังว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการฟาดข้าวก็มี ตั้งฟาดข้าว ไม้ฟาดข้าว วิวข้าว ไม้ตีข้าว

การฟาดข้าวทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษแต่ก็เริ่มหายไปเพราะในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2520 มีรถสีข้าว เข้ามาแทน คนแรกที่ซื้อรถสีข้าวในหมู่บ้านศรีฐานคือ พ่อใหญ่พล ป้องกัน ราษฎรหมู่ 3 สมัยก่อนรถ สีข้าวคันละ 50,000 บาท เวลาจะเก็บเงินค่าสีข้าวจะคิดเหมาเป็นลอม ราคาสีก็แล้วแต่เจ้าของรถกับ เจ้าของข้าวตกลงกันเอง มีรถสีข้าวเข้ามาคนก็สบายขึ้นไม่ต้องใช้แรงในการฟาดข้าว แต่ก็ลำบากเรื่องเงิน ขึ้นมาอีกเริ่มใช้เงินในการลงทุนและยังเพิ่มภาระให้กับตนเองอีก

ในช่วงปี พ.ศ. 2530 บริษัทเอกชนได้ผลิตเครื่องสีข้าวโดยมีนโยบายของรัฐบาลให้ ธกส. ให้สินเชื่อเกษตรกรกู้ยืมเงินไปซื้อรถสีข้าว

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2550 เริ่มมีรถเกี่ยวข้าวเข้ามาโดยคนแรกที่ซื้อรถเกี่ยวข้าวในหมู่บ้านศรีฐาน คือ พ่อใหญ่คำสอน ไชยงาม ราษฎรหมู่ 9 การมีรถเกี่ยวข้าวเข้ามาก็สบายขึ้นมากกว่าเดิมคนไม่ต้อง เกี่ยวไม่ต้องสีหลายครั้งทำครั้งเดียวเสร็จ คือ รถสีข้านี้จะเริ่มทำตั้งแต่การเกี่ยวข้าวให้เราจนสีข้าวให้เรา จนกลายมาเป็นเมล็ดข้าวเปลือกอยู่ในกระสอบและพร้อมขายได้เลย รถสีข้านี้มี 2 กระบวนในคันเดียว ดีสะดวกรวดเร็วสำหรับครอบครัวที่มีฐานะดีแต่ สำหรับครอบครัวที่มีฐานะปานกลางที่ไม่มีเงินในการจ้าง แต่ก็ชี้แจงทำเองก็เลยกลายเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับตัวเองเพราะราคาในการจ้างรถเกี่ยวข้าวมีราคา แพง

สมัยก่อนกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก คือสมัยก่อนข้าวเกี่ยวแล้วฟาดไม่มีรถสีข้าว ไม่มีรถ เกี่ยวข้าว เหมือนทุกวันนี้ แต่ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีพัฒนาขึ้นมากทำได้ทุกอย่างมีรถสีข้าว รถเกี่ยวข้าว การ เก็บเงินก็ต่างกันด้วย เช่น รถสีข้าว คิดเป็นกระสอบละ 5 บาท คิดดูว่าข้าวแต่ละครอบครัวจะต้องอย่าง น้อยครอบครัวละ 100 กระสอบ ก็จะต้องประมาณ 500 บาท ถ้าเป็นรถเกี่ยวข้าวจะคิดเป็นไร่ 1 ไร่ต่อ 500-600 บาท ซึ่งถึงแม้ปัจจุบันราคาขายข้าวจะดีแต่ต้นทุนในการทำก็เหมือนกันแถมยังเป็นหนี้ อีกต่างหาก

1.7 การใช้ พืชสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช

สมัยก่อนการปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวไม่ได้ใช้พืชสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช เพราะชาวบ้านไม่ได้ปลูกพืชชนิดที่ดูแลยากและแต่ก่อนไม่มียาฆ่าแมลงขาย การปลูกพืชผักจึงปลอดสารเคมีสมัยก่อนถือว่าอาหารการกินทุกอย่างปลอดสารพิษ ไม่มีสารเคมีตกค้าง สุขภาพร่างกายของคนในสมัยก่อนจึงแข็งแรงผู้คนก็อายุยืนมาก

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2549 เริ่มมีการใช้สารเคมีเข้ามาโดยรัฐบาลเปิดให้บริการฉีด DDT ฟรีและต่อมาก็เริ่มมีการใช้ยามาฆ่าหญ้าในช่วงปี พ.ศ. 2518 สาเหตุที่มียามาฆ่าหญ้าเพราะดินเริ่มเค็มหญ้าก็เลยมีมากขึ้น

คุณพ่อใหญ่น้อย จันได พูดว่า ในปัจจุบัน การใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงและยาฆ่าหญ้ามียากขึ้นทุกครอบครัวใช้สารเคมีกันมาก แต่ก็ยังมีบางครอบครัวที่ไม่ใช้สารเคมีเลย แต่ก็น้อยเพราะหากไม่ใช้ยาฆ่าแมลง แมลงก็จะไปกินข้าวที่เราปลูก กินผักและผลไม้ที่เราปลูก ถ้าไม่ใช้ยาฆ่าแมลงหญ้าที่เกิดขึ้นมาจะกำจัดไม่ทัน จึงทำให้ชาวบ้านใช้สารเคมีกันมาก ผลผลิตทางการเกษตรทุกวันนี้จึงไม่ค่อยปลอดสารพิษ คนทุกวันนี้จึงเป็นโรคภัยไข้เจ็บมาก อายุไม่ยืน

ทุกวันนี้การใช้สารเคมีมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมากเช่นผลการผลต่อสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในดินเช่นไส้เดือน กบ เขียด ปลา และยังเป็นมลพิษทางอากาศอีกด้วย ถ้าเป็นไปได้อยากให้เลิกใช้ยาฆ่าแมลงแล้วหันมาปลูกตามธรรมชาติจะดีที่สุด

2.8 เฟือง หรือ ฟางข้าว

ฟางมาจากการที่เราเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วเราเอาข้าวมาสีหรือนวดก็จะเหลือลำต้นของข้าวที่มันละเอียดแล้วเราจึงเรียกว่า “เฟือง” หรือ ฟาง โดยฟางจะใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างคือ จะเป็นอาหารชั้นเลิศของวัวและควายกิน และยังทำปุ๋ยใส่ในนาได้ด้วยโดยใช้วิธีการปล่อยให้ฟางมันเน่าและเมื่อถึงฤดูกาลทำนาก็ไถกลบไปเลย และเอามาให้วัวให้ควายนอนในคอก

คุณตากอง จันได พูดว่า เฟืองหรือฟางข้าวที่รู้จักกันมีประโยชน์มากใช้ทำ ไล่หมอน ให้วัวควายนอน เป็นปุ๋ยชั้นดีเอาใส่นา ให้วัวควายกิน เอาใส่แปลงผัก แล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้กับเราได้อีก

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2510 เริ่มเอาฟางมาทำไล่หมอนเพราะหมู่บ้านศรีฐานมีอาชีพหลักคือทำนาอาชีพเสริมคือทำหมอน การทำหมอนแต่ก่อนจะใช้แต่นุ่นแต่ต่อมาเริ่มมีการนำเอาฟางมาใส่ด้วยเพื่อหมอนจะได้เป็นรูปทรงที่สวยงาม และยังเป็นการประหยัดต้นทุนและลดต้นทุนการผลิตด้วย บางครอบครัวก็ต้องซื้อฟาง เพราะฟางมีไม่พอให้วัวให้ควายกินหรืออาจมีฟางไม่มาก เพราะที่นาไม่มาก จึงต้องซื้อชาวบ้านขายฟางข้าวเป็นรถเข็นใหญ่ ราคาคันละประมาณ 1,000 บาท ฟางจึงมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านและสัตว์

มาก คือ ถ้าไม่มีฟาง ชาวบ้านก็จะไม่มีอะไรให้วัวให้ควายกิน ถึงแม้จะมีหญ้ามากก็ตาม ควายและวัวก็คงต้องการฟางเพื่อกินอยู่ดี และได้หมอนถึงแม้เอาอย่างอื่นมาทำแทนแต่ก็หายากและไม่ดีเท่าฟาง

2.9 การทำหมอนจิ๊ด

เมื่อ พ.ศ. 2504 คณะชาวบ้านศรีฐานได้ไปทำบุญที่วัดศรีธรรมมาราม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แม่ใหญ่ธรรมา ผู้สงคราม ได้เห็น หมอนสามเหลี่ยมที่วัดศรีธรรมมาราม ซึ่งเป็นที่อิงหรือพิงของพระคุณเจ้า ดูสวยงามมากและทราบว่าคนที่ทำไว้ คือแม่ชีไซ้ (ไม่ทราบนามสกุล) แม่ใหญ่ธรรมา ผู้สงครามและพ่อใหญ่จารย์ครูแสง ได้นำเอาแบบมาร่วมกันทำโดยทอดผ้าลายจิ๊ดเองทำเป็นหมอนสามเหลี่ยมถวายในงานบุญประเพณีที่วัดศรีฐานใน ต่อมาได้ถ่ายทอดวิธีการทำหมอนสามเหลี่ยมลายจิ๊ดให้ลูกหลาน นางปุ่น จันเหลือง ซึ่งมีฝีมือในด้านช่างเย็บได้ดัดแปลงลายจิ๊ดต่าง ๆ นำมาเย็บเป็นหมอนสามเหลี่ยมหรือหมอนขวานอย่างสวยงาม พร้อมทั้งได้พัฒนารูปทรงให้สวยงามประณีตยิ่งขึ้น

ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2525 ได้มีกลุ่มสตรีจากจังหวัดยโสธรได้เข้ามาอบรมเรื่อง การทำหมอนจิ๊ดให้กับชาวบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มการทำหมอนจิ๊ดมากขึ้น

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 หลวงพ่อพระครูบรรณานุศาสน์ พร้อมด้วยคณะแม่บ้านได้ทำหมอนขวานลายจิ๊ด จำนวน 69 ใบ ทอเป็นลายตราสัญลักษณ์รัชสมัยรัชกาลที่ 9 ใบ และใช้ ทรายครอบ 60 พรรษา 60 ใบทรงได้รับพระราชทานให้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ เมื่อวันที่ 20 เดือน มกราคม พ.ศ. 2530 ณ ศาลาศิติศดาลัย จึงทำให้หมอนขวานผ้าจิ๊ดของหมู่บ้านศรีฐาน ได้มีชื่อเสียงรู้จักกันมาก ปัจจุบันได้ดัดแปลงวิวัฒนาการในรูปแบบของเครื่องใช้ชนิดอื่นๆ จนเป็นที่รับรองคุณภาพเป็นที่สนใจของประชาชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จนปัจจุบันบ้านศรีฐานได้กลายเป็นแหล่งผลิตหมอนสามเหลี่ยม หรือหมอนขวานลายจิ๊ดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านหัตถกรรม OTOP ของจังหวัดยโสธร และกลายเป็นอาชีพที่เสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก การทำหมอนจิ๊ดของชาวบ้านศรีฐาน ในอดีตทำขึ้นเพื่อใช้หนุนนอนในชีวิตประจำวัน ต่อมาได้ปรับปรุงรูปแบบวิธีการใช้ให้เหมาะสมกับการใช้งาน และมีรูปแบบที่สวยงามยิ่งขึ้น ต่อมาได้มีชาวบ้านจากถิ่นอื่นๆ มาพบเห็นก็เกิดความพอใจในรูปทรงและลายจิ๊ดที่สวยงาม จึงมีการสั่งทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน เช่น นำไปถวายพระ เป็นของที่ระลึก ประดับตกแต่งบ้านเรือนและรถยนต์ หรือใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีส่วนเสริมสร้างในวิถีชีวิตของคนภาคอีสาน โดยที่ประเพณีต่างๆ ของชาวอีสานไม่ว่าจะเป็น งานบวช งานกฐิน งานแต่งงาน จะต้องมีหมอนจิ๊ดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ใช้ในงานต่างๆ หมอนจิ๊ดมีประโยชน์มากมาย เช่น ใช้หนุนศีรษะใช้ในการถวายในงานบุญทั่วไป งานทอดกฐิน งานบุญประจำปีหรือบุญพระเวส เป็นของสมมาในงานแต่งงาน เป็นของฝากให้เพื่อนฝูงญาติพี่น้องหรือแขกที่มาเยี่ยมเยือน ปัจจุบันการทำหมอนจิ๊ดถือเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนทำให้ชาวบ้านมีรายได้เลี้ยงครอบครัว หมู่บ้านศรีฐานกลายเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน จังหวัด และประเทศชาติ

3. ด้านการศึกษา

เมื่อปี พ.ศ.2446 วัดศรีฐานใน ได้มีการเปิดการเรียนการสอน โดยพระครูในวัดเป็นผู้สอน สมัยก่อนไม่มีการศึกษาภาคบังคับใครอยากเรียนก็เรียน ใครไม่อยากเรียนก็ไม่เรียน ไม่มีชุดนักเรียนให้ใส่ เมื่อปี พ.ศ. 2447 ได้มีโรงเรียนราษฎร์ขึ้นที่วัดศรีฐานนอก ผู้ที่สอนคือ ครูบุญเพชร เป็นผู้สอน เปิด ตั้งแต่ ม.1-ม.5

คุณพ่อใหญ่นคร ไชยงาม พูดว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ.2476 ขุนกัณฑ์กระจายพาน ได้ตั้ง โรงเรียนประชาบาลขึ้น พ่อใหญ่จำปา เป็นผู้สอน ปัจจุบันก็คือโรงเรียนชุมชนบ้านศรีฐาน สมัยก่อนไม่มี ชุดนักเรียนมีแต่ให้ใส่เสื้อผ้าฝ้ายสีขาว ผู้หญิงใส่กระโปรงสีน้ำเงิน ผู้ชายใส่กางเกงสีเสดขาวชั้นสีกางเกง ทำยอมมาจากเส้นใยในอุกตาคาที่ตุ๊กๆ แล้ว หรือสีน้ำเงิน

การจัดระดับชั้นในสมัยก่อนมีระดับชั้นเริ่มต้นคือ ชั้นมูลคือระดับอนุบาลในปัจจุบัน ชั้น ประถมศึกษาจะมี ป.1-ป.4 สมัยก่อนจะใช้กระดานชนวนในการเรียนและจะใช้สอหินเขียน และวิชาที่ เรียนในสมัยก่อนจะมีวิชา เลขคณิตศาสตร์ ภาษาไทย หน้าที่พลเมือง(ศีลธรรม) ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และกีฬา การจัดการเรียนคือ ป.1-ป.2 จะเรียน เลขคณิตศาสตร์ และภาษาไทย พอขึ้น ป.3-ป.4 ถึงจะได้เรียนทุกวิชา และเข้าชั้น ป.3-ป.4 ถึงจะได้สมุดเขียน คนที่สอนหรือครูประจำชั้น สอนได้ทุกวิชา แต่ก่อนไม่มีข้อบังคับ เรียนถึง ป.3-ป.4 ก็พากันจบได้แล้ว

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2505 ได้มีการเพิ่มชั้นเรียน เป็น ป.1-ป.7 ชั้นมัธยมจะเป็น ม.ศ 1 -ม.ศ 5 และต่อมาประมาณปี พ.ศ.2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระดับชั้นเรียนใหม่อีกครั้งเป็น ป.1-ป.6 มีการใช้ กระดานดำมาตั้งแต่ พ.ศ.2466 โดยกระดานดำเกิดขึ้นมาควบคู่พร้อมกับการตั้งโรงเรียนราคาของกระดาน ดำมีราคาแค่ 10 สตึงเอง ต่อมาก็มีสมุดมาใช้ แต่ พ.ศ.ใดไม่รู้สมุดมีใช้หลังกระดานดำ โดยรัฐบาลได้นำมาให้ แต่นักเรียนที่จะใช้สมุดได้จะเป็นชั้น ป.3-ป.4 เท่านั้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2537 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับการเรียนการสอน ซึ่งแต่ก่อนมีการปิด ภาคเรียนอยู่ 3 ภาคเรียนเปลี่ยนมาเป็น 2 ภาคเรียน ซึ่งในช่วงที่เปิดจะตรงกับช่วงการทำนาของ เกษตรกรทำให้เด็กไม่ได้ช่วยพ่อแม่ทำนาเมื่อแต่ก่อน ในช่วงที่ปิดเทอมเด็กจะไม่ได้ทำอะไรเลย

ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วยการคมนาคมและการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะคนรุ่นหลัง (รุ่นลูกหลาน) ได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้นแต่กระบวนการศึกษานั้นทำให้ คนออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้น และไม่ได้มีส่วนในการช่วยให้เด็กรุ่นหลังเข้ามามีส่วนในการ พัฒนาชุมชน มีแต่จะทิ้งชุมชนมากขึ้น ผู้เป็นบิดามารดาส่งลูกเรียนในระดับสูงๆ เพื่อจะให้ลูกของ ตนเองมีอนาคตที่ดี แต่การศึกษาก็มีทั้งผลดีและผลเสีย เนื่องจากเยาวชนที่เข้าไปศึกษาในเมืองได้นำ วัฒนธรรมของคนเมืองมาเผยแพร่ในชุมชนในกลุ่มวัยรุ่นเดียวกัน สังคมก็เกิดมีปัญหามากขึ้น เยาวชน ขาดความสำนึกความภูมิใจในภูมิปัญญาของตนเอง ไปมีค่านิยมที่เอาอย่างสังคมเมือง ดังนั้นสังคมจึง เกิดการเสื่อมถอยลง (มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้นทั้งในแง่ของการศึกษา วิธีการ อยู่การกินที่เปลี่ยนแปลงไป จากพึ่งตนเองได้กลายเป็นการพึ่งพิงภายนอกมากขึ้น การอยู่แบบตัวใคร

ตัวมันเพิ่มมากขึ้น ไม่รู้สึกถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน) ปัจจุบันการศึกษาจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ ต้องเรียนให้จบหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดถึงจะจบหลักสูตร การศึกษาปัจจุบันมีอุปกรณ์การเรียนครบมีชุดนักเรียนใส่ มีรองเท้าใส่ มีสมุดหนังสือ ปากกา ดินสอ ไม้บรรทัด กระเป๋านักเรียน มีคอมพิวเตอร์ใช้ฟรีทุกอย่าง โดยรัฐบาลให้บริการความสะดวกสบายให้การสนับสนุน ปัจจุบันชุมชนบ้านศรีฐานมีโรงเรียนตำบลคือ โรงเรียนชุมชนบ้านศรีฐาน เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศรีฐานเปิดให้เด็กที่อายุตั้งแต่ 3 ขวบเข้าเรียนเตรียมความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียนใหญ่ ปัจจุบันมีข้าราชการครูมาสอนมากขึ้น นักเรียนก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายในการไปเรียนคือค่าอาหารและขนมคบเคี้ยว ซึ่งแตกต่างกับอดีตที่อุปกรณ์การเรียนก็ไม่มี ครูก็มีไม่มาก ชุดนักเรียนก็ไม่ได้ใส่ ค่าใช้จ่ายก็ไม่มีห่อข้าวไปกินเองหรือกลับออกมากินที่บ้าน ปัจจุบันระบบการศึกษาก็พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ มีหลักสูตรการศึกษาที่เป็นมาตรฐานมีกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ครูอาจารย์ได้สั่งสอนและให้ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพอีกด้วย

4. ด้านสังคม

4.1 การอยู่เป็นครอบครัวใหญ่

สมัยก่อนสาเหตุที่ต้องอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ๆ ก็เพราะว่าไม่มีการคุมกำเนิดทำให้มีลูกเยอะ โดยบางครอบครัวมีลูกมากที่สุด มีมากถึง 12 คน เวลาอยู่ด้วยกันถึงแม้จะอยู่กันเป็นจำนวนมากก็ตามจะไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะกันในครอบครัว ครอบครัวหนึ่งจะมีสมาชิกในครอบครัวก็ประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก ป้า น้า อา พ่อ แม่ และลูก ๆ หลาน ๆ พี่คนโตของบ้านนั้นโตขึ้นจะต้องไปบวช แล้วน้องคนรองลงมาก็จะไปเป็นเด็กวัด ถ้าพี่คนโตมีคู่ครองแต่งงานแล้วก็จะย้ายออกไปอยู่กับคู่ของตน คือ ชายจะไปอยู่กับหญิง และในเรื่องมรดกพี่ชายคนโตในสมัยก่อนจะไม่เอาจากพ่อแม่ จะมาเอาทางฝ่ายหญิงเพราะพ่อแม่ทางฝ่ายหญิงจะมอบมรดกส่วนหนึ่งให้เรียบร้อยแล้วเขาจะแบ่งให้ทำ ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวสมัยก่อนก็อบอุ่นอยู่กันอย่างมีความสุข พี่น้องช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว

ทุกวันนี้แตกต่างกับสมัยก่อนมากครอบครัวหนึ่งจะมีลูกสูงสุดประมาณ 3-4 คน ก็ถือว่ามากแล้วเลี้ยงไม่ได้เศรษฐกิจไม่ค่อยดีหาเงินยากเลี้ยงไม่ไหว ครอบครัวก็จะแยกออกมาเป็นบ้านใครบ้านมัน ไม่อยู่ด้วยกัน ส่วนมากลูกคนสุดท้ายจะได้อยู่บ้านกับพ่อแม่ ส่วนพี่สาวพี่ชายก็แยกไปมีบ้านของตัวเอง มีครอบครัวของตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวก็เริ่มน้อยลง พี่น้องจะได้มาอยู่ด้วยกันพร้อมหน้าพร้อมตา ก็จะเป็นช่วงเทศกาล เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันแม่ วันพ่อ คือ ลูกหลานจะมีการไหว้ขอคำอวยพรจากพ่อแม่ เพื่อเป็นสิริมงคลกับตนเองและพี่น้องลูกหลานทุกคนก็จะมารวมตัวกัน ซึ่งแตกต่างกับอดีตมากปัจจุบันจะกลายมาเป็นครอบครัวเล็กที่มีเพียงพ่อแม่ลูก และปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลายเป็นสังคมที่เล็กลง เพราะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมคนในชุมชนเริ่มหันเข้าสู่การจ้างแรงงานใน

ภาคอุตสาหกรรมไปทำงานต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี สมุทรปราการ และทางภาคใต้ส่วนมากคนในชุมชนศรีฐานจะไปอยู่ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไปปลูกยางพาราบ้าง ไปรับจ้างกีดยางพาราบ้างเพราะได้ราคาดีทำให้คนในชุมชนต่างพากันอพยพย้ายไปปลูกบ้านปลูกเรือนอยู่ที่นั่นเลย จนในอำเภอเบตงจะมีชอยหนึ่งเรียกว่า ถนนคนอีสาน จะมีแต่คนอีสานและส่วนมากจะเป็นคนบ้านศรีฐานแทบทุกครัวเรือน

4.2 การเลี้ยงดู

สมัยก่อนการเลี้ยงดูลูกจะเลี้ยงแบบง่าย ๆ ไม่ได้ตามใจทุกอย่างแต่จะใช้เหตุผลในการอธิบายว่าทำไมไหมถึงไม่ให้ทำทุกอย่างจะอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย เรื่องอาหารการกินก็กินกันแบบง่าย ๆ คือจะออกไปหาปูหาปลาตามด้ามมาแกงกินอาหารส่วนมากจะเป็นเกลือ ปลาแร่ ปลาแห้ง หรือปลาป่น แกงหน่อไม้ใส่แกงเห็ด ส้มตำ ตำแจ่ว ก็จะมีปนๆกันไปคือมีอะไรก็กินไม่ยุ่งยาก เครื่องปรุงรสอาหารส่วนมากจะใช้เกลือ ซึ่งคนในหมู่บ้านจะทำกันเอง สมัยก่อนจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่จะต้องหาอาหารมากแต่ก็หามาเพื่อกินอิ่มในแต่ละมื้อไม่ใช่หามาเพื่อขายด้วย

ดังเช่นที่คุณยายหนู บุญทศ ได้พูดว่า “ลูกน้อยผลิตเพื่อขาย ลูกหลายผลิตเพื่อกิน” คือในปัจจุบันมีการคุมกำเนิดทำให้มีลูกน้อย บางบ้าน จะมีลูกแค่ 2 คน 1 คน สูงสุดประมาณ 4-5 คน ทำให้กำลังทำงานในบ้านมีไม่มากและอาหารการกินก็จะกินน้อยลง ก็เลยมีการขายเกิดขึ้นแต่ในสมัยก่อนมีลูกมากก็จะหามาเพื่อกินอิ่มในช่วงนั้นเวลาอื่นค่อยหาใหม่ ไม่มีการทำไปขาย

การเลี้ยงดูสมัยก่อนพ่อแม่จะให้พี่น้องช่วยเหลือกัน มีอะไรก็แบ่งปันกัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ไม่มีเรื่องทะเลาะ พ่อแม่จะให้ความอบอุ่นแก่ลูกๆเท่าๆกัน จะคอยอบรมสั่งสอนลูก ให้ลูกทุกคนเป็นคนดีอย่าเป็นคนเห็นแก่ตัวให้หัดอยู่ร่วมกับคนอื่นให้ได้ ให้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกอย่ามองคนแค่งายนอกอย่าดูถูกคนไม่ว่าเขาจะเป็นอย่างไร เขาก็เป็นคนเหมือนกับเรา มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงดูของพ่อแม่จะตามใจลูกทุกอย่าง ลูกต้องการอะไรพ่อแม่หาให้แค่ลูกเอ่ยปากออกมาพ่อแม่ก็หามาให้แม้จะไม่มีเงินสักบาทก็ต้องยืมมาให้ บางครอบครัวพ่อแม่ไม่กล้าแม้กระทั่งจะด่าหรือตีลูกเลยถึงแม้ลูกจะทำไม่ดีก็ไม่เคยว่ามันก็เลยกลายเป็นเด็กถูกตามใจมากเกินไปทำให้ไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่และบางครอบครัวก็ดูค่ามากเกินไปไม่ฟังเหตุผลของลูก และปัจจุบันพ่อแม่ลูกไม่ได้อยู่ด้วยกันกับลูกปล่อยให้เด็กอยู่กับตากับยายพ่อแม่ไม่ได้คอยอบรมสั่งสอนลูกก็เลยกลายเป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบันซึ่งก็แตกต่างกับอดีตมากที่พ่อแม่ลูกได้อยู่พูดคุยกันได้กินข้าวด้วยกันพร้อมหน้าพร้อมตามีความผูกพันกันซึ่งปัจจุบันมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย อาหารการกินทุกวันนี้มันมีมากอยากกินอะไรก็ได้กินขอแค่มีเงินซื้อก็ได้กินแล้ว

5. ด้านสุขภาพอนามัย

5.1 หมอตำแย

หมอตำแยเริ่มมีพร้อมกับคน เมื่อมีการแต่งงานเป็นคู่เป็นเมียกันเกิดเป็นครอบครัวมีการตั้งท้องต้องมีการคลอดลูก ผู้ที่จะมาเป็นหมอตำแยได้นั้นจะต้องมีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษต้องมี

ความสามารถในการทำคลอดมี ความชำนาญ มีประสบการณ์ ต้องเป็นคนที่ใจเย็น เป็นคนสุขุม เยือกเย็น เพราะว่าจะบ่งบอกถึงอุปนิสัยของลูกที่จะเกิดมาด้วยว่าจะมีนิสัยเป็นอย่างไร ถ้าหมอตำแยเป็นคนใจร้อน ลูกที่เกิดมาก็จะเป็นคนใจร้อนด้วย ก่อนที่หมอตำแยจะทำคลอดให้นั้นหมอตำแยจะบอกพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ที่มีอยู่บนหิ้งพระที่บ้านหลังนั้นก่อนถวายขันธ 5 ขันธ 8 บอกแม่พระธรณีที่เราเคารพนับถือเป็นที่พึ่งทางใจของบ้านนั้นก่อนซึ่งแต่ก่อนเรียกว่า การเว้าลุมเว้าล่าง บารัณิให้คอยปกปักษ์รักษาคอยดูแลให้การทำคลอดผ่านพ้นไปด้วยดี ซึ่งเป็นความเชื่อของแต่ละบ้านบางบ้านก็ไม่ทำ หลังจากที่ทำพิธีเสร็จแล้วก็เริ่มทำคลอด การทำคลอดของหมอตำแยคือใช้ผ้าขาวม้าของพ่อบ้านแขวนถ่วง คือ เอามาผูกไว้ทั้งซีกบ้านให้คนท้องจับแล้วหมอตำแยจะเอามือคลำท้อง เอามือดันท้องแล้วให้คนที่จะคลอดลูกเบ่งให้ลูกออกมา การคลอดก็จะเอาหัวออกมาก่อน ซึ่งก็เกิดความผูกพันของหมอตำแยกับคนที่คลอดลูก เรียกได้ว่าหมอตำแย คือ ผู้มีพระคุณ ผู้ที่ช่วยทำคลอดให้จนอุ้มบุญอุ้มคุณอีกก็ปีก็ชาติก็ไม่วันจวนวันสิ้นเมื่อคลอดแล้วจะมีอยู่กรรม (อยู่ไฟ) เป็นอาทิศย์ เพราะมีความเชื่อว่าถ้าอยู่นานจะทำให้มดลูกเข้าอู่เร็ว การอยู่กรรมนั้นจะมีการทำसान แต่ก่อนมีการฝังสายแห่ สายแห่ก็คือรกที่ติดกับตัวเด็ก ทางารแพทย์เรียกว่า รก ถ้าเปรียบกับสัตว์ก็เรียกว่า น่องวัว น่องควาย จนมีคำพูดว่า “บ้านฝังสายแห่ บ้านแผ่สายบือ บ้านพือผ้าอ้อม บ้านป้อมลงหลุม” หมายความว่า บ้านเกิด บ้านที่แต่งงาน บ้านที่ไปอยู่ บ้านที่ตาย

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2500 มีสถานือนามยคำบาลขึ้นมาบทบาทของสถานือนามย ก็คือ เน้นในเรื่องสุขภาพ การทำคลอดของสถานือนามย เรียกว่า การผดุงครรภ์ ที่สถานือนามยเป็นแบบแพทย์แผนใหม่ก็จะมีกรไปฝากครรภ์กับหมอทุกเดือนหลังคลอดต้องมีการปลุกผี มีการนิตยาเร่งให้มดลูกรัดตัว การทำคลอดที่สถานือนามยไม่ได้เสียเงิน เพราะจะมีบัตรประกันสุขภาพตั้งแต่เกิด เมื่อสถานือนามยเข้ามาได้ประมาณ 20 ปี หมอตำแยก็หายไปโดยไม่มีการสืบทอด หมอตำแยหายไปเมื่อ พ.ศ.2520

ในช่วงปี พ.ศ.2530 ก็มีโรงพยาบาลเข้ามาแต่มีอยู่ที่อำเภอป่าค้อ ที่โรงพยาบาลจะมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ครบการทำคลอดก็ใช้วิธีการทำคลอดแบบสมัยใหม่ มียาฉีดเร่งให้มดลูกรัดตัวซึ่งปลอดภัยกว่ายาที่สถานือนามย การทำคลอดที่โรงพยาบาลก็มีค่าใช้จ่ายบ้างแต่ไม่มาก หลังคลอดหมอก็มีการติดตามมีการฉีดวัคซีนลูก หยอดโปลิโอ นิตยาป้องกันโรค

ทุกวันนี้การคลอดลูกจะคลอดที่โรงพยาบาลเพราะมีเครื่องมือทางการแพทย์ครบแต่มีค่าใช้จ่ายซึ่งการทำคลอดจะแตกต่างกันไม่เหมือนหมอตำแยจะไม่มีการทำพิธีอะไร แต่หมอตำแยจะมีการทำพิธีก่อนทำคลอดเพื่อขอให้การทำคลอดสำเร็จลุล่วงไปด้วย ไม่มีเครื่องมือ ไม่มียาฉีดเร่งให้มดลูกรัดตัว การทำคลอดก็ไม่มีความปลอดภัยเหมือนปัจจุบันนี้ เพราะไม่มีเครื่องช่วยชีวิตทำให้บางครั้งการคลอดลูกเสียชีวิตทั้งแม่และลูก หมอตำแยจะมีความผูกพันกับคนมากกว่าหมอที่โรงพยาบาล เพราะหมอตำแยจะดูแลตั้งแต่เริ่มตั้งท้องจนถึงหลังคลอดส่วนหมอที่โรงพยาบาลก็ดูแลตั้งแต่เริ่มตั้งท้องจนถึงวันคลอดเหมือนกัน แต่หมอตำแยจะคอยดูแลไม่ห่างดูแลตลอดเวลาแม้กระทั่งเรื่องอาหารการกินก็ยังหามาให้กินหาอาหารมาบำรุง แต่หมอที่โรงพยาบาลจะดูแลเฉพาะเวลาที่ไปพบหมอเท่านั้นทำให้ความผูกพันของหมอตำแยมีมากกว่าหมอที่โรงพยาบาล

6. ด้านการคมนาคม และการสื่อสาร

6.1 ถนน

สมัยก่อนถนนหนทางของบ้านศรีฐานจะเป็นทางเกวียนคือทางทำดินทราย การเดินทางแต่ก่อนก็ลำบากจะไปไหนมาไหนก็ต้องเดินไปแต่ไม่มีอุบัติเหตุ

คุณพ่อใหญ่สวัสดิ์ พันทอง เล่าว่า ต่อมาก็เริ่มมีการตัดถนนเมื่อประมาณ พ.ศ.2524 เริ่มมีถนนลูกรัง เข้ามาในหมู่บ้านโดยได้งบประมาณมาจากทางจังหวัด เมื่อมีถนนลูกรังทำให้การเดินทางสะดวกขึ้นแต่ก็เริ่มเกิดอันตรายมีอุบัติเหตุจากการเดินทางขึ้น

เมื่อปี พ.ศ. 2527 จากนโยบายของรัฐบาลออกมาสู่การสร้างถนนดี ไฟฟ้าสะดวก จึงทำให้มีการสร้างถนนเกิดขึ้น

พ.ศ.2530 หมู่บ้านศรีฐานมีถนนคอนกรีตซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกของจังหวัดยโสธรเพราะหมู่บ้านศรีฐานทำหมอน เป็นอาชีพรองจากการทำนาจะมีชื่อเสียงโด่งดังในเรื่องการทำหมอน ก็มีผู้คนจากต่างที่ต่างจังหวัดมาดูวิธีการทำหมอนมาดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมู่บ้านศรีฐานและต้องมีการขนส่งหมอนไปขายต่างจังหวัดด้วย ทางจังหวัดจึงมาสร้างถนนคอนกรีตให้เพื่อจะได้สะดวกในการเดินทาง

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2540 มีถนนลาดยางเชื่อมต่อระหว่างอำเภอป่าดัวถึงอำเภอดำเขื่อนแก้ว บพที่ได้มาทำถนนลาดยางนั้นส่วนหนึ่งได้มาจากการเสียภาษีของคนในหมู่บ้านด้วยและงบประมาณอีกส่วนหนึ่งก็จากการทางจังหวัด ทำให้การเดินทางสะดวกสบายมากขึ้นทำให้มีความเจริญมากขึ้น แต่ข้อเสียก็มีเหมือนกันทำให้เกิดอุบัติเหตุเพราะวัยรุ่นในชุมชนชอบแข่งรถกันทำให้เกิดอุบัติเหตุ

ชุมชนศรีฐานมีถนนหนทางที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านหนึ่งถึงอีกหมู่บ้านหนึ่งทำให้การเดินทางสะดวกสบายไปมาหาได้ง่าย การคมนาคมก็ดี มีความเจริญมากขึ้น แต่ก็เกิดอุบัติเหตุมาก ไม่เหมือนสมัยก่อนถึงแม้จะเดินทางไปไหนมาไหนยากลำบากแต่ก็ปลอดภัยไม่มีอุบัติเหตุ

6.2 พาหนะ

สมัยก่อนจะเดินทางไปไหนมาไหนนอกจากจะต้องเดินไปแล้วก็มีม้าและเกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง ม้าบางบ้านก็มีบางบ้านก็ไม่มี บ้านที่มีม้าก็จะถือว่ามีฐานะดีกว่าบ้านหลังอื่น ม้าที่มีก็ได้มาตั้งแต่พอพามาจากเมืองลาวส่วนเกวียนนี้จะใช้วัว 2 ตัว ในการลากเกวียนเวลาจะเดินทางไปไหนไกล ๆ นอกจากการเดินทางโดยเท้าแล้วยังมีม้าและเกวียนนี้เป็นพาหนะคู่ใจในการเดินทาง

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2495 ก็มีจักรยานเข้ามาผู้ที่มียักรยานคนแรกในหมู่บ้านศรีฐานคือพ่อใหญ่จวง เข้มเพชร ช่วงนั้นราคาจักรยานคันละ 300 บาท ซึ่งเงินที่นำไปซื้อจักรยานนั้นได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรในครัวเรือนของคน

ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ.2502 มีรถจักรยานยนต์เข้ามาในหมู่บ้านศรีฐาน ผู้ที่มีเป็นคนแรกไม่ใช่คนในหมู่บ้านแต่เป็นคุณครูที่โรงเรียนบ้านศรีฐาน

และต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2507 ก็มีรถยนต์เข้ามาผู้ที่มีรถยนต์คนแรกในหมู่บ้านศรีฐาน คือ คุณดาสัมฤทธิ์ จันเหลือง ในช่วงนั้นรถยนต์คันละ 30,000 บาท แต่เป็นรถมือสอง

สมัยก่อนพาหนะก็มีความสำคัญกับความเป็นอยู่ของเราเหมือนกัน เพราะว่าเราจะเดินทางไปไหนมาไหนก็ต้องมีพาหนะในการเดินทาง ซึ่งสมัยนั้นจะใช้เกวียนและม้า ถึงแม้การเดินทางไม่สะดวกแต่ก็ปลอดภัยในการเดินทาง

บ้านศรีฐานในปัจจุบันนี้จะใช้ทั้งรถจักรยาน รถจักรยานยนต์และรถยนต์ ในการเดินทางซึ่งการเดินทางก็สะดวกสบายมาก การเดินทางก็รวดเร็วแต่ไม่ปลอดภัยในการเดินทางและยังทำให้เกิดหนี้สินด้วยหนี้สินของคนปัจจุบันนี้เกิดจากการนำเงินไปซื้อรถ ถึงแม้เงินที่นำมาซื้อรถจะเป็นเงินที่ได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งก็ได้จากการไปกู้เงินทางธนาคารเพราะรถปัจจุบันคันละหลายแสน ก็ต้องไปกู้เงินทำให้เกิดหนี้สินขึ้น

6.3 การติดต่อสื่อสาร

สมัยก่อนถ้าคิดถึงกันก็จะเดินทางไปหากันพาหนะที่ใช้ในการเดินทางก็คือ เกวียนและม้า ถ้าบ้านไหนไม่มีม้าและเกวียน เวลาจะไปหาเพื่อนที่ อำเภอป่าดัวก็ต้องเดินไป

คุณพ่อใหญ่สวัสดิ์ พันทอง เล่าว่า ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2510 ก็มีการใช้วิธีการเขียนจดหมายส่งถึงกัน ผู้ที่เป็นบุรุษไปรษณีย์คนแรกของหมู่บ้านศรีฐาน คือ นายสุพจน์ จันเหลือง ค่าจัดส่งจดหมายพร้อมติดแสตมป์ก็ไม่เกิน 1 บาท กว่าที่จดหมายจะถึงมือผู้รับใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์หรือมากกว่า 1 สัปดาห์ ก็เพราะว่าขึ้นอยู่กับระยะทางที่จะไปส่ง เมื่อมีจดหมายเข้ามาทำให้ไม่ต้องเดินทางไปหากันถึงแม้จะถึงช้าแต่ก็สะดวกมากขึ้น เพราะเราไม่ต้องเดินทางไปเอง หลังจากที่มีจดหมายเข้ามาโทรเลขก็เข้ามาแต่ไม่ได้อยู่ที่หมู่บ้านของเราอยู่ที่อำเภอป่าดัว ระยะเวลาในการส่งโทรเลขถึงกันใช้เวลา 3-4 วัน ค่าบริการครั้งละ 10 บาท

ต่อมาเมื่อพ.ศ.2520 ก็มีโทรศัพท์สายมาติดตั้งอยู่ที่วัดศรีฐานใน โดยองค์การโทรศัพท์มาติดตั้งให้จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลคอยรับโทรศัพท์ให้ ถ้ามีโทรศัพท์มาถึงบ้านหลังไหนเจ้าหน้าที่ ก็จะไปบอกให้บ้านนั้นมารับโทรศัพท์ โดยที่ผู้รับไม่ต้องเสียเงินค่ารับโทรศัพท์ แต่จะเสียค่าบริการที่เจ้าหน้าที่ไปส่งข่าวครั้งละอย่างน้อย 10 บาท ตามระยะทางใกล้ไกล

และต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2530 ก็มีโทรศัพท์มือถือเข้ามา คนแรกที่มีคือ พ่อสุพัฒน์ ป้องกัน ซึ่งท่านเป็นตัวแทนของบริษัทไทยประกันชีวิตช่วงแรก ๆ นั้นโทรศัพท์เครื่องละ 20,000 บาท ถึง 30,000 บาท จนมาถึงปัจจุบันนี้โทรศัพท์มือถือมีราคาเครื่องละ 1,000 บาทขึ้นไป นอกจากจะมีโทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อกันสะดวกรวดเร็วแล้วในปัจจุบัน ยังใช้ อีเมล (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารกันอีกด้วย อีเมลเข้ามาในหมู่บ้านเมื่อไม่นานนี้เอง ทุกวันนี้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารหากันก็ง่าย ถึงแม้จะอยู่ไกลกันแต่ไหนก็สามารถพูดคุยกันได้ ไม่ว่าจะเป็นทางอีเมล หรือทางโทรศัพท์ ไม่เหมือนสมัยก่อนที่เวลาอยากจะพูดคุยกันก็ต้องเดินทางไปหากัน ความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น การติดต่อสื่อสารหากันก็ง่าย แต่ต้องเสียเงินค่าเติมเงินโทรศัพท์ถ้าเงินหมดก็โทรไม่ได้ ปัจจุบันนี้ผู้คนเป็นหนี้ค่าโทรศัพท์ก็เยอะ โทรศัพท์มือถือสามารถติดต่อสื่อสารหากันได้สะดวกรวดเร็ว แต่อยากให้ใช้โทรศัพท์มือถือให้เป็นประโยชน์ อย่าเอาไป

ใช้ทำในสิ่งที่ไม่ดี ทุกวันนี้โทรศัพท์มือถือ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของเรา ถ้าเราใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะเป็นประโยชน์กับตัวเราเอง แต่ในขณะเดียวกันโทรศัพท์มือถือก็ไปทำลายความสัมพันธ์ในสังคม ทำลายวัฒนธรรมการกลับมาเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องของคนที่อยู่ไกลบ้าน ขณะเดียวกันก็มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านด้วย เพราะว่าเมื่อพ่อแม่ลูกได้คุยโทรศัพท์กันมาก บางครั้งเมื่อถึงเทศกาลสำคัญลูกๆหรือคนที่อยู่ไกลบ้านมักไม่ค่อยอยากกลับบ้าน

7. ด้านสาธารณสุขโลก

7.1 กระบอง

สมัยก่อนจะใช้กระบองหรือสามารถเรียกได้อีกว่า คบ คบเพลิง คบไฟ การทำกระบองก็ไม่ยากแต่ก็ไม่ง่าย โดยก่อนอื่นจะต้องไปหาต้นไม้ขนาดใหญ่(คนโอบไม่หุ้ม) เมื่อเจอแล้วก็บากให้เป็นรูปสามเหลี่ยมเป็นแฉ่ง เป็นหลุม เพื่อเอาน้ำยาง เวลาผ่านไปน้ำยางก็จะตกลงในหลุมที่บากเอาไว้ จากนั้นก็ไปตัดเอามาทำกระบอง โดยจะเอามาผสมกับเนื้อไม้ที่มันนุ่มนวลซึ่งชาวบ้านเรียกว่าไม้ดอก ร่อนน้ำมันยางซึมเข้าไปในเนื้อไม้ให้มันอืดตัว เมื่ออืดตัวแล้วมันจะจับกันเป็นชิ้นเล็ก ๆ จากนั้นค่อยเอาใบตองชาดมาห่อ โดยใบตองชาดที่ห่อจะต้องไม่แก่หรืออ่อนเกินไป เพราะถ้าแก่หรืออ่อนเกินไปเวลามันเหี่ยวมันจะกรอบทำให้กระบองแตก

คุณค่าประหยัค ผู้สังครม บอกว่าวิธีการมัดกระบองคาก็มัดเป็นเหมือนกัน เราก็เอาใบตองชาดมาประมาณ 3 ใบ นำมาวางเรียงกันแล้วก็เอาเปลือกหอยดักขี้ย่างที่ผสมไว้แล้วใส่ บนใบตองชาดโดยเกลี่ยให้เสมอกัน จากนั้นก็เอาดอกมามัด ความยาวของกระบองก็ประมาณ 1 ศอก แล้วก็เอามาให้ได้สมัยก่อนไม่มีการซื้อขายแต่จะเป็นการแลกเปลี่ยน โดยกระบอง 10 เล่ม เขาเรียกว่ากระบอง 1 ลิ้ม พ่อใหญ่ยกตัวอย่างให้ฟังว่า 1 ลิ้ม แลกข้าวได้ 1 กระบุง นอกจากนี้ก็ยังแลกยา แลกปลาร้าได้ด้วย

ต่อมาราวๆหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มาใช้ตะเกียงซึ่งทำมาจากกระป๋องนมโดยใช้น้ำมันก๊าดทำเป็นเชื้อเพลิง เวลาจะใช้ก็อัดลมเข้าไป บางครอบครัวก็ใช้น้ำมันจากพืช เช่นน้ำมันจากมะพร้าว โดยจะนำเอามะพร้าวมาขูดเอาเนื้อแล้วก็คั้นเอาน้ำกะทิ จากนั้นเอาไปตั้งไฟ เคี่ยวจนให้เป็นน้ำมัน แล้วก็ตัดเอาน้ำมันส่วนที่มันใส ๆ มาใส่ตะเกียง นอกจากนี้ยังมีน้ำมันงา น้ำมันจากพืชอื่น ๆ ด้วย

หลังจากมีตะเกียง ต่อมาก็เริ่มมีเครื่องปั่นไฟ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องขยายเสียง ซึ่งก็จะใช้ตามบุญตามงานต่าง ๆ และต่อมาจึงมีไฟฟ้าเข้ามาที่ราว ๆ ปี พ.ศ.2511 ไฟฟ้าเข้ามาที่หมู่บ้านไม่ใช่งบประมาณจากรัฐบาลแต่เป็นเงินที่ชาวบ้านออกกันเอง และชาวบ้านออกแรงทำช่วยกัน ส่วนอุปกรณ์ เช่น หลอดไฟ สายไฟ ปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟ เป็นต้น เราต้องซื้อเอง โดยเอาเงินที่ได้มาจากการเก็บออมจากการทำการเกษตรจาก ปัจจุบัน ชุมชนศรีฐานมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนทำให้ชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควร เช่น มีการตัดต้นไม้ตามรินถนนของหมู่บ้านเพื่อตั้งเสาไฟฟ้า ในช่วงนี้ทำให้สภาพหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมต้นไม้ใหญ่หายไป อากาศร้อน ชาวบ้านใช้เครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่สะดวกสบายไม่ว่าจะเป็น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เตาหุงต้ม โทรทัศน์ พัดลม

เครื่องเล่นวีซีดี คอมพิวเตอร์ หม้อหุงข้าว กระตะไฟฟ้า เกือบทุกครัวเรือนซึ่งเมื่อมีไฟฟ้าเข้ามา ความเจริญ ความสะดวกสบายก็ตาม และสิ่งที่ตามมาอีกคือมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นต้องเสียค่าไฟฟ้าประมาณ เดือนละ 200 บาทขึ้นไป บ้านไหนที่มีเครื่องใช้ไฟฟ้ามากใช้ไฟก็เสียค่าไฟมากแต่บ้านไหนที่ใช้ไม่มากก็ เสียน้อยเสียตามอัตราที่ใช้คิดเป็นหน่วย และส่งผลให้บางครอบครัวคิดหนีจากการซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าด้วย เงินผ่อน คนในชุมชนมีความสุขสบายกับการบริโภคสิ่งของจากภายนอกชุมชนมากขึ้น แต่ใน ขณะเดียวกันกลับมีผลดีต่อชุมชน เช่น ทำให้การสื่อสารและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกมีมาก ขึ้น ทั้งที่เป็นข่าวสารในแง่ของเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆ เรื่องราวของบ้านเมือง แต่ใน ขณะเดียวกันมีสื่อสารเรื่องราวที่เป็นแรงดึงดูดคนในชุมชน และกลุ่มเยาวชน ให้เกิดพฤติกรรม เติบโตแบบคาราในละคร หรือการบริโภคสินค้าที่ไม่จำเป็นตามโฆษณาในทีวีและอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เข้า มากระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การอยู่การกินของชุมชนรวดเร็วพอสมควร

7.2 น้ำรอยควาย

สมัยก่อนการทำไร่ทำนาไม่มีการใช้สารเคมี เวลาไปทำไร่ทำนาได้ไถเอาไถไปกินจะอาศัยกิน น้ำตามไร่นาเพราะมันไถว่าไม่มีสารเคมีจึงไม่มีอันตราย

คุณค่าประหยัค ผู้สงคราม พูดว่า ตอนเป็นเด็กตากแดดกินน้ำรอยควาย น้ำรอยควายเกิดมา จากการที่ควายเดินไปตามทุ่งนาแล้วเกิดเป็นรอยรูปเท้าควาย มีลักษณะเป็นหลุมเล็กๆ เมื่อฝนตกลงมานั้นก็ จะยังอยู่ในหลุมเล็กๆ นั้น เรียกว่า น้ำรอยควาย วิธีการคั้นน้ำรอยควายก็คือจะต้องก้มลงดูดจากรอยควาย นั้น ซึ่งน้ำนั้นก็คือน้ำที่ใสสะอาดและสามารถกินได้ คาไม่รังเกียจเลยเพราะสมัยก่อนนั้นคนมีความ ผูกพันกับควาย ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน เวลาไปนาก็ขี่ควายไป นอกจากคั้นน้ำจากรอยควาย ก็จะคั้นจากน้ำ สรงดิน น้ำสร้างแขง ซึ่งน้ำสร้างแขง จะใช้ ไม้เนื้อแข็ง ที่ทาบลงทอนฝนมาทำ

ต่อมาก็มีน้ำสร้างปูน และต่อมาจึงมีน้ำบาดาล ซึ่งน้ำบาดาลก็มีทั้งน้ำเค็ม น้ำกร่อย น้ำเปรี้ยว และน้ำบาดาลในตอนแรกจะเป็นแบบโยกต่อมาจึงมีการใช้ไคนาโม ซึ่งเริ่มแรกก็จะมีเป็นของหมู่บ้าน ต่อมาถ้าใครมีเงินก็จะทำไว้เป็นส่วนตัว และในราว ๆ พ.ศ.2542 ก็เริ่มมีน้ำประปาเข้ามาในหมู่บ้านซึ่งมีถึง น้ำประปาอยู่ที่วัดศรีฐานในหลวงดาสรวง เป็นผู้พาชาวบ้านทำ การสร้างถึงน้ำประปานี้ชาวบ้านทั้ง หมู่บ้านร่วมใจกันทำขึ้นเพื่อใช้ในชุมชน ชาวบ้านศรีฐานเมื่อมีงานบุญหรืองานต่างๆที่เกี่ยวกับหมู่บ้าน เกี่ยวกับวัดทุกคนจะร่วมใจกันมาช่วยเหลือด้วยใจทำด้วยใจจริงทำให้หมู่บ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านที่มีความ เข้มแข็ง มีความสามัคคีกันไม่แบ่งแยกหมู่บ้านในคุ้ม

ในปัจจุบัน คนในชุมชนบ้านศรีฐานส่วนใหญ่ก็จะกินและใช้น้ำประปาซึ่งเป็นน้ำที่มาจากวัดศรี ฐานใน ซึ่งทำโดยเอาน้ำบาดาลที่นำมาผ่านการกรองและใส่น้ำยาฆ่าเชื้อจนสะอาดปลอดภัยเป็นน้ำประปา ปล่อบไปให้คนในชุมชนได้ใช้ในการอุปโภคบริโภคซึ่ง จะต้องเสียค่าน้ำหน่วยละ 4 บาท นอกจากจะใช้น้ำประปาแล้วก็มีน้ำบาดาล น้ำสร้าง น้ำฝน น้ำมีความสำคัญกับชีวิตมากในอดีตคนเห็นคุณค่าของน้ำ

และใช้น้ำด้วยความประหยัดไม่เหมือนปัจจุบันไม่ค่อยเห็นคุณค่าของน้ำใช้อย่างสิ้นเปลืองเพราะว่ามีน้ำใช้ตลอดปี

8. ประเพณีวัฒนธรรม

8.1 บุญบ้าน

หมู่บ้านของเรายึดถือกันมาตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ คือประเพณี 12 เดือน เหมือนกับชุมชนอื่นๆ แต่จะพิเศษกว่าหมู่บ้านอื่นก็คือ หมู่บ้านเราจะมีประเพณีที่สำคัญ คือ บุญบ้าน หรือบุญเบิกบ้าน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญซำฮะ ที่เรียกว่าบุญบ้านก็เพราะว่าไปทำพิธีที่หลักเมืองของบ้าน ที่ใจกลางสระคือบ้าน จึงเรียกว่าบุญบ้าน ซึ่งหลักบ้านหลักเมืองของบ้านศรีฐานอยู่ที่บริเวณหมู่ที่ 1 ทางไปแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งตรงนั้นมีลักษณะเป็นศาลา

คุณตาอัมฤทธิ์ จันทเมือง บอกว่า บุญบ้านจัดทำขึ้นในช่วงเดือนเจ็ด ทำขึ้นเพื่อชำระล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรต่างๆ ออกจากหมู่บ้านของเรา และมีความเชื่อว่า จะทำให้สิ่งไม่ดีทั้งหลาย เหตุร้ายต่างๆ ไม่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านของเรา ชาวบ้านก็จะอยู่อย่างมีความสุข พิธีในการจัดทำบุญบ้านก็คือ ชาวบ้านจัดเตรียมสถานที่บริเวณหลักบ้านหลักเมือง จัดอาสนะสงฆ์ เตรียมเครื่องบูชาพระรัตนตรัย ด้านซ้ายสัจฉิยน์ นำนมต์ ฝ้ายผูกแขน กรวดทราย หลักไม้ไผ่ แปกหลัก ตอนเย็นก็จะนิมนต์พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ พอตอนเช้าก็ถวายภัตตาหาร ทำพิธีอย่างนี้อยู่ 3 คืน วันสุดท้ายพระสงฆ์ ก็จะประพรมนํมนต์ คนเฒ่าคนแก่ก็จะผูกแขนให้ลูกหลาน และชาวบ้านแต่ละคนก็จะเอากรวดทรายที่นำมาไว้ในพิธีนำมาหว่านทั่วละแวกบ้านได้สิ่งที่ไม่ดีออกไปจากบ้านและเอาหลักไปปักไว้ทิศทั้งแปดของหมู่บ้าน วงด้วยสัจฉิยน์รอบหมู่บ้านและชาวบ้านก็จะร่วมกันทำความสะอาดนำสิ่งที่ไม่ดีไปฝังหรือเผา

ต่อมาประเพณีบุญบ้านนี้ก็แตกต่างไปจากเดิม ก็มีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่สนใจ และยังคงปฏิบัติต่อมาและลูกหลานก็ไม่ค่อยไปร่วมด้วย บางชั้นตอนก็หายไป เช่น บางบ้านก็ไม่ได้เอากรวดทรายมาหว่าน และชาวบ้านก็ไม่ช่วยกันทำความสะอาด นำสิ่งที่ไม่ดีไปฝังหรือเผาเหมือนแต่ก่อน คนรุ่นใหม่หันมาสนใจแต่วัตถุนิยม ยึดถือตามแบบฝรั่ง แม้แต่การกินการแต่งตัว โทรศัพท์ก็ทำให้เด็กๆเยาวชน พุคยาไม่เชื่อพ่อแม่ ไม่สนใจประเพณีวัฒนธรรมของคน ถ้าเป็นอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงรุ่นหลาน เหลน โหล่น จะเหลือประเพณีวัฒนธรรมอะไรไว้สิ่งดี ๆ เหล่านี้คงจะสูญหายไปตามกาลเวลา ปัจจุบันประเพณีบุญบ้านก็ยังมีอยู่แต่ทำไม่เหมือนแต่ก่อนบางพิธีก็ไม่ทำ และลูกหลานบางคนก็ไม่ว่าว่ามีประเพณีนี้ในหมู่บ้านเพราะมีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ไปทำเด็กวัยรุ่นไม่มีความสนใจถ้ายังเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ประเพณีที่ทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษก็จะหายไปอย่างไม่มีโอกาสสืบทอด

9. ด้านการปกครอง

9.1 เรื่อง ขุนกวน (ผู้ใหญ่บ้าน)

สมัยก่อนจะมีผู้ใหญ่บ้าน เรียกว่า ขุนกวน หรือกวนบ้าน ขุนกวนเริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ.2435 คุณสมบัติของขุนกวนจะต้องเป็นคนที่มีความดี มีจิตวิญญาณของผู้นำในการเลือกขุนกวนจะประกาศให้คนในหมู่บ้านมาประชุมกันเพื่อเลือกขุนกวนแล้วให้ผู้ร่วมประชุมยกมือเพื่อเลือกผู้ที่เราเสนอไป ถ้าผลออกมาทุกคนเห็นชอบให้ผู้นั้นเป็นขุนกวนก็ให้ทำหน้าที่เริ่มแรกขุนกวนจะมี 2 คน เพราะหมู่บ้านศรีฐานมี 2 หมู่ ขุนกวนจะมีทุกหมู่ ส่วนระยะเวลาในการทำงานของขุนกวนจะเกษียณอายุราชการเมื่ออายุ 60 ปี หน้าที่ของขุนกวน คือ ดูแลความเป็นอยู่ของลูกบ้านดูแลความสงบของหมู่บ้าน คอยแจ้งข่าวให้ลูกบ้านได้รับทราบว่ามีข่าวอะไรบ้างในแต่ละวัน ทำหน้าที่แจ้งเกิดแจ้งตายเป็นตัวแทนของลูกบ้านไปประชุมเพื่อรับข่าวสารจากทางจังหวัดจากหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับรูปแบบการปกครองของขุนกวนจะปกครองเหมือนพ่อดูแลลูกเมื่อลูกบ้านมีปัญหาพ่อบ้านจะคอยช่วยเหลือ คอยตัดสินใจว่าใครผิดว่าใครถูก พ่อบ้านจะเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ในการทำงานขุนกวนจะมีค่าตอบแทนเดือนละ 1-2 บาท สมัยก่อนเมื่อขุนกวนทำผิดสามารถเอาออกจากตำแหน่งได้โดยการจะเรียกให้ลูกบ้านมาประชุมแล้วเล่าความผิดของขุนกวนให้ลูกบ้านฟัง ถ้าที่ประชุมเห็นว่าขุนกวนทำผิดจริงก็จะให้ออกจากตำแหน่งได้เลย และก็เลือกขุนกวนใหม่เข้ามาทำหน้าที่ต่อ

เมื่อประมาณ พ.ศ.2450 ก็เปลี่ยนจากขุนกวนมาเป็นผู้ใหญ่บ้านเพราะขุนกวนเป็นภาษาลาว ก็เลยให้เปลี่ยนมาเป็นภาษาของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยเรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน นับตั้งแต่นั้นมาก็เรียกว่าผู้ใหญ่บ้านมาจนถึงทุกวันนี้

ผู้ใหญ่บ้านเริ่มใช้เงินในการหาเสียงครั้งแรกเมื่อประมาณ พ.ศ.2525 สาเหตุที่ใช้เงินก็เพราะอยากได้ตำแหน่งและเลียนแบบการเมืองระดับประเทศที่ สส., สว. เขาใช้เงินในการหาเสียง เพื่อหวังผลในวันข้างหน้า ซึ่งเงินที่ได้มาหาเสียงส่วนหนึ่งเป็นของตนเองอีกส่วนหนึ่งได้จากนักการเมืองที่สนับสนุนอยากให้เป็น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์กันทั้งสองฝ่ายในวันข้างหน้า ถ้าจะพูดถึงนักการเมืองที่ใช้เงินในสมัยนี้ในการหาเสียง จะพูดได้ว่าผู้ใหญ่หมื่น กำนันแสน ผู้แทนล้าน คือ ผู้ใหญ่บ้านสมัยนี้เสียเงินในการหาเสียงเป็นหลายหมื่น กำนันเป็นหลายแสน ผู้แทนเป็นหลายล้าน ต่อมาระยะเวลาการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน 5 ปีก็เกษียณอายุราชการ แต่เมื่อไม่นานมานี้เองประเทศไทยมีการเปลี่ยนกฎหมายหลายฉบับ และปรับเปลี่ยนการปกครองใหม่ จึงทำให้ปัจจุบันนี้ผู้ใหญ่บ้านก็เลยเกษียณอายุราชการเมื่อ 60 ปี เหมือนเมื่อก่อน เงินเดือนของผู้ใหญ่บ้านก็เดือนละประมาณ 4,000 กว่า บาท ต่อเดือน

วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้านสมัยนี้ก็จะใช้วิธีการไปเลือกตั้งผู้ที่จะไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งได้ต้องมีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์เท่านั้นจึงจะไปเลือกตั้งได้โดยจะมีผู้สมัครลงแข่งขันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและผู้สมัครนั้นเต็มใจที่จะสมัครเองไม่ใช่คนในหมู่บ้านเลือกเหมือนสมัยก่อน หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านก็ไม่แตกต่างกัน

คุณตาธัมฤทธิ์ อ้นเหลือง บอกว่า ความเป็นอยู่ที่ดี แต่ถ้าเป็นไปได้พ่อใหญ่ไม่อยากจะให้คนที่จะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องลงทุนในการหาเสียงมากขนาดนี้อยากให้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ทำ

ให้ผู้อื่นยอมรับในตัวให้ได้ ไม่ใช่ใช้เงินการซื้อเสียงเพื่อให้ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน บางครั้งได้เป็นแล้วแต่มีบางคนไม่ยอมรับการบริหารงานของเราจะไม่เสียดังที่เราตั้งใจไว้ แล้วพอใหญ่ก็พูดอีกกว่าที่จริงแล้วถ้าเลือกผู้ใหญ่บ้านเหมือนสมัยก่อนก็จะดีนะเพราะเป็นการเลือกที่ทุกคนเห็นชอบด้วยและเราก็ภูมิใจที่คนอื่นเห็นว่าเราดี

ทุกวันนี้การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านทำให้ชุมชนแตกแยก แบ่งเป็นกลุ่มเป็นก้อน สองฝักสองฝ่าย มีการต่อสู้กันด้วยการใช้เงินเพื่อซื้อคะแนนเสียง ฝ่ายใดจ่ายมากฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ชนะและส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายของรัฐบาล

9.2 คาแสง (กำนัน)

คาแสง คือ กำนัน กำนันจะมีพร้อมกันกับขุนกวน คุณสมบัติของคาแสงจะต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าขุนกวน เพราะคาแสงจะปกครองดูแลประชากรระดับตำบล แต่ขุนกวนปกครองเฉพาะระดับหมู่บ้าน ผู้ที่เป็นคาแสงจะต้องมีพาหนะ คือ ม้า การเลือกคาแสงก็จะเรียกให้ผู้ใหญ่บ้านมาประชุมกันแล้วเสนอว่าจะให้ใครเป็นคาแสง คือ ก่อนที่จะมาเป็นคาแสงจะต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อนระยะเวลาในการทำหน้าที่ของคาแสงจะเกษียณอายุราชการเมื่อครบ 60 ปี สำหรับค่าตอบแทนของคาแสงก็มากกว่าขุนกวน การปกครองของคาแสงจะใช้หลักของประชาธิปไตย คือ จะถือเอาเสียงข้างมากในการตัดสินใจทำงานอะไร ถ้าลูกบ้านไม่เห็นชอบในสิ่งที่จะทำก็จะไม่ทำทุกครั้งที่จะทำงานอะไร ก็จะเรียกให้ลูกบ้านมาประชุมปรึกษาหารือกันก่อน การปกครองของคาแสงในสมัยนั้นประชาชนในตำบลศรีฐานก็อยู่กันอย่างมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่อบอุ่น มีความรักใคร่กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2450 ก็เปลี่ยนจากคาแสงมาเป็นกำนัน เพราะคาแสงเป็นภาษาลาว เมื่อมาอยู่ในประเทศไทยก็ต้องเปลี่ยนชื่อตามที่ประเทศไทยเรียกซึ่งประเทศไทยเรียกว่า กำนัน

จนมาถึงปัจจุบันนี้ระยะเวลาการทำงานของกำนันก็ยังถึงอายุครบ 60 ปี เหมือนเดิม แต่ค่าตอบแทนปัจจุบันนี้กำนันได้เดือนละประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน การปกครองก็ใช้หลักของประชาธิปไตยเหมือนเดิมแต่ความเป็นอยู่ของลูกบ้านก็ไม่ได้มีความสุขเท่าไร เพราะกำนันดูแลไม่ทั่วถึง

ปัจจุบันนี้หมู่บ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมากมีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในหมู่บ้าน มีทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดีกำนันอาจจะดูแลไม่ทั่วถึงกันทำให้หมู่บ้านไม่มีความสุขเท่าไร ปัจจุบันนี้การเลือกกำนันก็ใช้วิธีการไปเลือกตั้ง ผู้ที่สามารถจะไปเลือกตั้งได้นั้นจะต้องมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ผู้ที่จะสมัครเป็นกำนันไม่จำเป็นว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อนทุกคน มีสิทธิ์ที่จะสมัครได้ ขอให้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม รักประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำ สามารถปกครองให้คนในชุมชนมีความสุข และต้องประพฤติตนให้ผู้อื่นนับถือ ปัจจุบันนี้สามารถเอากำนันออกจากตำแหน่งได้ถ้ากำนันมีความผิด โดยการที่ตำรายชื่อของคนในหมู่บ้าน รายชื่อนั้นจะต้องเกินครึ่งของจำนวนประชากรถึงจะเอากำนันออกได้ การปกครองของกำนันปัจจุบันนี้ก็ดีแต่อาจไม่ทั่วถึง เพราะหมู่บ้านเราเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่กำนันคนเดียวก็คงดูแลได้ไม่ทั่วถึงเหมือนแต่ก่อน แต่ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านก็มีความสุข

9.3 ขุนศรี

ขุนศรีก็คือนายพรานที่มาพร้อมกับผู้คนที่ยอพยพมาจากประเทศลาว ขุนศรีจะเป็นคนที่ออกไปล่าสัตว์หาของป่ามาแจกจ่ายให้คนในหมู่บ้านกิน ขุนศรีคือคนที่พาชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านศรีฐานนี้ ขุนศรีจะดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ถ้าลูกบ้านมีความเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือ การปกครองดูแลของขุนศรีจะดูแลคนทั้งหมู่บ้าน ผู้คนในหมู่บ้านจะเชื่อถือขุนศรีมากถ้าขุนศรีให้ทำงานอะไรก็จะทำตาม ขุนศรีจะเป็นที่รักของคนในชุมชนมาก การปกครองของขุนศรีทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข อยู่อย่างพอเพียงพึ่งพาตนเอง ขุนศรีจะเป็นคนที่กล้าทำในสิ่งที่แปลก ๆ สิ่งที่คนอื่นไม่ทำ เป็นคนที่มีจิตใจเด็ดเดี่ยว มีคุณสมบัติเป็นผู้นำที่ดีเยี่ยม

คุณดาสมบัติ อ้นเหนือ ก็พูดว่าถ้าผู้ใหญ่บ้านท่านปัจจุบันนี้ทำได้เหมือนขุนศรีก็จะดีจะเป็นที่รักของทุก ๆ คน ในหมู่บ้านและความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านก็จะมีแต่ความสุข ความอบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน

การเปลี่ยนแปลงทางการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐาน

ด้านการบริโภค

1. เรื่องการทำมาหากิน

สมัยก่อนการทำมาหากิน ก็คือ หากินเองไม่ได้ซื้อหาไปหาปลากินเอง ไม่ได้ซื้อถ้าอยากกินก็ชวนกันไปหากิน โดยการไปเอาเหาะ ไปต้มมอง อาหารประเภทเห็ดก็ไปเก็บตามทุ่ง ตามดงต่าง ๆ ไปเก็บเห็ดบางที่ก็ได้หน่อไม้มาด้วย ต่อมาเริ่มมีการซื้อขายเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2524 เพราะเศรษฐกิจเริ่มมีการขยายตัวขึ้น คนเริ่มไม่อยากปลูกผัก ปลูกผลไม้ เพราะการซื้อมันสะดวก ไม่ได้เสียเวลาปลูกทำให้คนเราเกิดการมั่งง่าย ขึ้นก็เลยขึ้นทันตาเห็นเลยทีเดียวนะ

พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยง พูดว่า หากทุกคนคิดว่าการซื้อผักครั้งละ 1-2 บาท ไปเรื่อย ๆ เพราะราคามันถูกได้เยอะด้วยไม่ต้องปลูกให้เสียเวลาใน ปีหนึ่งๆ แต่ละครอบครัวจะต้องเสียเงินไปกับการซื้อผักปีละ 500-600 บาทเลยทีเดียวนะ หรืออาจมากกว่านั้น แทนที่จะเอาเงินที่ซื้อผักไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นกว่านี้ พืชผักใครก็ปลูกได้มันไม่ได้เสียเวลาอะไรมากมาย แล้วยังได้พืชผักที่ปลอดสารพิษเก็บไว้กินในครอบครัว จะปลูกผักอะไรก็ได้ที่อยากปลูกผักที่ซื้อจากตลาดมีแต่สารเคมีถ้าเรากินไปนานกินในระยะยาวอาจทำให้มีสารพิษสารเคมีตกค้างในร่างกายและเป็นบ่อเกิดของโรคร้ายไข้เจ็บตามมาได้และถ้าเราปลูกพืชผักสวนครัวกินก็ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้อีกด้วย

ทุกวันนี้การทำมาหากิน ไม่นิยมปลูกผักกินเอง ไม่นิยมเลี้ยงไก่ไว้เอง ปลาตามบึงตามหนองก็มีน้อยลง เพราะชาวบ้านมักไปเอาปลามาขาย เมื่อได้ปลามากไม่รู้จักคำว่าพอเพียง มีแต่ฟุ่มเฟือย หน่อไม้ก็มีน้อยลง เห็ดก็หายาก เพราะสมัยนี้ป่ามันมีน้อยลง ปัจจุบันผักหรือข้าวของต่าง ๆ มันแพง ทุกวันนี้ข้าวกิโลกั่มละ 30 บาท บางครอบครัวก็ต้องซื้อข้าวกิน ผักผลไม้ก็แพง

2. การเห็ดเพื่อกิน

สมัยก่อนทำอะไรก็เพื่อกิน ไม่นิยมนำไปขายส่วนใหญ่มีอะไรก็แลกเปลี่ยนกันซึ่งกันและกัน บ้านใครมีผักมีปลาทำอะไรก็เอาไปแบ่งกัน บ้านไหนมีก็ขอแลกของมีมาก่อน เห็ดเพื่อกิน แบ่งปันกัน ไม่มีใครหวง หากินสมัยก่อนไม่ลำบาก ปลุกผัก ปลุกผลไม้ ตามข้างบ้านก็ได้กิน หรือตามไร่ ตามสวน ทำอะไรก็มีอุปสรรค การเห็ดอยู่เห็ดกินเริ่มมีมาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่บรรพบุรุษ ตั้งแต่พ่อแต่แม่ การทำมาหากินก็ยังหายไป แต่ก็ยังเหลืออยู่เพราะเริ่มมีการเห็ดเพื่อขายขึ้นมา

การเห็ดเพื่อขายเริ่มมีมาในพ.ศ.2510 วิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนแต่อดีต อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ อยู่แบบเห็ดเพื่อเห็ดแก่กัน ทำอะไรก็เพื่อปากเพื่อท้อง กินเพื่ออยู่ไม่ได้อยู่เพื่อกิน ไม่ได้ทำอะไรเกินไป ทำเพียงพอดีกิน ดูสภาพครอบครัวว่า ครอบครัวนั้นมีสมาชิกมากน้อยแค่ไหน

ในปัจจุบัน การเห็ดเพื่อกินมีน้อย มีแต่เห็ดเพื่อขายเพื่ออยากได้เงินมาซื้อของที่เรอยากได้ ทุกวันนี้ทำอะไรก็ขายเป็นเงิน ถ้าปลุกผัก ปลุกข้าว ต้องปลุกเพื่อขายเป็นส่วนมาก เพราะว่าต้องการปัจจัยนั้นก็คือเงิน ทุกวันนี้เงินเป็นสิ่งสำคัญกว่าทุกอย่าง การมีความสุขบางครอบครัวก็ต้องมีเงินเป็นตัวตั้ง เพื่อให้มีความสุข แต่จะมีน้อยที่จะอบอุ่น เพราะมีหนี้สิน

การหาอาหาร

สมัยก่อนการหาปู หาปลา ก็ไปลงด่อน ลงด่อนก็จะมีหลายวิธี ก็จะมีการด่อนโพง ด่อนห้วย ด่อนขึ้นห้อง ด่อนนา ด่อนตามน้ำไหล อุปกรณ์ในการลงด่อนก็จะมีเชือก ผีอกทำมาจากไม้ไผ่ก็จะนำไม้ไผ่มาทำเป็นร้ว ถ้าเราไปด่อนที่โพง ก็จะทำร้วห่าง ๆ เพราะว่าน้ำไหลแรง และอาศัยกินปลาใหญ่ เครื่องดักเอาปลาก็จะมีไม้ไผ่และเครื่องไม้ จะใช้เป็นเส้นใหญ่ ๆ เพราะเวลามักจะได้แน่น ๆ แต่ก่อนปูเม็งซึ่งท่านอาศัยอยู่ในวัดศรีฐานใน ท่านได้เป็นคนพาทำ ก็จะมีหลายคนที่ทำเป็นและถ้าเราไปลงด่อนตามคันนา หนองนา เราก็จะใช้ร้วเล็ก ๆ เพราะน้ำไหลไม่แรงและก็จะกินปลาเล็ก ปลาน้อย เช่นปลาจิ๋ว ปลาสร้อย พ่อใหญ่สุทศน์บอกว่า เครื่องดักปลาก็จะมีไซ มีลอบ มีตุ้ม มีลอบขึ้น ลอบนอน มี 2 งา มีงาขึ้นกลาง และเครื่องมือทุกวันนี้ดีกว่า เพราะเทคโนโลยีทำออกมาให้คนใช้ทำให้สะดวกสบายในการหาปลา สิ่งที่จะนำมาดักทอดก็เชือกในลอนและการทำลอบก็จะใช้เชือกทำ แต่ก่อนเขาถักเชือกเป็นคาข่าย ทำคล้าย ๆ กับแห เอามาหุ้มโคลง ลักษณะก็จะคล้าย ๆ กับแพเขียว แต่ว่าตาหรือช่องก็จะห่างตั้งแต่ขนาดหลวมนิ้วมือ จนหลวมกำปั้น ขนาดมันก็จะแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะที่เราจะใช้งานพ่อใหญ่บอกว่าปลาสมัยก่อนจะเยอะ เพราะหาмаกินในแต่ละมือ หากินไปวัน ๆ ไม่ได้หาเอาไปขาย เพราะคนแต่ก่อนจะไม่ค่อยซื้อกิน จะไปหากินมากกว่าไปซื้อ เพราะหลังจากทำไร่นาก็ไม่ได้ทำอะไร เพื่อเป็นการหารายได้เข้าครอบครัว เพราะภาระหนี้สินไม่มี พ่อบ้านก็จะรับหน้าที่ไปหากินไปใส่ด่อนไปเอาเหาะไปดักแพ และในการหากินก็หาพอได้กิน แล้วเอามาแบ่งปันญาติพี่น้องกินและแม่บ้านก็ทำความสะอาดบ้านเลี้ยงลูกทำอะไรอยู่กับบ้าน พ่อใหญ่บอกว่า เวลาที่ไปลงด่อนก็คือเราเอาเหยื่อไปกั้นทางน้ำไหลเวลาน้ำไหล ปลา ก็จะ

ไหลตามน้ำปลา ก็จะติดอยู่กับเหือก เช่น พอถึงฤดูหน้าแล้ง น้ำก็จะลดปลา ก็จะกลับวัง ก็เอาเหือกไปดอง เอาปลา พ่อใหญ่ก็บอกว่านั้นละอนาคตต้องทำแหล่งเรียนรู้ว่าสิ่งที่เห็นคือ ลอบ สิ่งนี้คือไซ ลูกหลานจึงจะรู้ ไซใหญ่อยู่ที่โรงสีพ่อใหญ่พจน์ เวลาเราไปนาไปไร่เราก็เอาแต่ข้าวไปแล้วเราก็ไปหาอาหารกิน ข้างหน้า เราก็ไปหากินในป่า หากินตามหนอง ตามโพง อาหารในป่าก็จะเป็นพวกผัก ผลไม้ เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักกระโดน ผักกระเดา ผักเม็ก ผักต้ว ผักขี้เหล็ก นอกจากนี้ก็จะมีบักเฒ่า ลักเล็บแมว บักกล้วยน้ำ บักหวดข่า บักหว้า บักแขว บักแขว บักส้มมอ ของพวกนี้ก็จะกินตามฤดูที่เกิด เช่น ในช่วงระหว่างฤดูฝนก็จะมีหน่อไม้ เห็ด ผักขี้เหล็ก ผักเม็ก ผักต้ว บักเฒ่า บักกล้วยน้ำ และที่เกิดในช่วงระหว่างฤดูหน้าแล้งก็จะมีลักเล็บแมว บักหวดข่า บักหว้า บักแขว บักแขว บักส้มมอ และผักที่หากินได้ตลอดปีก็จะเป็นผักกระโดนและสิ่งที่หาได้จากป่าอีกอย่างคือ พวกแมงก็จะมีแมงกูดจี แมงกัโป่ม แง้ แมงพวกนี้ก็จะใช้เสียบขูดเอาและก็มีด้กัแตน แมงกัซอน และไข่มดแดง และถ้าหากินตามหนองตามโพง ก็จะเป็นพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ก็จะหากินได้ตลอดปี

พ่อใหญ่ผู้ต้นบอกว่า ป่าในอดีตก็เหมือนกับซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่ ก็คือปัจจัย 4 อย่างที่มนุษย์ต้องการก็จะมีที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ทุกสิ่งทุกอย่างในป่ามีความสำคัญต่อมนุษย์และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ต้องการก็จะอยู่ในป่าและที่สำคัญคือถ้าเราเข้าไปหาของในป่าเราจะไม่เสียเงินไปซื้อมา แต่ถ้าเราเข้าซูเปอร์มาร์เก็ตเราจะต้องเสียเงินซื้อมาจึงจะได้ของสิ่งนั้น เขาเป็นว่า ยกตัวอย่าง เช่นในการที่เราไปหาเห็ดมาทำอาหารเราก็จะมีการทดลองไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีผู้เสียชีวิตจากการกินเห็ดชนิดนั้น จึงจะรู้ว่าเห็ดชนิดไหนกินได้ กินไม่ได้ การที่คนเราจะรู้ว่าสิ่งนี้กินได้ สิ่งนั้นกินไม่ได้ ก็เพราะบรรพบุรุษพาทำ แต่ก่อนป่าอุดมสมบูรณ์ก็มีตั้งแต่สัตว์ตัวเล็ก ๆ จนถึงตัวใหญ่ ๆ และเมื่อเข้าไปในป่าเราก็จะได้ทำอย่างที่เรต้องการ แต่ทุกวันนี้ป่าถูกทำลายหมด เพราะผู้คนพากันทำลายป่าโดยการไปตัดไม้แต่ไม่มีการปลูกทดแทน พ่อใหญ่บอกว่าแล้วแต่ประเภทที่เราจะไปหา เช่น ถ้าเราไปหาหน่อไม้เราก็จะเอาเสียบไป แต่เสียบก็สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น ขูดกูดจี ขูดกัโป่ม ขูดกะปู ขูดแง้ ถ้าเราเอามีดไต่ไปเราก็จะได้ผัก ผลไม้ ที่อยู่บนต้นสูง ๆ เราก็ไปฮานเอาลงมา เอามาแล้วไม่ได้เอาไปขาย หาแค่พอได้กิน

ทุกวันนี้ คนไม่ชอบไปหากินเพราะขี้เกียจ ชอบซื้อแพ่งเท่าไรก็ซื้อ ขี้เกียจไปหาเกิดความมั่งง่ายหาแต่ความสบายให้กับตัวเองมากเกินไป จนลืมคิดไปว่าบางอย่างเราก็สามารถหากินเองได้เราไม่ต้องไปซื้อเขา บางทีสิ่งที่เราซื้ออาจจะอยู่ในบ้านเราเองก็ได้ก็เท่ากับว่าซื้อของของตัวเองยกตัวอย่างเช่น ไข่มดแดงก็เขามาเอาอยู่ที่หน้าบ้านเรา แล้วเขาก็เอาไปขายที่ตลาดแล้วเราก็คอยากกินเราก็ซื้อเขาแพ่งเท่าไรก็ซื้อเพราะเราขี้เกียจไปหา นี่ก็เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้คนปัจจุบันนี้มีความทุกข์มากขึ้นแต่มันก็เป็นความทุกข์ที่เราสร้างขึ้นเองคนอื่นไม่ได้ทำมันเกินจากความมั่งง่ายของเราเองทั้งนั้น

สาโท

สมัยก่อนจะทำสาโทกิน คนแรกที่ทำคือ พ่อใหญ่ซอ เข้มเพชร เพราะท่านเป็นคนนำแป้งเหล้าเข้ามาขายในหมู่บ้าน แต่ตอนนี้ท่านได้เสียชีวิตแล้ว การสาโททำมาจาก ส่วนประกอบของสาโทก็จะมีแป้งเหล้าและข้าว แป้งเหล้าจะต้องไปซื้อมาจากหมู่บ้านเซซ่งเพราะทำไม่เป็น

วิธีการทำ ก็นำข้าวสารแต่ต้องเป็นข้าวสารเหนียวเท่านั้นแล้วนำมาแช่ทำเหมือนกับการนึ่งข้าวกินธรรมดาเราก็นำข้าวที่สุกแล้วมาวางใส่เสื่อ เพื่อต้องการให้ข้าวเย็นเร็วพอข้าวเย็นแล้วก็นำข้าวใส่ตะกร้าเพื่อนำข้าวไปล้าง ล้างด้วยน้ำสะอาดล้างไปจนกว่าข้าวจะหมดความเหนียว จากนั้นก็ร่อนให้ข้าวเสด็จน้ำแล้วนำมาเทใส่โหมม โหมมก็คือ ภาชนะสำหรับส่ายข้าว จากนั้นก็นำแป้งเหล้ามาบดให้ละเอียดแล้วก็โรยให้ทั่วข้าวแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน โดย แป้งเหล้า 1 ก้อน ต่อข้าวเหนียวที่เรานึ่งแล้วประมาณ 3 กิโลกรัม จากนั้นก็นำข้าวลงในไห โดยที่ไหไม่ได้เอาอะไรปิดปากไว้ แล้วปล่อยไว้มันก็จะเกิดน้ำของมันเองประมาณ 7-15 วันแต่ถ้าใครอยากได้รสชาติของสาโทที่เข้มข้น ก็ปล่อยสาโทอยู่ในไหนาน ๆ ไม่ต้องไปแตะต้อง จะเก็บไว้เป็นปีก็ได้ ไม่มีการบูดการเน่า เมื่อหมักสาโทได้ครบตามกำหนดเวลาแล้ว ก็นำสาโทมาผ่น้ำ โดยเติมน้ำสะอาดลงในไหกะพอประมาณแล้วก็ทิ้งไว้ 1 คืน จะเก็บไว้นานกว่านี้ไม่ได้เพราะถ้าได้ผ่านการผ่น้ำแล้วต้องรีบกินเพราะถ้าเก็บไว้นานมันจะเปรี้ยว แต่ถ้ายังไม่ได้ผ่น้ำเก็บไว้นาน ๆ ได้วิธีการดื่ม บางคนก็กรองเอาข้าวออกแล้วนำน้ำสาโทใส่กระติกน้ำไว้หรือกรอกใส่ขวดน้ำไว้ กินในเวลาที่มีบุญมีงาน หรือมีการลงแขก แต่บางงานเขาก็ไม่ทำเขาจะซื้อเขาก็จะไปซื้อกับพ่อใหญ่ซอขวดละ 5 บาท แต่ถ้าทุกวันนี้ก็จะประมาณ 50 บาท แล้วเขาก็จะทำกินตอนทำไร่ทำนา ทำไว้ให้ผู้ที่มาลงแขกกิน แล้วก็ทำไว้ให้ลูกหลานกินตอนที่ลูกหลานกลับมาจากกรุงเทพ

พ่อใหญ่สุทัศน์ วันเที่ยงเล่าว่า สาโทมีมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ พูดจบ พ่อใหญ่บอกว่า เคี้ยวจะเล่านิทานปรัมปราเกี่ยวกับสาโทให้ฟัง นิทานมีอยู่ว่า “ในป่าแห่งหนึ่งมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งตายแล้วเน่าแล้วมีโพรงมีหลุมอยู่ระหว่างต้น เวลาฝนตกมาน้ำฝนก็จะขังอยู่ในหลุมขังอยู่ในโพรงต้นไม้ เวลาที่นกมันคาบผลไม้ คาบข้าว คาบผัก คาบหญ้า ไปให้ลูกมันกิน มันก็จะมีอาการมันเมากินแล้วตีกันหยอกกันหม่วนอยู่แถว ๆ นั้น แล้วถึงก็ไปกินแล้วก็เดินเซหน้าเซหลัง เดินหม่วนอยู่แถว ๆ นั้น นายพรานที่สอดแนมอยู่หลายวันก็ได้ไปลองกินดูและมีอาการเหมือนกับนกและถึงนายพรานคิดใจก็เลยนำไปถวายแด่พญา พญา กินแล้วก็เป็นเหมือนกันคิดใจหม่วนอยากจะพูด อยากจะคุย อยากจะเล่นสนุก ก็เลยไปเอาสูตรไปเอาตำรา มาทำกินและก็มีมาเรื่อย ๆ จนถึงทุกวันนี้ ”

สาโทถ้ากินมากก็จะมีโทษต่อสุขภาพ พ่อใหญ่บอกว่ามีน้อยคนที่จะกินสาโทแล้วจะเป็นโรค เพราะคิริของสาโทมีน้อย ถ้าเปรียบกับปัจจุบันเหล้า 40 ดีกรี สาโทประมาณ 15-20 ดีกรี พ่อใหญ่บอกว่าถ้ากินน้อยก็จะช่วยให้เจริญอาหาร ทำให้อยากกินข้าว กินข้าวแล้วอรรถไม่อายอึดเร็ว สาโทไม่ใช่มีแต่โทษ ประโยชน์ของสาโทก็มี ในทุกวันนี้ ในการทำสาโทก็จะมีพวกหัวใส่น้ำสารโพรคอลล มาผสมในสาโท เพื่อต้องการได้ปริมาณมาก ๆ โดยใส่สารโพรคอลลลงไปแล้วเติมน้ำเข้าไปเยอะ ๆ พวกเขาก็จะได้กำไรมาก

ผลที่ได้จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม

ผลจากการศึกษา ความเป็นมาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์และผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม ทีมวิจัยและอาสาสมัครเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสรุปร่วมกันได้ดังนี้

สภาพพื้นที่โดยรวมของหมู่บ้านศรีฐานมีพื้นที่ทั้งหมด 17,601 ไร่ แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2,286 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 15,101 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 69 ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำ 145 ไร่ สภาพดินโดยรวมเป็นดินทราย มีลำน้ำโพลงไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล แต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตรชนิดพืชที่ปลูกส่วนมากจะปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่และปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกข้าวโพด ปลูกแดงโม

ความเป็นมาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบ้านศรีฐาน เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยการรวมกันของสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 30 ครอบครัว มี คุณพ่อสุทัศน์ วันเที่ยง อายุ 59 ปี เป็นประธาน โดยประวัติของพ่อสุทัศน์ วันเที่ยง คร่าวๆ คือ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 128/1 หมู่ 2 บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร การศึกษาจบม.3 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอป่าดัว พ่อสุทัศน์ มีลูก 3 คนกับนางนุ้ม วันเที่ยง แต่งงานตอนอายุ 23 ปี ในปี พ.ศ. 2516 มีความสนใจปลูกผักสวนครัว ตั้งแต่อายุ 17 -18 ปี ปลูกผักกาด หัวหอม กระเทียม ให้เมียนำไปขายให้ เมื่อก่อนปลูกผักใช้ปุ๋ยเคมี เริ่มใช้ปุ๋ยเคมีตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2537 แต่พอมาช่วง พ.ศ. 2538 คุณโจน จันได ได้ชักชวนทำเกษตรอินทรีย์โดยพาไปรู้จักกับกลุ่มนาโส ซึ่งได้พูดเรื่องสารพิษ สารเคมี ทางเกษตรที่มีผลกระทบต่อร่างกายของเรา และผลกระทบต่อธรรมชาติ ความคิดในตอนนั้นเริ่มสนใจ ยิ่ง คุณโจน จันได ได้เปรียบเทียบว่าคนบ้านศรีฐานทำไมถึงมีแต่ผู้เฒ่า คนวัยทำงานก็มีแต่โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น พวกโรคเบาหวาน โรคมะเร็ง และก็ตายก่อนวัยอันสมควรพร้อม โดยชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ว่า ทำไมคนป่วยไปโรงพยาบาลมีแต่เพิ่มขึ้นไม่ลดลง ซึ่งผลทั้งหมดก็เกิดจากการกินของเรา หลังจากที่ได้ฟังคุณโจนเล่าให้ฟังแล้ว ก็เริ่มมีความศรัทธาในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ทางออกของเกษตรกร และพิษภัยของสารเคมี ปี พ.ศ. 2538 จึงเริ่มทดลองทำเป็นปีแรก โดยทดลองทำในแปลงนา ไม่ไถนา ทำเป็นนาหว่านช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2538 ไม่ได้ปรับปรุงดินเลย ไม่ได้ไถกลบตอฟางข้าว ข้าวแตกกอ 30 ต้นต่อกอ ต้นข้าวมีระยะห่างหลาย คิดว่าเป็นเพราะนก หนู มากิน ซึ่งก็ได้ผลผลิตน้อย ต่อมาปี พ.ศ. 2539 หลังเก็บเกี่ยวไถกลบฟางข้าว ปลูกพืชหลังนา เช่น พัก แพงงา ถั่ว ข้าวโพด แดงไทย พืชตระกูลถั่วทุกชนิด จนกระทั่ง พ.ศ. 2542 คุณโจน จันได ได้ชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ เป็นโครงการรับรองการทำเกษตรอินทรีย์แบบมีมาตรฐานสากล โดยมีนักส่งเสริมมาตรวจแปลง และปี พ.ศ. 2547 ได้เข้าร่วมการอบรมอยู่วัดสวนธรรมร่วมใจหลักสูตรสังฆกรรมชีวิต การฟังตนเอง การทำนา สวน ทำสบู่ ทำยาสระผม ทำน้ำยาล้างจานโดยคุณแม่ราตรี คุณแม่ทักษะในวัดสวนธรรมร่วมใจ จากที่ได้เข้ากลุ่มเกษตรอินทรีย์นาโส ได้ไปดูงานที่ภาคใต้ พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ซึ่ง

เป็นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ภาคใต้ ในการไปจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ไปศึกษาดูงาน หลังผ่านการอบรม ก็มีความรู้เพิ่มขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น เป็นที่รู้จักของคนมากขึ้น ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานหลายที่ และได้นำความรู้และเทคนิคต่าง ๆ มาทดลองปฏิบัติ จากที่มีความคิดว่า อยากรวย อยากมีเงิน ถึงขนาดกับประกอบอาชีพขายตรงกับแอมเวย์ ประกันชีวิต รับเหมาเจาะบาดาล รับเป็นช่างไม้ ทำเฟอร์นิเจอร์ทำทุกอย่าง เพราะอยากให้ได้เงิน แต่พอทำก็ได้เงินไม่พอใช้ จะรวยก็ไม่รวย พอเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ เริ่มปลูกอยู่ ปลูกกิน จากที่เคยซื้อกิน เช่น ถั่วลิสง ตะไคร้ ผักต่าง ๆ ก็ไม่ได้ซื้อ ใช้จ่ายลดลงไปมาก สุขภาพเริ่มดีขึ้น จากเมื่อก่อนไม่ค่อยสบาย มีอาการหน้ามืด วิงเวียนก็หายไป รายได้ครอบคลุมมาจากการขายข้าวและผลผลิตในแปลงนา และมาจากการรับจ้างในชุมชน ซึ่งตั้งแต่มาทำเกษตรอินทรีย์ทำให้มีเงินเก็บถึงแม้ว่าจะไม่รวย แต่ก็ไม่มีหนี้สิน แนวทางเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแต่สอนให้ทำเท่านั้น แต่ยังสอนให้ได้คิดนำว่า การทำงานอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนตนเองแม้ไม่มีรายได้มากมาย แต่รายจ่ายก็ไม่เยอะเหมือนในเมืองใหญ่ ก็สามารถอยู่ได้ มีเงินเก็บ และแปลงนาทุกวันนี้หลังจากผ่านการทำอินทรีย์มาหลายปี ไม่ได้ลงทุนอะไรอีกมาก ใช้จ่ายส่วนมากก็จะเป็นค่าเล่าเรียนของลูกหลาน และพวกเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่างที่ไม่สามารถผลิตได้เอง เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ภาษีสังคมรายได้จากแปลงเกษตรก็สามารถจุนเจือได้ สิ่งที่คาดหวังคือเรื่องสุขภาพคนในครอบครัว สัตว์เลี้ยง สิ่งแวดล้อมไม่มีสารเคมีตกค้าง ไม่ได้กินอาหารที่มีสารเคมี อย่างเช่น ป่าไม้อนุรักษ์ไว้ คนต้องพึ่งปัจจัย 4 อาหาร ยารักษาโรค อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม สระที่ขุดไว้ไม่ได้ใช้ประโยชน์เฉพาะเลี้ยงปลา แต่สามารถเอาน้ำมาใช้ในการเกษตรได้ ป่าไม้พอสุกต้นคาดหวังเอาไว้ให้ลูกหลานต่อไปในวันข้างหน้า เป็นเชื้อเพลิง เป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งอาหาร พอสุกต้นมีดินอยู่ 2 แปลง แปลงที่ 1 มี 12 ไร่ แบ่งเป็นที่นา 6 ไร่ สระน้ำ 1 ไร่ ที่พัก สวนครัว 1 ไร่ ป่าหัวไร่ ปลาย 4 ไร่ แปลงที่ 2 พื้นที่ 7 ไร่ ทำนา 4 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ สภาพที่ก็เป็นที่ลุ่ม หน้าแล้งเลี้ยงวัว สิ่งที่ได้เรียนรู้ตลอดมาคือการทำเกษตรหลังนา ทำได้กิน ปลูกพืชผสมผสาน พืชที่เหมาะสมกับหน้าแล้งและสภาพดิน เรื่องทำปุ๋ยหมัก (การทำปุ๋ยหมักไม่มีสูตรที่ตายตัว) เรื่องปุ๋ยสกัดจากปลา เรื่องปุ๋ยน้ำสกัดจากพืช ผลไม้ น้ำหมัก เรื่องปลูกพืช ผลไม้ ทำสวนผสม เรื่องปลูกเห็ดขอนขาว เห็ดอบ เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ดฟาง ปลูกกับพื้น เรื่องตัดคอนกิ้งไม้ เรื่องเพาะเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ หลังจากที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์รู้สึกดีใจ ภูมิใจมากที่ได้มาทำเกษตรอินทรีย์ และคิดว่าเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสานคือทางออกของชีวิต ครอบครัว เสียใจ คือ ได้มารู้จักเส้นทางนี้ช้าเกินไป แนวคิดที่ได้มาตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็เกิดจากที่คุณโจน จันได ได้ชักชวนเพื่อนๆ ชักชวนผู้ที่สนใจอยากทำ สาเหตุเกิดจากปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามาทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้เครื่องจักร เช่น รถไถนา รถดำนา รถเกี่ยวข้าว ไม่ใช่แรงงานคน มีการใช้สารเคมีในการปราบศัตรูพืช ปราบวัชพืชแทนการถอนหรือการดายหญ้าเพราะคิดว่าได้ผลรวดเร็วทันใจ ทำให้ชุมชนกลับกลายมาเป็นสังคมเกษตรกรรมสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อขายโดยใช้สารเคมีเร่งการเจริญเติบโตของพืชผลทางการเกษตรซึ่งมีราคาแพงทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใช้สารเคมี และข่าแมลงฉีดพ่นทำให้มีความสดสวยงามน่าซื้อ นำรับประทานโดยไม่คำนึงถึงผู้บริโภค ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย

สิ่งแวดล้อมและชุมชนในระยะยาวซึ่งสาเหตุต่าง ๆ ก็เกิดจากสิ่งตกค้างของสารพิษในธรรมชาติ เลยเป็นสาเหตุที่มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยการนำของคุณโจน จันได และมีผู้มาร่วมกลุ่มเริ่มแรก 30 ครอบครัว

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1. เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่เป็นเอกเทศของชาวบ้านที่ทำเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการทำเกษตรอินทรีย์
3. เพื่อต่อรองราคากับตลาดภายนอกที่แน่นอน คงเส้นคงวา
4. เพื่อสร้างสุขภาพอนามัยที่ดี ปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องมาจากการบริโภค
5. เพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชน

งบประมาณในการดำเนินงาน จากการสนับสนุนของรัฐบาล จำนวน 70,000 บาท

แนวคิดหลักในการดำเนินการ คือ ทำเกษตรอินทรีย์ทุกอย่างที่ปลูก

กิจกรรมที่กลุ่มร่วมกันดำเนินการ ได้แก่

1. จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านศรีฐาน
2. การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าเป็น วิสาหกิจชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
3. จัดตั้งโรงสีชุมชน
4. จัดตั้งปั้มน้ำมันชุมชน
5. การลงแขกค่านา เกี่ยวข้าว เพื่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม
6. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ประชุม) ของกลุ่มสมาชิก

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ คือ

1. ทำให้สมาชิกของกลุ่มมีสุขภาพอนามัยดี
2. สิ่งแวดล้อมในชุมชนดี
3. ลดต้นทุนในการทำการเกษตร
4. มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น

ความคาดหวังสูงสุดของกลุ่ม คือ “สิ่งแวดล้อมดี สุขภาพดี”

ความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ก่อนเข้ามาทำการเกษตรอินทรีย์ มีการทำการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมีในการกำจัด และปราบศัตรูพืช มีค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรสูง ต้องไปขยืมเงินทุน จาก ธ.ก.ส. กองทุนหมู่บ้าน หรือสถาบันการเงินต่างๆ ทำให้เกิดหนี้สิน และนอกจากนั้นยังทำให้ดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชไม่งาม น้ำในนาก็มีสารพิษตกค้าง สืบเนื่องจากการที่ปลาแม่น้ำไหลตามตัว และเน่าตาย อากาศก็มีมลพิษจากการฉีดพ่นสารเคมี สุขภาพร่างกายของของคนที่เจ็บป่วยบ่อย

หลังจากได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้รับการอบรมการทำเกษตรอินทรีย์ ทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก น้ำยาชีวภาพ ทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก หนี้สินที่เคยมีก็ลดลง และบางรายก็หมดไป ทำให้มีเงินเหลือออม สภาพแวดล้อม ทั้งทางน้ำ ทางดิน ทางอากาศก็ดีขึ้น

เกษตรกรมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดีขึ้นซึ่ง ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้เพิ่มจำนวนเป็น 70 ครอบครัว ความคิดเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีดังนี้ การทำเกษตรอินทรีย์ช่วยลดต้นทุนการผลิต มีรายได้จากการขายผลผลิตมากขึ้น ได้ผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น ได้ผลผลิตที่ปลอดสารเคมีไม่มีสารตกค้าง สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีเงินออมในครอบครัว ช่วยรักษาสภาพดินทำให้ดินไม่เสื่อมสภาพ ช่วยลดมลพิษทางอากาศ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เพราะได้บริโภคพืชผักผลไม้ที่ปลอดสารเคมี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ คือ

1. การทำการเกษตรอินทรีย์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำรงชีวิตของเกษตรกรไทยที่เป็นไปได้ในทุกด้าน จึงอยากให้ทุกคนเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น
2. ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์สามารถนำไปแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ ได้มากมายและจะสามารถเพิ่มรายได้ ได้มากขึ้นถ้ามีการนำเอาผลผลิตที่ได้ไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขาย
3. อยากให้เกษตรกรสนใจมาทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้นจะช่วยลดรายจ่ายในการทำเกษตรและยังทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย
4. อยากให้ทำปุ๋ยชีวภาพจำหน่ายในหมู่บ้านหรือไม่ก็ให้เปิดหลักสูตรทำปุ๋ยชีวภาพรูปแบบต่าง ๆ โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมด้วยและอยากให้มีส่วนผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน
5. อยากให้มีโครงการเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์เพื่อจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตอินทรีย์

ตารางแสดงการผลิตอินทรีย์ที่มีในแต่ละเดือนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

เดือน	ผลผลิตเกษตรอินทรีย์
มกราคม	กล้วย มะขาม หอม กระเทียม คื่นห้าน้ำ ผักกาด ผักชี ผักบุ้ง เถาบรรลือ อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด งาคั่ว งาขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หอมนาง ถั่วฝักยาว
กุมภาพันธ์	กล้วย มะขาม หอม กระเทียม คื่นห้าน้ำ ผักกาด ผักชี ผักบุ้ง เถาบรรลือ อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด งาคั่ว งาขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หอมนาง ถั่วลิสง ถั่วฝักยาว
มีนาคม	มันเทศ แดงโม กล้วย มะม่วง เผือก เถาบรรลือ อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร เถาบรรลือ มะละกอ พริก มะกรูด งาคั่ว งาขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หอมนาง
เมษายน	มันเทศ ถั่วลิสง แดงกวา แดงไทย ข้าวโพด แดงโม มะม่วง ถั่วฝักยาว พุทรา เถาบรรลือ

	อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง
พฤษภาคม	มันเทศ ถั่วลิสง แตงกวา แตงไทย ข้าวโพด แตงโม มะม่วง ถั่วฝักยาว เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร เสาวรส มะละกอ พริก มะกรูด มะนาว งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง หน่อไม้
มิถุนายน	ฟักทอง แตงกวา แตงไทย ข้าวโพด แตงโม ถั่วฝักยาว เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด มะนาว งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง หน่อไม้
กรกฎาคม	มะนาว มะกรูด ถั่วฝักยาว เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด มะนาว งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง หน่อไม้
สิงหาคม	ขนุน ฝรั่ง ถั่วฝักยาว เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด มะนาว งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง หน่อไม้
กันยายน	ขนุน ถั่วฝักยาว เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด มะนาว งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ย นาง
พฤศจิกายน	คะน้า ผักกาด ผักชี ผักบุ้ง เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง ถั่วฝักยาว
ธันวาคม	หอม กระเทียม คะน้า ผักกาด ผักชี ผักบุ้ง เสาวรส อ้อย มะพร้าว แก้วมังกร มะละกอ พริก มะกรูด งามคำ งามขาว จิง ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา สะระแหน่ ผักบุ้ง ใบเตย หนุ่ยนาง ถั่วฝักยาว มะขม

จากข้อมูลในตาราง พบว่า ผลผลิตอินทรีย์ของชุมชน ในแต่ละเดือนจะมีหลากหลายชนิด
ส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักสวนครัว และพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้รับประทานในครัวเรือน ซึ่งจะให้ผลผลิตตลอด
ทั้งปี และจะมีไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง ก่อด้วย ส่วนใหญ่เป็นพืชที่ทนแล้งได้ดี เป็นพืชท้องถิ่นที่ดูแลง่าย และ
เป็นที่สังเกตว่า การปลูกพืชส่วนใหญ่จะหมุนเวียนตามฤดูกาล และพบว่าจะมีการผลิตที่ซ้ำๆกัน ซึ่งเป็น
สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตอินทรีย์มีมาก จนขายไม่ได้ราคา เพราะพืชที่กลุ่มมีตลอดปี จะสามารถนำไป
ปรุงอาหารได้น้อย เพราะเป็นพืชผักจำพวกเครื่องเคียง เครื่องปรุง เช่น ข่า ตะไคร้ หอมต่างๆ และทาง
กลุ่มเองยังไม่มีช่องทางการพัฒนาตลาดเพื่อแปรรูปพืชผักเหล่านี้ ส่วนที่พบว่า ผลผลิตที่สามารถขายได้
ตลอดปี จะเป็นพืชผักที่สามารถนำไปปรุงอาหารได้หลากหลาย ทั้งแกง นึ่ง ผัด ซึ่งในชุมชนจะผลิตผัก

เหล่านี้ได้ในช่วงปลายฝนต้นหนาว เช่น ค่น้ำ กวางตุ้ง ถั่ว ส่วนผักพื้นบ้านอื่นๆ ก็จะมีตามฤดูกาล และในช่วงเวลาที่ชาวบ้านผลิตพืชได้มาก คือ หลังการเก็บเกี่ยว เนื่องจากมีที่ว่าง ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดเยอะ และค่อนข้างช้าๆกันในช่วงนี้ การจำหน่ายมีการขายทั้งในชุมชนศรีฐานและตลาดอำเภอป่าคิ้ว มีการนำไปขายหรือจัดแสดงตามนิทรรศการตามคำเชิญของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ ความหลากหลายของผลผลิตอินทรีย์จากการวิเคราะห์ของกลุ่มพบว่า ยังไม่มีความแปลกใหม่ ไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่นๆมากนัก ซึ่งทางกลุ่มมองว่าแนวทางที่จะสร้างความโดดเด่นให้กับผลผลิตอินทรีย์คือ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่า การทำให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มควบคู่ไปกับการทำหมอนจิต โดยวางแผนให้กลุ่มที่น่าจะเป็นต้นแบบคือ กลุ่มเยาวชนลูกหลาน เพราะในชุมชนศรีฐานมีเยาวชนวัยรุ่นในวัยเรียนอยู่เยอะ หากมีกิจกรรมเสริมให้กลุ่มเยาวชนได้ทำร่วมกัน นอกจากจะมีรายได้เพิ่มแล้ว ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลจากปัญหาเยาวชนที่เป็นปัญหาสังคมอยู่ทุกวันนี้ ซึ่งเยาวชนให้ความสนใจ แปรรูปผลผลิตที่มีมากในแต่ละฤดู การทำขนมจากข้าว ผลไม้ น้ำผลไม้ที่มีในชุมชน แรกเริ่มมีการทดลองทำและนำไปจำหน่ายในโรงเรียนศรีฐานกระจาย ตลาดนัดในหมู่บ้าน ร้านค้ากลุ่มออมทรัพย์ ทั้งนี้มีผู้รู้ในหมู่บ้านเข้าร่วมวางแผนและให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆรวมทั้งการหาช่องทางการตลาด

ตาราง แสดงค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จำนวน 30 ครอบครัว / ปี

ลำดับที่	รายจ่ายในการทำเกษตรอินทรีย์	จำนวนเงิน (บาท)	คิดเป็น(%)
1	ค่าน้ำมัน	86,000	12.6
2	ค่าจ้างแรงงาน	370,300	51.96
3	ค่าแกลบ	43,900	6.16
4	ค่าน้ำชลประทาน	2,400	0.33
5	ค่าถากน้ำตาล	14,650	2.05
6	ค่าปุ๋ยคอก	41,000	5.75
7	ค่าค้ายข้าว	28,000	3.92
8	ค่าจี้ปูน	47,000	6.59
9	ค่าจี้ไถ่	11,000	1.54
10	อื่น ๆ (ค่าเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ)	88,800	12.46
		712,680	100
รายจ่ายเฉลี่ยครอบครัว		23,751/ปี	

จากตารางจะเห็นว่า รายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ที่มากเป็นอันดับหนึ่ง คือเรื่องการจ้างแรงงาน เพราะแรงงานภาคการเกษตรลดน้อยลง ถูกหลานชาวนาเมื่อเรียนจบก็มักไปทำงานในเมือง อีกทั้งระบบการผลิตที่เปลี่ยนไป เช่น การเร่งรีบให้ทันต่อฤดูกาลจึงต้องจ้างแรงงาน (รีบทำรีบเสร็จ) การทำเกษตรที่เน้นการผลิตเพื่อให้ได้มากทำให้แรงงานในครอบครัวไม่พอ การทำเกษตรสมัยใหม่ที่ใช้เครื่องจักร ทำให้ต้องจ้างแรงงานเพิ่ม รวมไปถึงค่าน้ำมันและปัจจัยการผลิตอื่นๆ มีความจำเป็นต้องซื้อมาใช้ เพราะในชุมชนแม้จะมีแต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ ซึ่งทำให้เห็นว่า เกษตรกรมีต้นทุนสูง แม้จะบอกว่าทำเกษตรอินทรีย์ ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่ได้ลงทุนอะไรเลย เพียงแค่ปรับจากใช้สารเคมีมาใช้สารธรรมชาติซึ่งก็ยังต้องซื้อมาใช้อยู่ดี ซึ่งจากรายจ่ายด้านการเกษตรของกลุ่ม ทำให้ทางกลุ่มวิเคราะห์ว่า น่าจะมีแนวทางในการลดต้นทุน โดยเฉพาะค่าแรงงานและค่าปัจจัยการผลิตอื่นๆ จึงได้รวมกลุ่มกันทำงาน พลิกฟื้นการลงแขกในสมาชิกของกลุ่มๆ ละ 3-5 ครอบครัว การรวมกลุ่มจัดตั้งโรงสีข้าวขนาดเล็กเพื่อแปรรูปและนำแกลบ รำมาใช้เป็นส่วนผสมของปุ๋ยอินทรีย์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการคัดพันธุ์ข้าวและพืชผักพื้นบ้านจากผู้เฒ่าผู้แก่สู่เยาวชน ซึ่งทั้งหมดมีเป้าหมายที่การพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และการขยายผลไปสู่ชาวบ้านในชุมชน และมองว่าแม้ไม่สามารถแก้ไขปัญหารายจ่ายในภาคการเกษตรได้ทั้งหมด แต่น่าจะลดต้นทุนได้ในระดับหนึ่ง ส่วนสิ่งที่ชุมชนมองว่าเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมกลุ่ม คือความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การช่วยเหลือกันก่อให้เกิดความผูกพัน มีความเอื้ออาทรที่แนบแน่นขึ้น

ตาราง แสดง รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

ลำดับที่	รายได้จากการขายผลผลิตอินทรีย์	จำนวนเงิน (บาท)	คิดเป็น(%)
1	ข้าว	2,302,200	84.71
2	ยางพารา	270,000	9.93
3	มันสำปะหลัง	62,500	2.29
4	ผลไม้(มะม่วง,กล้วย,แดงโมล้าย,แดงไทย)	37,100	1.36
5	พืชผักสวนครัว	36,325	1.33
6	ข้าวโพด	5,500	0.20
7	งาคำ	2,000	0.07
8	อื่นๆ	2,000	0.07
รวมได้		2,717,640	100
รายได้เฉลี่ยครอบครัว		90,588/ปี	

จากข้อมูลในตารางข้างต้น พบว่า รายได้ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ส่วนใหญ่จะได้มาจากการจำหน่าย ข้าว ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน รองลงมาจะเป็นพืชไร่ ได้แก่ ยางพารา มันสำปะหลัง ผลไม้

และพืชผักสวนครัว ตามลำดับ ส่วนรายได้จากผลผลิตอื่นๆ ขึ้นอยู่กับฤดูกาล แต่จะเป็นรายได้ส่วนน้อย เพราะชาวบ้านมักมีไว้บริโภคมากกว่าขาย สำหรับข้าวนั้น คนในชุมชนยังขายในรูปของข้าวเปลือกเป็นส่วนใหญ่ และเป็นที่สังเกตว่า รายได้ส่วนใหญ่จะเป็นรายได้รายปีมากกว่ารายเดือนหรือรายวัน ตามอายุการเก็บเกี่ยวผลผลิต ปัจจุบันพบว่าแนวโน้มการผลิตพืชไร่พืชสวนสูงขึ้น เนื่องจากความจำเป็นด้านการครองชีพ โดยเฉพาะยางพารา มันสำปะหลัง ซึ่งคนในชุมชนมองว่ามีตลาดรองรับที่มารับซื้อในชุมชนและยังสามารถผลิตได้เกือบตลอดปี ในภาพรวมแม้จะมองว่าชุมชนให้ความตื่นตัวกับอันตรายของสารเคมี แต่ความจำเป็นด้านการครองชีพทำให้หลายครอบครัวในชุมชนต้องพึ่งสารเคมี แต่ก็เลือกที่จะใช้ในพืชที่ไม่ได้นำมารับประทาน เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา แม้จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้ต้นทุนซึ่งปัจจุบันพบว่า เกษตรกรมีความพยายามจะนำวัสดุธรรมชาติมาใช้ เพื่อแบ่งเบาจากการใช้สารเคมีอย่างเดียว แต่ก็พบว่า ความต้องการวัสดุธรรมชาติ เช่น แกลบ ละอองข้าว ขี้เถ้าอ้อย ทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว เพราะในชุมชนผลิตได้ไม่เพียงพอ ต้องหาซื้อจากแหล่งอื่น ถือเป็นจุดอ่อนของการทำเกษตรอินทรีย์อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความท้อถอย ทำให้หันกลับมาทำเกษตรแบบเคมี หรือ ทำแบบอินทรีย์เคมี

หากพิจารณารายได้จากภาคการเกษตร ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมุ่งทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ ราคาที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วนผลผลิตอื่นๆ ที่ใช้สำหรับบริโภคคนในชุมชนจะปลูกเพื่อพออยู่พอกิน โดยเฉพาะข้าว ที่มีหลายคนพูดว่า ยิ่งทำนามากก็ยิ่งขาดทุนมาก การขายผลผลิตปีละครั้งทำให้ไม่คุ้มทุน จึงทำให้คนในชุมชนมีแนวคิดที่จะทำเพื่อกินเท่านั้น อาจจะกล่าวได้ว่า การลดลงของพื้นที่อาหารมีแนวโน้มลดลง ในอนาคตอาจนำไปสู่การแย่งชิงอาหาร

ตาราง แสดงสรุปรายได้รวมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ : ครอบครัว : ปี

ลำดับที่	ที่มาของรายได้	จำนวนเงิน (บาท)	คิดเป็น(%)
1	จากการเกษตร	2,884,385	61.69
2	จากการรับจ้าง	253,000	5.41
3	จากการทำหัตถกรรมหมอน,ทำขนม	547,500	11.71
4	จากแหล่งอื่น ๆ(จากบุตรหลาน)	990,000	21.17
รวมได้		4,674,885	100
รายได้สุทธิเฉลี่ยครอบครัว/ปี		155,830	

ตาราง แสดงสรุปรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ : ครอบครัว : ปี

ลำดับที่	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)	คิดเป็น(%)
1	อาหาร	951,400	39.66
2	เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	118,000	4.91
3	ยารักษาโรค	17,460	0.72

4	ค่ารักษาพยาบาล	3,000	0.12
5	ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	46,000	1.91
6	ค่าไฟฟ้า	151,900	6.33
7	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	315,000	13.15
8	ค่าน้ำประปา	11,088	0.46
9	ค่าโดยสาร ค่าพาหนะ	15,100	0.62
10	ค่าเล่าเรียน(ค่าเทอม,อุปกรณ์การเรียน)	208,800	8.70
11	ค่าภาษีสังคม(งานบวช,งานบุญต่าง ๆ)	233,900	9.75
12	ค่าสุรา บุหรี่ หมาก พลุ เครื่องดื่ม	23,520	0.98
13	ค่าภาษีค่าธรรมเนียม	12,542	0.52
14	ค่าสินค้าอุปโภค(สบู่, ยาสีฟัน)	78,280	3.26
15	ค่าโทรศัพท์	118,200	4.92
16	ค่าอินเตอร์เน็ต	6,000	0.2
17	ค่าประกันชีวิต	20,000	0.83
18	จ่ายหนี้สิน	50,000	2.08
19	ค่านมเด็ก	18,000	0.75
รวมรายจ่ายทั้งหมด		2,398,690	100
รายจ่ายเฉลี่ย/ครอบครัว/ปี		79,956 บาท / ปี	

ผลที่ได้จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านศรีฐาน

ทีมวิจัยและอาสาสมัครเก็บข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนบ้านศรีฐาน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ โดยได้ไปสัมภาษณ์ ร้านค้า และชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านศรีฐานทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยการสุ่ม หมู่บ้านละ 20 ครอบครัว รวมเป็นทั้งหมดเป็น 120 ครั้ว แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นภาพรวมได้รายละเอียด ดังนี้

ชาวบ้านในชุมชนศรีฐานทุกคนทราบว่า เมื่อบริโภคพืชผักผลไม้ที่มีสารเคมีปนเปื้อนจะทำให้มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย และเมื่อได้รับสารเคมีในระยะเวลาอันยาวนาน จะมีการสะสมในร่างกายมาก ๆ จะทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมและอาจทำให้เสียชีวิตได้ และทราบว่า การใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรจะทำให้ดินเสื่อมโทรม ถึงแม้การทำการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ได้ผลผลิตดี พืชผลสวยงามน่ารับประทานแต่เมื่อรับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดโทษมากมาย โดยเฉพาะโทษต่อร่างกายทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา

เช่น โรคมะเร็ง โรคตับ โรคไต เบาหวาน เป็นต้น สินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะมีราคาถูก ต้นทุนต่ำได้ผลผลิตมาก ปลอดภัย ไร้สารเคมี แต่สินค้าผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีในการผลิตจะใช้ต้นทุนสูงทำให้มีราคาแพงกว่าสินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ชาวบ้านทุกคน แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการซื้อผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะ ผลผลิตที่เป็นอินทรีย์จะไม่มีสารเคมีตกค้าง เมื่อรับประทานแล้วรู้สึกสบายใจ ปลอดภัย ไร้สารฆ่าแมลง ได้รับสารอาหารครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรงไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บง่าย ๆ และยังเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชนช่วยกันบริโภคผลผลิตที่คนในชุมชนผลิตและยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าด้วยเพราะสินค้าอินทรีย์ มีราคาถูกกว่าสินค้าที่ใช้สารเคมีในการผลิต

ตารางแสดงความต้องการของชุมชนและตลาดที่มีต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์จำนวน 120 ครัวเรือน (เรียงความต้องการจากมากไปหาน้อย)

ลำดับที่	สินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการให้ผลิต	(%)
1	น้ำยำนาง	8.8
2	มันทอด	6.9
3	กล้วยฉาบ	6.7
4	น้ำเสาวรส	6.4
5	น้ำขิง	5.8
6	กล้วยทอด	5.6
7	กล้วยตาก	5.0
8	มะม่วงแผ่น	4.8
9	น้ำใบเตย	3.7
10	น้ำตะไคร้	3.7
11	น้ำกระเจี๊ยบ	3.4
12	น้ำลำไย	3.4
13	น้ำข้าวโพด	2.9
14	น้ำใบบัวบก	2.9
15	น้ำแตงโม	2.4
16	มันเชื่อม	2.4
17	ข้าวโพดอบเนย	2.1
18	มะม่วงคอง	2.1
19	มะม่วงแช่อิ่ม	2.1

20	ข้าวโพดทอด	1.8
21	เผือกกวน	1.6
22	กล้วยอบ	1.6
23	เผือกทอด	1.3
24	วุ้นมะพร้าว	1.0
25	ลำไยอบแห้ง	1.0
26	กล้วยบวชชี	1.0
27	มะขามคอง	1.0
28	มะขามกวน	0.8
29	ข้าวเหนียวมะม่วง	0.8
30	ไวน์สับปะรด	0.8
31	ฝรั่งแช่บ๊วย	0.8
32	เผือกเชื่อม	0.5
33	น้ำพริก	0.5
34	ไอศกรีมขุ่น	0.5
35	ไวน์มะขม	0.2
36	มันฉาบ	0.2
37	มะขมเชื่อม	0.2
38	น้ำมะพร้าว	0.2
39	ลำไยเชื่อม	0.2
40	นมถั่วเหลือง	0.2
41	ไอศกรีมมะม่วง	0.2
42	ทองม้วนรสชาด้า	0.2
43	ทองม้วนรสข้าวโพด	0.2

จาก ข้อมูลแสดงความต้องการของชุมชนและตลาดที่มีต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ จะเห็นได้ว่า มีความต้องการสินค้าประเภทเครื่องดื่มน้ำมากที่สุด ได้แก่ น้ำพืชผักผลไม้ น้ำดื่มสมุนไพร และรองลงมาเป็น สินค้า ประเภท ขนม อาหารหวาน ตามลำดับ การให้ความต้องการต่อสินค้าประเภทเครื่องดื่มน้ำจะพบในกลุ่มผู้ให้ความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพ โดยเชื่อว่า พืชผักพื้นบ้านมีสรรพคุณในการรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย การทำในรูปแบบเครื่องดื่มจะทำให้สะดวกต่อการบริโภคและง่ายในการเก็บรักษา ซึ่งกลุ่มที่ให้ความสนใจมากที่สุด คือ ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง เช่น ข้าราชการ คนใน

เมือง โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงจะให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากกว่าผู้ชาย รองลงมา คือ กลุ่มเยาวชน โดยผ่านการชักชวนของเพื่อน ส่วนผลิตภัณฑ์ เช่น ขนมาจากผลผลิตอินทรีย์ ที่ได้จาก กล้วย มัน เผือก ข้าว มักทำเป็นของฝาก ซึ่งพบว่าผู้ที่ให้ความสนใจ คือ กลุ่มพ่อค้า แม่ค้าที่มาเยี่ยมชมชุมชน การขายในโรงเรียนจะได้รับความสนใจจากวัยรุ่นในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้การสนับสนุนผลผลิตจากชุมชนของโรงเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ช่องทางการขายมีมากขึ้น

แต่ทั้งนี้ทางชุมชนมองว่า ปัญหาการแปรรูปคือ วัตถุดิบที่มีในชุมชนบางอย่างไม่มีต่อเนื่องตลอดปี หรือมีน้อยไม่เพียงพอ ทำให้การผลิตไม่ต่อเนื่อง เกิดความสะดุดในที่สุดก็จะเลิกไป และบางอย่างขายในรูปของผลผลิตสดก็ไม่สอดคล้องความต้องการ จึงมีความจำเป็นที่ทางกลุ่มจะเน้นการผลิตพืชอินทรีย์ที่ใช้เพื่อการแปรรูป โดยวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งอาจจะไม่ต้องแปรรูปทั้งหมดตามที่สำรวจ แต่ให้เน้นผลิตภัณฑ์ที่คนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ หาวัตถุดิบได้ง่าย โดยทำให้มีความหลากหลายเช่น ข้าว มัน กล้วย เผือก ส่วนผลไม้ เน้นตามฤดูกาล ทั้งนี้ทางชุมชนมองว่า การแปรรูปสิ่งที่มีมากในชุมชนน่าจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ รวมทั้งการเรียนรู้เรื่องตลาด การบริหารจัดการที่เป็นระบบ การประชาสัมพันธ์ เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของกลุ่ม

ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าตอง จังหวัดยะลา
รูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของโครงการศึกษารูปแบบวิถีการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าตอง จังหวัดยะลา มีดังต่อไปนี้

1.เพิ่มผลผลิตอินทรีย์เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่ม ได้แก่

- น้ำสมุนไพร เช่น น้ำเสาวรส น้ำใบبابบก น้ำนมถั่วเหลือง น้ำข้าวกล้องงอก น้ำใบเตย น้ำดอกอัญชัน น้ำกล้วย

2.เพิ่มผลผลิตอินทรีย์ประเภทขนม ได้แก่

- ขนมขบเคี้ยว เช่น ขนมดอกจอก กล้วยฉาบ
- ขนมหวาน เช่น ข้าวเหนียวแก้ว ตะโก้มะพร้าวอ่อน

3.เพิ่มผลผลิตอินทรีย์ประเภทเครื่องเทศ ได้แก่

- แก้วบองสมุนไพร น้ำจิ้มสุกี้ น้ำจิ้มแปะชะ

ซึ่งรูปแบบในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ จากการทดลอง ได้นำไปสู่แนวคิดของกลุ่มแม่บ้านบ้านศรีฐานในการแปรรูปผลผลิต เพื่อจำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยมีแผนจะเริ่มวางขายในตลาดภายในชุมชน ร้านค้าในหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งจะนำไปวางจำหน่ายในตลาดอำเภอป่าตอง โดย

วัตถุดิบจากนำมาจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งมีเป้าหมายจะทำให้เป็นของฝากที่ขึ้นชื่อควบคู่กับการทำหมอนจิด ส่วนเยาวชนในชุมชนเริ่มจากนักวิจัย มีการทำน้ำสมุนไพรจำหน่ายในโรงเรียนเป็นรายได้เสริม

นอกจากการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์แล้ว การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายสินค้าอินทรีย์โดยเฉพาะ ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต เพราะในปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านศรีฐานนำสินค้าไปวางจำหน่ายในตลาดชุมชนร่วมกับสินค้าทั่วไป ขายในราคาเท่ากัน บางครั้งผู้ซื้อก็ไม่แน่ใจว่าปลอดภัยหรือเปล่า ดังนั้นรูปแบบในการจัดการกับผลผลิตอินทรีย์อีกอย่างนอกจากการแปรรูปแล้ว การเพิ่มมูลค่าด้วยการสร้างเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นถุงบรรจุ การจัดให้มีโซนหรือตลาดเฉพาะก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการหารือกันในส่วนของผู้นำ และหน่วยงานในท้องถิ่น

การประชาสัมพันธ์ก็มีส่วนช่วยในการกระจายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านศรีฐาน โดยได้วางรูปแบบในการประชาสัมพันธ์ผ่านทั้งทางหอกระจายหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านในชุมชนศรีฐาน การบอกผ่านสถานีวิทยุชุมชน การบอกปากต่อปากผ่านคนในชุมชนที่นำหมอนจิดไปขายในที่ต่างๆ นอกจากนี้การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลผลิตที่แปรรูป อาทิ ขนม เครื่องดื่ม เครื่องเทศ ข้าวบรรจุถุง หรือผลผลิตอื่นๆ ตามฤดูกาล ไว้เป็นเอกเทศจะช่วยสร้างแรงดึงดูดให้กับผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศรีฐาน เพราะบ้านศรีฐานมีหมอนจิดเป็นจุดขายอยู่แล้ว หากมีกลุ่มคนมาศึกษาดูงานก็แนะนำไปเยี่ยมชมสถานที่จำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ของกลุ่มด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

การปฏิวัติเขียว ได้กลายเป็นนโยบายและแนวทางหลักของการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่ในโลก นโยบายส่งเสริมการทำการเกษตร รวมถึงเทคนิคการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้ถูกกำหนดให้ใช้แนวทางเดียวกันจนกลายเป็นระบบหลักของทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย เนื่องจากแนวคิดในเรื่องผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ที่เน้นความสามารถในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมากมีผลตอบแทนสูงกับผู้ผลิตได้กลายเป็นแนวทางหลักในการเลือกรูปแบบการผลิตทางการเกษตร

การปฏิวัติเขียว ได้เข้าสู่ประเทศในเอเชียตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงโดยประเทศผู้ชนะสงครามได้นำการเกษตรกรรมที่ในยุคนั้นเรียกว่า “เกษตรกรรมแผนใหม่” ที่เน้นการใช้สารเคมีสังเคราะห์เข้ามาสู่ประเทศญี่ปุ่น และได้แพร่ต่อไปยังประเทศพันธมิตร เช่น เกาหลีใต้ และอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย เป็นต้น รูปแบบการเกษตรแผนใหม่นี้ช่วยให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถผลิตพืชได้ในปริมาณที่เท่ากับการเพาะปลูกแบบพื้นบ้านแบบดั้งเดิม แต่ใช้เวลาน้อยกว่า นอกจากนี้ยังใช้แรงงานของเกษตรกรน้อยได้มากกว่าครั้ง ดังนั้น จึงทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และได้พัฒนากลายเป็นแนวทางหลักในการผลิตทางการเกษตรหลักของญี่ปุ่น และอีกหลายประเทศในเอเชียไปในที่สุด แต่อย่างไรก็ตามได้มีการตั้งข้อสังเกตว่ารูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิมของการผลิตทางการเกษตรในญี่ปุ่นที่เน้นการปลูกพืชหมุนเวียนใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอก มีการคุมคินดังเทคนิคที่โคปุชิมาหลายร้อยปีที่ทำให้ระดับอินทรีย์วัตถุในดินมีความคงที่และส่งผลถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินให้อยู่ในระดับที่ให้ผลผลิตที่สามารถเลี้ยงชาวญี่ปุ่นได้ตลอดมายาวนานได้ถูกละทิ้งไปภายหลังจากการใช้ปุ๋ยเคมีทางการเกษตรและเครื่องจักรกลทางการเกษตรสิ่งนี้มีผลให้อิฐิมสในดินถูกทำลายหมดไปภายในชั่วอายุคนรุ่นเดียว โครงสร้างของดินเสื่อมโทรมลงพืชอ่อนแอและต้องพึ่งพากันใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ชนิดต่างๆ จำนวนมากโดยจะขาดเสียไม่ได้ ซึ่งถ้าขาดปัจจัยการผลิตจากภายนอกเมื่อใด ผลผลิตจะลดลงจนเกิดปัญหาความมั่นคงทางด้านอาหารตามมาในทันที

ผลของการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีสังเคราะห์ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมายหลายประการดังนี้

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เกษตรกรรมแผนใหม่ที่มุ่งเน้นเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากและใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของโครงสร้างดินและดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีไม่ใช้การบำรุงดิน แต่เป็นการอัดแร่อาหารให้แก่พืช โดยไม่มีการเติมอินทรีย์วัตถุเพิ่มลงในดิน และการใช้ปุ๋ยเคมียังเร่งอัตราการสลายตัวของอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้โครงสร้างของดินเสื่อมลง ดินจึงกระด้างมีการอัดตัวแน่น ไม่อุ้มน้ำในฤดูแล้ง

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในแต่ละครั้งจะใช้ประโยชน์ได้ทำลายเฉพาะศัตรูพืชเท่านั้น แต่ยังทำลายแมลงและจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในธรรมชาติอีกด้วย ซึ่งเป็นการทำลายความสมดุลของระบบนิเวศในธรรมชาติ และผลที่ตามมาคือ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชที่รุนแรงมากขึ้นมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลที่ทำลายผลผลิตข้าวในประเทศไทย เมื่อปี 2533-2534 ซึ่งมีพื้นที่การแพร่ระบาดมากถึง 3.5 ล้านไร่

การทำเกษตรแผนใหม่ได้นำไปสู่การปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการขยายพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติ ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญในโลกและแหล่งต้นน้ำที่สำคัญลงด้วย

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

การทำเกษตรแผนใหม่เป็นการเกษตรที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยภายนอก เพื่อนำมาเพิ่มผลผลิตให้ได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็มิได้หมายความว่าเกษตรว่าเกษตรจะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจเสมอไป ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตรแผนใหม่จำนวนมากประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจเสมอไป ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตรแผนใหม่จำนวนมากประสบปัญหาภาวะขาดทุน และหนี้สิน เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ เนื่องมาจากต้นทุนการผลิตที่สูงและราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ในประเทศไทยการพัฒนาการเกษตรแผนใหม่กลับเป็นการผลักดันให้เกษตรกรต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำของบริษัท เนื่องจากต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีต่างๆ จากบริษัท ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย หรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นการทำการเกษตรที่ถูกผูกขาดจากบริษัทขนาดใหญ่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการทำเกษตรแผนใหม่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ มากกว่าเกษตรกรที่แท้จริง

ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาการได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายของเกษตรกรผู้ใช้ และยังมีสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย การใช้สารเคมีทางการเกษตรนานๆ จนทำให้พืชผักเป็นพิษตกค้างจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของผู้บริโภค จากการตรวจพบสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย พบว่าผลผลิตมีสารพิษตกค้างอยู่สูงจนในผลผลิตบางชนิดไม่ผ่านมาตรฐานมีผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรของไทย นอกจากนี้การที่คนไทยบริโภคผลผลิตที่มีสารพิษตกค้างอยู่ทำให้มีการสะสมสารพิษในร่างกายเป็นระยะเวลานาน และเกิดการเจ็บป่วย เช่น โรคภูมิแพ้ โรคเครียด โรคมะเร็ง ฯลฯ โดยเฉพาะโรคมะเร็ง ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติคนไทยที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เกษตรกรรมแผนใหม่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย ทำลายฐานการเกษตรแบบยังชีพของเกษตรกร ทำลายระบบสังคมของชุมชน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความคิดที่มีต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลย ด้วยเข้าใจว่าเป็นความเชื่อ หรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่ทันสมัย ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ และไม่มีประสิทธิภาพ โดยลืมนึกว่าความรู้และภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดต่อๆ กันมาได้มาจากประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนมานานหลายรุ่น ที่อยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นที่พวกเขาอาศัยอยู่ ซึ่งความคิดนี้ได้รุนแรงมากขึ้นเมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคปฏิวัติเขียว ความรู้และแนวทางการพัฒนาการเกษตรจะถูกรวมไปอยู่ในสถาบันการเกษตรต่างๆ ของรัฐ และบริษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ การพัฒนาและแก้ไขปัญหของเกษตรกรกลายเป็นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตรจากหน่วยงานของรัฐ หรือบริษัทการเกษตรที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงความคิดและวิถีชีวิตของการทำการเกษตร โดยที่เกษตรกรกลายเป็นเพียงผู้รับเท่านั้นเอง ซึ่งหากองค์ความรู้ที่ได้รับนั้นไม่ถูกต้อง ผู้ที่ได้รับความเสียหายคือตัวของเกษตรกรเอง

พฤติกรรมผู้บริโภคในระบบทุนนิยม

การศึกษากระแสบริโภคนิยมตามระบบตลาดเสรีเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาวะ ปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น และการที่ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจนั้น ส่วนหนึ่งก็น่าจะเป็นผลส่วนหนึ่งจาก พฤติกรรมการบริโภคตามกระแสบริโภคนิยมนี้ด้วยเช่นกัน จึงอยากจะยกประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ในระบบทุนนิยมมากล่าวถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคในโลกทุนนิยมนั้นมีลักษณะที่เป็นสากลและมีลักษณะเฉพาะ ในที่นี้จะขอนำบทความในหัวข้อ Love and Disintegration in Contemporary Western Society ของ Erich Fromm (นักปรัชญาและจิตวิทยาชาวเยอรมันที่ใช้ชีวิตการทำงานส่วนใหญ่ในอเมริกา) ในส่วนที่ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริโภค และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในโลกทุนนิยมตะวันตกมาอ้างอิง บทความดังกล่าวนี้ ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1957 แต่ก็ยังคงมี เนื้อหาที่สามารถอธิบายถึงลักษณะวิถีชีวิต สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภคในระบบทุนนิยมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยลักษณะพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่จะกล่าวถึงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่ในสังคมตะวันตกเท่านั้น ผู้บริโภคในสังคมตะวันออกเองก็มีลักษณะพิเศษที่เหมือนกับผู้บริโภคในโลกตะวันตกเช่นกัน

สังคมของโลกทุนนิยมนี้มี หลักการที่ให้ เสรีภาพ โดยที่กลไกตลาดจะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปของทุกสิ่งทุกอย่าง (แม้กระทั่งความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม) สินค้าในตลาดจะถูกกำหนดว่า ภายใต้งบเงินใดสินค้าใดจะถูกแลกเปลี่ยน ตลาดแรงงานจะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติและค่าแรงงาน ทั้งสินค้า, แรงงานและทักษะของมนุษย์ที่เป็นประโยชน์จะถูก นำมาแลกเปลี่ยนอย่างเสรีภายใต้งบเงินของตลาด สินค้าใดก็ตามจะไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเลยหากไม่มีความต้องการ สินค้านั้นในตลาด แรงงานและทักษะของมนุษย์ก็เช่นกันจะไม่มีคุณค่าอันใด

เลขาหากไม่มีความต้องการของแรงงานและ ทักษะนั้นในตลาด เจ้าของทุนสามารถที่จะจ้างแรงงานและสั่งการให้ผู้ใช้แรงงานเหล่านั้นผลิตเพื่อให้เกิดผลกำไรจากการ ลงทุน ผู้ใช้แรงงานจะต้องรับจ้างนายทุน มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจเช่นนี้เป็นผลสะท้อน ของระดับการให้ความสำคัญของคุณค่าต่างๆ โดยมีเงินทุนสั่งการแรงงาน และแรงงานทำการผลิตสิ่งของที่ไม่มีชีวิตที่ในบางครั้ง อาจมีค่ามากกว่าแรงงานของตัวผู้ผลิตเองที่ยังคงมีชีวิตอยู่

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านศรีฐานมีการทำมาหากินแบบเฮ็ดอยู่เฮ็ดกินมีอะไรกินก็กินอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน แบ่งปันกันกิน แบ่งกันใช้ อยู่แบบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไม่มีการซื้อขาย ทำอะไรก็ทำเพื่อปากเพื่อท้อง กินก็กินเพื่ออยู่ไม่ได้อยู่เพื่อกิน ทำอะไรก็ทำแบบพอใช้ไม่ทำมากเกินไป คุณภาพครอบครัวของตนเองว่าเป็นอย่างไร การทำมาหากินก็หากินตามทุ่งนา หากินตามห้วย หนอง คลอง บึง ถ้าจะเข้าไปหาของป่าก็จะมีจำพวกผัก ผลไม้ เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักกระโดน ผักกระเดา ผักเม็ก ผักคิ้ว ผักขี้เหล็ก ถ้าเป็นผลไม้ป่าก็จะมีบักเฒ่า ลักเล็บแมว บักกล้วยน้ำ บักหวดข่า บักหว้า บักแขว บักแขว บักส้มมอ ของพวกนี้ก็จะกินตามฤดูที่เกิดขึ้น เช่น ในช่วงระหว่างฤดูฝนก็จะมีหน่อไม้ เห็ด ผักขี้เหล็ก ผักเม็ก ผักคิ้ว บักเฒ่า บักกล้วยน้ำ และที่เกิดในช่วงระหว่างฤดูหน้าแล้งก็จะมีลักเล็บแมว บักหวดข่า บักหว้า บักแขว บักแขว บักส้มมอ และผักที่หากินได้ตลอดปีก็จะเป็นผักกระโดน และสิ่งที่หาได้จากป่าอีกอย่างคือ พวกแมงก็จะมีแมงกูดจี่ แมงกัโปม แง้ แมงพวกนี้ก็จะใช้เสียมขุดเอาและก็มีคั๊กแตน แมงกัซอน และไข่มดแดง และถ้าหากินตามหนองตามโพงก็จะเป็นพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ก็จะหากินได้ตลอดปีแทบจะไม่ได้ซื้อกินเลยอยู่แบบพึ่งพาตัวเอง หาอยู่หากินแบบพอเพียง ถ้าจะไปหาปลามาก็จะหามาพอกินแต่ละมื้อแล้วก็ไปหาใหม่ แต่ถ้าเหลือก็จะเอามาทำปลาร้า ปลาตากแห้ง อาหารการกินแต่ก่อนส่วนมากจะเป็นปลา ปลาแกงปลา คัมปลา คั่วแมลงต่างๆ แกงหน่อไม้ แกงขี้เหล็ก ขูปักมี (ขุน) และส้มตำ ส้มตำนี้จะป็นอาหารหลักที่ขาดไม่ได้เลยกินได้ตลอดเวลาไม่เบื่อและอีกอย่างก็ขาดไม่ได้ก็คือแจ่ว ส่วนเนื้อวัวนี้จะไม่ค่อยได้กินจะได้กินก็ต่อเมื่อมีงานบุญ อาทิเช่น งานบุญเดือน 4 งานกินคอง (งานแต่งงาน) เทศกาลปีใหม่ วันสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ เข้าพรรษา

ปัจจุบันการทำมาหากิน ไม่นิยมปลูกผักกินเอง ไม่นิยมเลี้ยงไก่ไว้เอง ปลาตามบึง ตามหนองก็มีน้อยลง เพราะชาวบ้านมักไปเอาปลามาขาย เมื่อได้ปลามากไม่รู้จักคำว่าพอเพียง มีแต่พุ่มเพียบ หน่อไม้ก็มีน้อยลง เห็ดก็หายาก เพราะสมัยนี้ป่ามันมีน้อยลง ปัจจุบันผักหรือข้าวของต่างๆ มันแพง ทุกวันนี้ข้าวกิโลกรัมละ 30 บาท บางครอบครัวก็ต้องซื้อข้าวกิน ผักผลไม้ก็แพง การทำเพื่อกินมันมีน้อย มีแต่ทำเพื่อขายอยากได้เงินมาซื้อของที่ยากได้ ปลูกข้าวต้องปลูกเพื่อขายเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าต้องการปัจจัยนั้นก็เงิน ทุกวันนี้เงินเป็นสิ่งสำคัญกว่าทุกอย่าง การมีความสุขบางครอบครัวก็ต้องมีเงินเป็นตัวตั้ง เพื่อทำให้มีความสุข แต่จะมีน้อยที่จะอบอุ่น เพราะมีหนี้สิน ปัจจุบันมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น มีการแข่งขันกัน ค่าครองชีพที่สูง ผู้คนใช้จ่ายพุ่มเพียบมากขึ้นเพราะมีรายได้มากระบบเศรษฐกิจใน

หมู่บ้านดีเพราะหมู่บ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมทำหมอนจิดส่งออกทั้งในประเทศและนอกประเทศ มีการโอ้อวดกันมีสินค้าอะไรที่แปลกๆใหม่ๆเข้ามาในหมู่บ้านถ้านิยมกันมากจะพากันซื้อแล้วมาโอ้อวดกัน

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมาจากหลายปัจจัย อาทิ เกิดจากนโยบายของรัฐบาล จากนายทุน เงินกู้ ค่านิยมสมัยใหม่ ระบบทุนนิยม และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุน เช่น ธกส. ธอส. กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุน กยศ. และธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินเกิดจากการซื้อรถ ซื้อบ้าน การศึกษา การเกษตร และใช้หนี้ในระบบ ทางออกของปัญหาทั้งหลายเหล่านี้คือ การประหยัด อดออม ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงอย่าตามกระแสทุนนิยมมากนัก หาอยู่หากินเองพึ่งพาตนเองกินเท่าที่มีอย่าสรรหาในสิ่งที่ตนต้องไปกู้ยืมเงินเขามาซื้อกินเพื่อความสุขในช่วงเวลาชั่วขณะที่ตามมาภายหลังคือความทุกข์จากการเป็นหนี้ที่ตนเป็นคนก่อขึ้นมาจากความอยากแค่เวลาไม่ถึง 5 นาที และลดการใช้พลังงานลงใช้เฉพาะที่จำเป็น สิ่งไหนที่ไม่จำเป็นก็ปิดไว้เมื่อต้องการใช้ค่อยเอาออกมาใช้ ลดเลิกอบายมุขโดยออกกฎระเบียบของหมู่บ้าน และชุมชนต้องหันกลับมาทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์จะช่วยลดต้นทุนการผลิต

ปัจจุบันสภาพพื้นที่โดยรวมของหมู่บ้านศรีฐานมีพื้นที่ทั้งหมด 17,601 ไร่ แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2,286 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 15,101 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 69 ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำ 145 ไร่ สภาพดินโดยรวมเป็นดินทราย มีลำน้ำโพลงไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล แต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตรชนิดพืชที่ปลูกส่วนมากจะปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่และปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกข้าวโพด ปลูกแตงโม มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,028 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 915 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรที่ทำเกษตรอินทรีย์ 30 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 666 ไร่ ปลูกข้าว ถั่วเขียว ถั่วเหลือง มะพร้าว มะละกอ แก้วมังกร เสาวรส เงาะ กล้วย ขิง ข่า ตะไคร้ ใบกระเพรา โหระพา สะระแหน่ ใบเตย ผักบุ้ง หนุ่ย นาง มะกรูด จากจำนวนครัวเรือน 915 ครัวเรือน มี 30 ครัวเรือนที่หันกลับมาทำการเกษตรโดยใช้หลักพึ่งตนเองไม่ใช้สารเคมี แต่ อีก 885 ครัวเรือนยังใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรอยู่ ซึ่งผลที่ตามมาที่มองเห็นได้ชัดเจนคือ จำนวน 30 ครัวเรือนที่ทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ในช่วงเริ่มแรกผลผลิตจะไม่ได้มากแต่ลดต้นทุนในการผลิตลงเมื่อทำมาเรื่อยๆสภาพดินเริ่มดีขึ้นสามารถปรับสภาพดินได้ผลผลิตก็เพิ่มขึ้น แต่ก็มีค่าใช้จ่ายบ้างเป็นบางอย่างไม่สามารถผลิตได้เองเช่น น้ำมัน นอกจากจะลดต้นทุนการผลิตแล้วยังได้บริโภคพืชผักปลอดสารเคมีปนเปื้อนอีกด้วยทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย และไม่มีหนี้สินใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ส่วนอีก 885 ครัวเรือน ถึงแม้จะได้ผลผลิตทางการเกษตรมาก ขายพืชผักได้ราคาดีแต่ก็ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายเพราะด้านการเกษตรถ้ายังใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรอยู่ต้นทุนในการผลิตก็ยังมีมากส่งผลทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินมาลงทุนในการทำการเกษตร

ชาวบ้านในชุมชนทราบว่าเมื่อบริโภคพืชผักผลไม้ที่มีสารเคมีปนเปื้อนจะทำให้มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย และเมื่อได้รับสารเคมีในระยะเวลานาน จะมีการสะสมในร่างกายมาก ๆ จะทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมและอาจทำให้เสียชีวิตได้ การใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรจะทำให้ดินเสื่อมโทรม ถึงแม้การทำการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ได้ผลผลิตดี พืชผลสวยงามน่ารับประทานแต่เมื่อรับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดโทษมากมาย โดยเฉพาะโทษต่อร่างกายทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา เช่น โรคมะเร็ง โรคตับ โรคไต เบาหวาน เป็นต้น สินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะมีราคาถูก ต้นทุนต่ำได้ผลผลิตมาก ปลอดภัยไม่มีสารเคมีตกค้าง ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการซื้อผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะ ผลผลิตที่เป็นอินทรีย์จะไม่มีสารเคมีตกค้าง เมื่อรับประทานแล้วรู้สึกสบายใจ ปลอดภัย ไร้สารฆ่าแมลง ได้รับสารอาหารครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรงไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บง่าย ๆ และยังเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน ช่วยกันบริโภคผลผลิตที่คนในชุมชนผลิต เป็นการสร้างรายได้และส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมโดยอาศัยปัจจัยการผลิตภายในชุมชน และถือเป็นการยกระดับผลผลิตทางการเกษตร จากการเรียนรู้ก่อให้เกิดแนวคิดในการแปรรูปผลผลิตจากแปลงเกษตรของตนเอง โดยแบ่งเป็นการแปรรูปขนมจากข้าว ผลไม้จากแปลง เช่น ก๋วยเตี๋ยว เครื่องดื่มต่าง เครื่องเทศจากพืชผักสวนครัว ที่บางชนิดมีผลผลิตตลอดปี อาทิ ตะไคร้ ใบย่านาง ัญชัญ

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการรูปแบบการแปรรูปเกษตรอินทรีย์ (จากตัวบุคคล)

นางกนิษฐา จันใด กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐานผู้ปฏิบัติงานจริงและได้ผลจริง

นางกนิษฐา จันใด พูดว่า หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการการศึกษารูปแบบวิธีการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร ทำให้มีแนวคิดริเริ่มที่จะนำผลผลิตทางการเกษตรที่ตนเองปลูกมาเพิ่มมูลค่าจากที่ปลูกเพื่อการบริโภคอย่างเดียวก่อนแล้วผลผลิตก็มีเพิ่มมากขึ้น ในบางครั้งต้องทิ้งไปทำให้ไม่เกิดประโยชน์เมื่อได้เข้าร่วมโครงการทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำผลผลิตทางการเกษตรที่มีนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้มีประโยชน์มากขึ้น เช่น

การทำกล้วยฉาบ จากการที่ปลูกกล้วยไว้ที่บ้านเพื่อการบริโภคในบางครั้งก็เก็บมากินไม่ทัน ทำให้ต้องนำไปขาย แต่ก็ได้ราคาไม่ดีเท่าไรจึงนำมาแปรรูปโดยทำเป็นกล้วยฉาบ

กล้วยแตกแห้ง ทำให้มีรายได้มากขึ้นจากที่เคยขายกล้วยได้วันละ 70 บาท หลังจากก็นำกล้วยมาแปรรูปทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากวันละ 70 บาท เพิ่มขึ้นวันละ 140 บาท

น้ำย่านาง ลงทุนในการผลิตน้ำย่านางซื้อใบย่านาง 10 บาท ซื้อใบเตย 5 บาท ซื้อใบอ่อนแซม 5 บาท ซื้อถุงและยางรัด 5 บาท รวมค่าใช้จ่ายในการผลิต 25 บาท นำมาบรรจุถุงเพื่อจำหน่ายได้ 25 ถุง ขายถุงละ 5 บาท ขายได้ทั้งหมด 105 บาท ขายได้กำไร 80 บาท

มันทอด ลงทุนในการผลิตมันทอดซื้อมัน 1 กิโลกรัม 12 บาท ซื้อน้ำตาล ½ กิโลกรัม 13 บาท ซื้อน้ำมัน 36 บาท รวมค่าใช้จ่าย 61 บาท ขายชิ้นละ 1 บาท ขายได้ 150 บาท ได้กำไร 89 บาท

น้ำเสาวรส ลูกเสาวรส 10 กิโลกรัมคิดเป็นเงิน 150 บาท ซื้อน้ำตาล 4 กิโลกรัม 144 บาท ซื้อถุงและยาง 10 บาท รวมค่าใช้จ่าย 304 บาท ขายได้ 800 บาท ได้กำไร 496 บาท

น้ำขิง ขิงในสวนคิดเป็นเงิน 20 บาท ซื้อน้ำตาล 26 บาท รวมค่าใช้จ่าย 46 บาท ขายได้ 90 บาท ได้กำไร 44 บาท

มะม่วงแผ่น มะม่วงอกร่อง 10 กิโลกรัม คิดเป็นเงินกิโลกรัมละ 20 บาท รวมค่าใช้จ่าย 200 บาท บรรจุถุงได้ 25 ถุง ขายถุงละ 20 บาท ขายได้ 500 บาท ได้กำไร 300 บาท

น้ำใบบัวบก ใบบัวบกจากสวนคิดเป็นเงิน 30 บาท ใบเคยจากสวน ซื้อน้ำตาล 26 บาท รวมค่าใช้จ่าย 61 บาท ขายได้ 200 บาท ได้กำไร 139 บาท

ทุกวันนี้หลังจากที่ได้เข้าร่วมในโครงการทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นมากหนี้สินก็ลดลงมากใช้ชีวิตอยู่อย่างพอมีพอกินและทำให้มีเงินเก็บในครอบครัว ส่งผลทำให้มีเงินหมุนเวียนใช้ได้ตลอดปีไม่ต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ยืมอื่นระบบต่างๆ

นางนงคราญ จันเหลือง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านศรีฐานผู้ปฏิบัติงานจริงและได้ผลจริง

นางนงคราญ จันเหลือง พูดว่าหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการการศึกษารูปแบบวิธีการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร ทำให้มีแนวคิดริเริ่มที่จะนำผลผลิตทางการเกษตรที่ตนเองปลูกมาเพิ่มมูลค่าจากที่ปลูกเพื่อการบริโภคอย่างเดียวก็นำมาเพิ่มมากขึ้น เมื่อได้เข้าร่วมโครงการทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำผลผลิตทางการเกษตรที่มีนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้มีประโยชน์มากขึ้น เช่น

น้ำนมอ้วเหลือง ซื้อถั่วเหลืองจากแปลงเพื่อนบ้าน 30 บาท ซื้อถั่วลิสง 10 บาท ซื้อน้ำตาล 36 บาท ใบเคย 5 บาท รวมค่าใช้จ่าย 81 บาท ขายได้ 180 บาท ได้กำไร 99 บาท

น้ำข้าวกล้องงอก ซื้อข้าวกล้อง 35 บาท ซื้องา 10 บาท ซื้อถั่วเหลือง 10 บาท ซื้อใบเคย 5 บาท ซื้อน้ำตาล 26 บาท รวมค่าใช้จ่าย 86 บาท ขายได้ 200 บาท ได้กำไร 114 บาท

น้ำดอกอัญชัน ดอกอัญชัน 10 บาท ซื้อน้ำตาล 26 บาท รวมค่าใช้จ่าย 36 บาท ขายได้ 100 บาท ได้กำไร 64 บาท

น้ำกล้วย กกล้วย 100 บาท ซื้อน้ำตาล 52 บาท รวมค่าใช้จ่าย 152 บาท ขายได้ 300 บาท ได้กำไร 148 บาท

ขนมดอกจอก ลงทุนซื้อแป้งสาลี 30 บาท ซ่อน้ำตาล 26 บาท ซ่อน้ำไขไก่ 10บาท ซ่อน้ำ 5 บาท ซ่อน้ำมัน 40 บาท รวมค่าใช้จ่าย 111 บาท ขายได้ 150บาท ได้กำไร 38 บาท

ข้าวเหนียวแก้ว ข้าวเหนียวคิดเป็นเงิน 35 บาท ซ่อมะพร้าว 30 บาท ซ่อน้ำตาล 26 บาท ซ่อน้ำใบเตย 5 บาท ซ่อน้ำ 5 บาท รวมค่าใช้จ่าย 101 บาท ขายได้ 200 บาท ได้กำไร 99 บาท

ขนมตะโก้มะพร้าวอ่อน ลงทุนซื้อแป้งข้าวเจ้า 29 บาท ซ่อน้ำตาล 25บาท ซ่อมะพร้าวอ่อน 15 บาท ซ่อน้ำตาล 26 บาท ซ่อน้ำกะทิ 30 บาท รวมค่าใช้จ่าย 125 บาท ขายได้ 200 บาท ได้กำไร 75 บาท

แกว่บองสมุนไพร ลงทุนซื้อปลาร้า 60 บาท ส่วนประกอบอื่นๆ จากสวนคิดเป็นเงิน เช่น ข่า 5 บาท หอม 20บาท กระเทียม 20 บาท ตะไคร้ 10 บาท มะขามเปียก 5 บาท พริก 50 บาท ซ่อน้ำตาล 5 บาท รวมค่าใช้จ่าย 175 บาท ขายได้ 300 บาท ได้กำไร 125 บาท

น้ำจิ้มสุกี้ พริกคิดเป็นเงิน 50 บาท กระเทียม 30 บาท ซ่อน้ำเกลือ 1 บาท มะขามเปียก 5 บาท ซ่อน้ำหุ่ย 10 บาท ซ่อน้ำปลา 10 บาท ซ่อน้ำตาล 15 บาท รวมค่าใช้จ่าย 126 บาท ขายได้ 200 บาท ได้กำไร 74 บาท

น้ำจิ้มแป๊ะซะ ถั่วลิสง 60 บาท ซ่อน้ำตาล 20 บาท ซ่อน้ำปลา 13 บาท ส่วนประกอบอื่นๆ จากสวน อาทิ พริก หอม มะเขือเทศ น้ำมะขาม รวมค่าใช้จ่ายคิดเป็นเงิน 138 บาท ขายได้ 180 บาท ได้กำไร 42 บาท

ซึ่งทุกวันนี้มีความสุขในการดำรงชีวิต หนี้สินลดน้อยลง มีรายได้พอเพียงสำหรับเลี้ยงครอบครัว มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเพราะส่วนมากจะรับประทานแต่พืชผักผลไม้ที่ตนปลูกและผลิตกันเองที่ตนทำเอง

บทเรียนจากการทำงานวิจัย

ผลที่เกิดขึ้นต่อทีมวิจัย

นายเทพพิทักษ์ อันไค

1.เกิดการเรียนรู้

1.1 เกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับชุมชน

1.2 เกิดการเรียนรู้และสร้างกระบวนการคิดค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง

1.3 เกิดการเรียนรู้ และการสืบค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน และได้ลงพื้นที่จริง

1.4 เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงาน

1.5 เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.6 เกิดการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเยาวชน และชุมชน

2. เกิดประสบการณ์

2.1 เกิดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทำให้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง

2.2 เกิดประสบการณ์ในการสร้างองค์ความรู้ การค้นหาข้อมูล จากประสบการณ์ตรง

2.3 เกิดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากการทำงาน

3. เกิดทักษะ

3.1 เกิดทักษะในการแก้ปัญหา

3.2 เกิดทักษะการทำงานเป็นทีม

3.3 เกิดทักษะด้านการพูด การเขียน การอภิปราย และการนำเสนอข้อมูล

3.4 เกิดทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล

นางสาวอุไรพร เขียวขำ

1. เกิดการเรียนรู้

ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย เพราะไม่เคยทำวิจัยมาเลย และจากการที่ได้เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านศรีฐาน เกี่ยวกับบริบทชุมชนในด้านต่างๆของบ้านศรีฐานทำให้ทราบประวัติความเป็นมาชุมชน และบริบทชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรและมีสาเหตุในการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดมีความสัมพันธ์กับชุมชน ฝึกให้มีความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความตรงต่อเวลา และ รู้จักการทำงานเป็นทีม

2. มีประสบการณ์

จากการที่ได้ทำวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดประสบการณ์ในการทำงานหลายด้าน เช่น กระบวนการทำวิจัยการแตกประเด็นในการเก็บข้อมูล การสร้างเครื่องมือ การลงมือปฏิบัติกิจกรรม การเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันได้

3. เกิดทักษะ

การทำวิจัยทำให้เกิดทักษะหลายอย่างเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ ทำให้รู้สึกว่าตนเอง

มีความสามารถในการทำงานและในขณะเดียวกันก็ยังมีข้อบกพร่องหลายที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

นางสาวนาคยา ไชยงาม

1. ด้านการเรียนรู้

- 1.1 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน
- 1.2 ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์
- 1.3 ได้เรียนรู้ถึง พืชผักสมุนไพร และคุณค่าประโยชน์ของสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น
- 1.4 ได้เรียนรู้ถึงวิธีการแปรรูปอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม ที่สามารถทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้
- 1.5 ได้เรียนการทำงานเป็นทีม
- 1.6 ได้เรียนรู้การค้นหาคำความรู้ด้วยเอง และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2. ด้านทักษะ

- 2.1 เกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม
- 2.2 เกิดทักษะในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา
- 2.3 เกิดทักษะในการในการบริโภคพืชผักผลไม้สมุนไพร
- 2.4 เกิดทักษะในการแปรรูปอาหาร

3. ด้านประสบการณ์

- 3.1 ได้ประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัย
- 3.2 ได้ประสบการณ์ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชน
- 3.3 ได้มีโอกาสศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย
- 3.4 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการแปรรูป อาหาร ขนม และ เครื่องดื่ม ประเภทต่างๆ
- 3.5 ในการทำวิจัยได้มีโอกาสพบปะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆกับบุคคลหลากหลาย

อาชีพ

บทเรียนที่ได้จากการทำวิจัย

ทีมวิจัย

ได้รู้จักการทำงานกลุ่ม รู้จักการปรับตัวเข้ากับกลุ่ม รู้จักวิธีการวางแผน ออกแบบเครื่องมือ และ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เรียนรู้ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการวางแผนการ และนำข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การทำงานครั้งต่อไปเกิดปัญหาน้อยที่สุด ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่ม มีความรักและหวงแหนในถิ่นฐานบ้านเกิด มีเจตคติที่ดี

ต่อชุมชน อาชีพเกษตรกรรม เห็นคุณค่า ตระหนักถึงความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้อาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน อยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ชุมชน

ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและมีความตระหนักในการทำเกษตรอินทรีย์ รู้คุณค่า ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ ผู้ปกครองนักเรียนปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนต่างล้วนให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างดี ต่อไปหากมีการดึงเอาตัวแทนจากคนในชุมชนทุกกลุ่มทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้แนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์แพร่หลายไปในชุมชนอย่างรวดเร็ว มีผลผลิตอินทรีย์ที่หลากหลาย นำไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันเป็นที่นิยม ด้วยความตระหนักเรื่องสุขภาพ ซึ่งพบว่า การรณรงค์มักจะเริ่มในระดับพื้นที่หรือการดำเนินของกลุ่มชาวบ้าน องค์การชุมชน กลุ่มนักพัฒนาอิสระมากกว่าการดำเนินงานของภาครัฐ และในหลายพื้นที่จะเห็นว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม อีกทั้งแนวทางกาสนับสนุนมักยึดตามหลักวิชาการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ของชุมชน ขาดการติดตามที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำงาน โดยมากมักทำเมื่อมีงบประมาณ แต่พอจบโครงการมักจะให้ชาวบ้านเดินต่อเอง

ในการแปรรูปเพื่อยกระดับผลผลิตทางการเกษตร ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ การสนับสนุนความรู้เรื่อง การจัดหาตลาด การประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะเป็นทางเลือกหรือช่องทางในการเพิ่มรายได้ในภาคการเกษตร การจัดให้มีกิจกรรมหรืออุตสาหกรรมขนาดย่อมในระดับชุมชนจะส่งผลให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ชาวบ้านมีงานทำตลอดปี และการให้บริการเงินในการลงทุน พบว่า ในระดับชาวบ้านเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้น้อย เพราะไม่มีหลักฐานแสดงถึงรายได้ ทำให้ขาดการลงทุนที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้จึงเห็นว่า การที่กิจกรรมในชุมชนจะเกิดอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน ควรได้รับความร่วมมือ ทั้งในส่วนของ ชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ การให้ความเกื้อหนุนซึ่งกันและกันร่วมกัน ผลักดัน สนับสนุนผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีคุณภาพ สามารถทำตลาดได้ทั้งในและนอกชุมชน น่าจะส่งผลดีต่อวงจรของระบบการเกษตรในชุมชน ชุมชนมีทางเลือกในบริหารจัดการสินค้ามากขึ้น

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

โครงการ ศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน
วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐาน ใน
อดีตถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....

วัน / เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์

ประวัติศาสตร์ของชุมชน

ความเป็นมาของชุมชน.....

ปัจจุบัน.....

1.ด้านเศรษฐกิจ

1.1 การเฝ้าอยู่เฝ้ากิน (ปลูกอยู่ปลูกกิน)-ซื้ออยู่ซื้อกิน.....

1.2 การทำไร่ทำนา

1.2.1 การลงแขก-การจ้าง-ขมิเงิน-ที่ไหน.....

1.2.2 การใช้ควายไถนา-รดไถนา.....

1.2.3 ใช้ขี้วัวขี้ควาย-ปุ๋ยเคมี.....

1.2.4 เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง-เมล็ดพันธุ์จากบริษัทเอกชน.....

1.2.5 การฟาดข้าว-ใช้รถสีข้าว/รถเกี่ยวข้าว.....

1.2.6 ใช้พืชสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช-ใช้สารเคมี.....

1.2.7 เฝ้าเพื่อกิน-เฝ้าเพื่อขาย/เพื่อกิน.....

1.2.8 เพื่อง=ให้วัวให้ควายกิน-เอามาทำหมอน (ใส่หมอน)

2.ด้านการศึกษา

2.1 โรงเรียนวัด-โรงเรียนในชุมชน.....

2.2 กระดานดำ- สมุด- คอมพิวเตอร์.....

3.ด้านสังคม

3.1 อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่- ครอบครัวเล็ก.....

3.2 การคุมกำเนิด.....

3.3 การเลี้ยงดู.....

4.ด้านสุขภาพอนามัย

4.1 หมอคำเย.....

4.2 สมุนไพร/ชาหม้อ/ชาฝน.....

5.ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

5.1 ย่างลัดทุ่ง.....

5.2 ทางเกวียน- ทางลูกรัง- ทางลาดยาง.....

5.3 ขี่ม้า/ควาย- จักรยาน- รถสายทาง- รถยนต์ส่วนตัว.....

5.4 ไปหากัน- ส่งจดหมาย-ส่งโทรเลข-โทรศัพท์.....

6.ด้านสาธารณูปโภค

6.1 ชักกระบอง- ตะเกียง- ไฟฟ้า- อุปกรณ์ไฟฟ้า.....

6.2 น้ำสร้าง/น้ำฝน- น้ำบาดาล- น้ำประปา.....

7.ประเพณีวัฒนธรรม

7.1 สัตว์สองครองสี่ตีน.....

8.ด้านการบริโภค

8.1หาปูหาปลา

-เอาเขาะ.....

-เอาค้อน.....

-ตะคู้.....

-ใส่มอง.....

8.2หาแมง

-ขุดกุดกึ่-ขุดกึ่โปม-ขุดเง้.....

-ไต้คักแตน.....

-ขำแมงกึ่ซอน.....

-แย้ไข่มดแดง.....

8.3 หาของป่า

-เก็บเห็ด.....

-หาหน่อไม้.....

-ผลไม้ (บักเฒ่า, บักเลียบแมว, บักกล้วยน้ำ, บักหวดข่า, บักหว้า, บักแขว, บักแขว, บักส้มมอ)

-ผักพื้นบ้าน (กระโดน , กระเดา , ผักเม็ก , ผักตั่ว , ขี้เหล็ก)

แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลบริบทชุมชน
ในโครงการ ศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่า ผลผลิตอินทรีย์
ของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ..... ปี
อยู่บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร
วันที่สัมภาษณ์.....

2. ชื่อหัวข้อเรื่อง.....

2.1 อดีตความเป็นมา

.....
.....
.....
.....

2.2 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อ คนแรกที่น่าการเปลี่ยนแปลงคือ.....

.....
.....
.....
.....

2.3 ความแตกต่างหลังการเปลี่ยนแปลง

.....
.....
.....
.....

2.4 ค่าใช้จ่ายระหว่างอดีตกับปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3.วิถีชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

4.ความสัมพันธ์ของเรื่องที่สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

5.คุณค่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

6.ข้อคิดเห็นจากเรื่องและแนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ..... ผู้สัมภาษณ์

.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ..... ปี
 อยู่บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดสรวง
 วันที่สัมภาษณ์.....

2.1 แนวคิด แรงจูงใจในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์

[illegible]

2.2 การจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์

(1) เริ่มก่อตั้งเมื่อใด (วัน เดือน ปี)

(2) จำนวนสมาชิกทั้งหมดกี่คน (บอก ชื่อ-สกุล ที่อยู่)

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		

27		
28		
29		
30		

(3) คณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วย

ประธาน คือ.....

รองประธานคือ.....

กรรมการคือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เหรียญก คือ

เลขานุการ คือ.....

(4) กิจกรรมของกลุ่ม(ทำอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

2.4 งบประมาณในการดำเนินงาน (เท่าไร จากหน่วยงานใด)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 ผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่ม มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.6 การขยายผลการดำเนินการ (ปัจจุบันมีสมาชิกเท่าไร มีผลผลิตอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.8 ความคาดหวังสูงสุดของกลุ่มคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.9 ความเป็นอยู่ของจากอดีต- ปัจจุบันของสมาชิกในกลุ่ม

.....

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม
ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในโครงการ ศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่า ผลผลิตอินทรีย์
ของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร**

.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ..... ปี
อยู่บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร
วันที่สัมภาษณ์.....

2. ประเด็นที่สัมภาษณ์

1. ได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมื่อ พ.ศ.....รวมเป็นเวลา ปี
2. จำนวนสมาชิกในครอบครัว คน
3. อาชีพหลัก รายได้/ปี..... บาท
4. อาชีพรอง/อาชีพเสริม รายได้/ปี บาท
รายได้รวม/ปี บาท

5. การถือครอง / การใช้ประโยชน์ของที่ดิน ☐ มี ☐ ไม่มี
การถือครองที่ดิน ☐ เป็นของตนเอง ☐ รับการจัดสรรจากทางราชการ
- จำนวนที่ดินที่มี /แปลง /ไร่/ งาน

.....

.....

.....

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรอินทรีย์/ปี

ที่	เกษตรอินทรีย์ที่ทำ	ค่าใช้จ่าย/ซื้ออะไรบ้าง (บาท)	รวมรายจ่าย(บาท)
1			
2			
3			
4			
5			
6			
รวม			

7.ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้

ที่	ผลผลิตอินทรีย์ที่ได้/ปี	ปริมาณ (ก.ก.)	ปริมาณที่เก็บไว้บริโภค (ก.ก.)	ปริมาณที่นำไปขาย (ก.ก.)	รายได้ที่ได้จากการขาย (บาท)
รวมรายได้					

8.สรุปรายได้ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในรอบปี

แหล่งที่มาของรายได้	รายการ	บาท/เดือน	บาท/ปี
1.รายได้ภาคการเกษตร	- รายได้จากขายข้าว - รายได้จากการขายพืชผักสวนครัว - รายได้จากการขายผลไม้ - รายได้จากการขายสัตว์เลี้ยง - รายได้จากการขายผลผลิตเกษตรอื่นๆ		
รวม			
2.รายได้จากการรับจ้าง	- รายได้จากการรับจ้างในภาคเกษตร - รายได้จากการรับจ้างนอกภาคเกษตร		
รวม			
3.รายได้จากการทำ หัตถกรรม/ทำขนม/อาหาร	-จากการทำหัตถกรรม,หมอนขิด -รายได้จากการแปรรูปอาหาร,ขนม		
รวม			
4.รายได้จากแหล่งอื่นๆ	-รายได้จากการหาของป่า เช่น เห็ด, ผัก, สัตว์ป่า -รายได้จากผู้อื่นส่งมาให้ เช่น ลูกหลาน -รายได้จากแหล่งอื่นๆ		

รวม		
***รวมรายได้ทั้งหมด		

9. สรุปรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในรอบปี

ที่	รายการจ่าย	บาท/เดือน	บาท/ปี
1	อาหาร - ข้าว - กับข้าว		
2	เครื่องนุ่งห่ม(เสื้อผ้า)		
3	ยารักษาโรค		
4	ค่ารักษาพยาบาล		
5	ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย		
6	ค่าไฟฟ้า		
7	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง		
8	ค่าน้ำประปา		
9	ค่าโดยสาร		
10	ค่าเล่าเรียน(ค่าเทอม,อุปกรณ์การเรียน)		
11	ค่าภาษีสังคม(งานบวช,งานบุญต่างๆ)		
12	ค่าสุรา บุหรี่ หมาก พลุ เครื่องคี่มๆ		
13	ค่าภาษี ค่าธรรมเนียม		
13	ค่าสินค้าอุปโภค(สบู่,ยาสีฟัน ฯลฯ)		
14	ค่าโทรศัพท์		
15	ค่าอินเทอร์เน็ต		
16	ค่าจ่านควาเทียม		
17	อื่นๆ..ระบุ		
17	อื่นๆ..ระบุ		
19	อื่นๆ..ระบุ		
20	อื่นๆ..ระบุ		
รวมรายจ่าย			

10. รวมรายได้สุทธิ (เงินออม) = รายได้ – รายจ่าย

=
=
บาท/ปี

11. ครอบครัวของท่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสำรวจนี้

**แบบสัมภาษณ์ ความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์
ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในโครงการ ศึกษารูปแบบการจัดการและการเพิ่มมูลค่า ผลผลิตอินทรีย์
ของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร**

.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ..... ปี
อยู่บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร
วันที่สัมภาษณ์.....

2. ประเด็นที่สัมภาษณ์

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่าการทำการเกษตรที่ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมี มีผลต่อสุขภาพอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.2 ผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ที่ท่านทราบในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.3 สินค้า/ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ มีราคาแตกต่างจากสินค้า/ผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีอย่างไร

.....
.....
.....

2.4 ถ้าท่านจะเลือกซื้อผลผลิต/สินค้าที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี กับ ผลผลิต/สินค้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์ท่าน
จะเลือกซื้อประเภทใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 สินค้าอินทรีย์ (ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่นำมาแปรรูปแล้ว) ที่ท่านต้องการบริโภค
มีอะไรบ้าง(ให้เรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.6 ท่านอยากให้ชุมชนของท่านผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อะไรบ้าง
(เรียงความต้องการจากมากไปหาน้อย)

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพกิจกรรม

เก็บข้อมูลบริบทชุมชน

ชี้แจงโครงการ

วิเคราะห์ข้อมูล

ประชุมที่มวิจัย

ประชุมแลกเปลี่ยนเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมอบรมเรื่องสมุนไพร

กิจกรรมแปรรูปอาหาร

กิจกรรมแปรรูปอาหาร

กิจกรรมเข้าค่ายแปรรูปอาหาร

ประวัติของทีมวิจัย

นางรุ่งธดา แพงยา

สถานที่เกิด บ้านเชียงเครือ ต.กระเจา อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 089-8448236
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 104 หมู่ 6 ต.กระเจา อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนศรีฐานกระเจาศึกษา ต.ศรีฐาน อ. ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาสูงสุด ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหาร มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

นายสุทัศน์ วันเที่ยง

สถานที่เกิด 128 หมู่ 2 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 087-1049509
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 128 หมู่ 2 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ประธานกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติศรีฐาน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน 128 หมู่ 2 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

นางกนิษฐา จันใด

สถานที่เกิด 76 หมู่ 8 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 76 หมู่ 8 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน เกษตรกร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน 76 หมู่ 8 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

นางนงคราญ จันเหลือง

สถานที่เกิด 45/1 หมู่ 4 ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 45/1 หมู่ 4 ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน เกษตรกร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน 45/1 หมู่ 4 ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) อ.ป่าดัว
จ.ยโสธร

นางสาวอุไรพร เขียวขำ

สถานที่เกิด โรงพยาบาลป่าดัว ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 2/1 หมู่ 3 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 087-6496744

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักเรียน
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

นางสาวรุ่งทิวา พันเหตุ

สถานที่เกิด โรงพยาบาลโสธร จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 67/1 หมู่ 8 ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักเรียน
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

นางสาวเมษา พงษ์ธัม

สถานที่เกิด โรงพยาบาลโสธร จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 77 หมู่ 1 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 083- 7349259
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีฐานกระจาย
ศึกษา ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

นางสาวจริยา ป้องกัน

สถานที่เกิด โรงพยาบาลโสธร จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 100 หมู่ 2 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 087- 3214822
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีฐานกระจาย
ศึกษา ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

นางสาวนาตยา ไชยงาม

สถานที่เกิด โรงพยาบาลโสธร จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 88 หมู่ 4 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 085- 4947987
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา ต.ศรี
ฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

นายเทพพิทักษ์ จันใด

สถานที่เกิด โรงพยาบาลโสธร จ.ยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 129 หมู่ 9 บ้านศรีฐาน ต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 087 -6544526
การศึกษา ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5